

รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดย

นางสาวประภาศรี ยินดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โดย

นางสาวประภาศรี ยินดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

HIGH SCHOOL ADOLESCENT BOYS' LIFESTYLES

By

Prapasri Yindee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2009

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ” เสนอโดย นางสาวประภาศรี ยินดี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพันธ์ ไตรทิพย์จรัส)
...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์)
...../...../.....

50601610 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : รูปแบบการใช้ชีวิตวัยรุ่น

ประเภทศรี ยินดี : รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์. 128 หน้า.\

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต ปัญหาและแนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนชาย อายุระหว่าง 15 – 18 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 10 ราย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษา พบว่า 1) รูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ผูกพันอยู่กับเพื่อนวัยเดียวกัน เลือกคบเพื่อนที่พูดคุยกันเข้าใจ มีความสนใจเรื่องเดียวกัน เพื่อนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิต เชื้อเพลิงเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ มักรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่แสดงถึงการมีตัวตนของตนเองในสังคม นักเรียนต้องมีความขยันและมีความรับผิดชอบในด้านการศึกษเล่าเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพศเพศสัมพันธ์หากผู้หญิงยินยอมมักป้องกันโดยการสวมถุงยางอนามัยหรือใช้ยาคุมกำเนิดแบบฉุกเฉิน

2) ปัญหาของวัยรุ่นชายส่วนใหญ่ คือ ความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ เนื่องจากหนีไปให้ความสนใจเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว เมื่อถูกกล่าวตักเตือนบ่อยครั้งแสดงการต่อต้านด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การจัดการเรียนการสอนนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง นักเรียนเกิดความวิตกกังวล เกิดความกดดัน เบื่อหน่าย ไม่สนใจ ในรายวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะนักเรียนหลีกเลี่ยงโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้น

3) แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย เด็กวัยรุ่นเป็นวัยกึ่งคนอง อยู่ในระหว่างการค้นหาและสร้างความเป็นตัวเองการแก้ปัญหาเด็กวัยรุ่นของภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง โดยการบังคับหรือลงโทษ กวดขันอย่างเข้มงวด ปิดกั้นไม่ให้อิสระ จะยิ่งทำให้ปัญหารุนแรงมากขึ้น ต้องแก้อย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจากความกึ่งคนองและค่านิยมที่ผิดๆ การรับฟังปัญหา อย่างใส่ใจและให้ความสำคัญจากครอบครัวจะช่วยป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552
ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

50601610 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORD : LIFESTYLES, ADOLESCENT

PRAPASRI YINDEE : HIGH SCHOOL ADOLESCENT BOYS' LIFESTYLES. THESIS

ADVISOR : ASST.PROF.PHITAK SIRIWONG,Ph.D. . 128 pp.

This research proposed to study about lifestyles, problems, protections and solutions in male adolescents who are studying in primary school. Ten participants are male students who are 15 to 18 years old and studying in grade 4, 5 and 6 in private school in Hua-Hin, Prachuapkhirikhan. This research used deep interview and non-participant observation as research methodology.

The results shown that 1) Most of male adolescents come from single family; they like to be and talk with friends in the same age, moreover, friends have influence to them more than parents. They like to do activity in group and represent themselves to social. Students have to work hard and be responsible for learning part. Birth control after sex-relationship always depend on girls whether condoms or medicines.

2) Male adolescents' problems are, first, conflict with their parents, because they tend to listen to their friends more than parents and might act against parents' suggestions by leave their house. Second, the long distance studies make no interaction between students and teachers; therefore, students may get stress, boring and neglect that lesson by leave such class.

3) Solutions for previous problems are the steadily action from government and related persons, additionally, family should take care and pay attention to help them develop their lifestyles. They will not listen or accept strict orders, punishments and dictations because adolescents are in the time of exciting and searching themselves.

Program of Public and Private Management   Graduate School, Silpakorn University   Academic Year 2009

Student's signature .....

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และขอขอบคุณอาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพันธ์ ไตรทิพย์จรัส ที่กรุณาตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ น้องจำ และหลานมีนทร์ ผู้เป็นกำลังใจและให้แรงสนับสนุนที่ดีตลอดมา

ขอขอบคุณน้องๆ นักเรียนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่เสียสละเวลานั่งให้การสัมภาษณ์ แม้อากาศร้อนก็ไม่บ่น

ขอขอบคุณพี่รักชนก โสภาศิต น้องอรอนงค์ มากจันทร์ ที่ช่วยอ่านรายงาน แก้ไขข้อบกพร่อง คำถูกผิด น้องสุธิกานท์ พินวิวัฒน์ ที่เอื้อเฟื้อในการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ขอขอบคุณพรทิพย์ นิธิโกสินทร์ ที่เป็นเพื่อนยามท้อถอย เป็นกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนผู้ที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์อันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่คณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
ขอบเขตของการศึกษา	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมยุคหลังสมัยใหม่.....	16
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)	22
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle).....	31
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น	38
ปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับวัยรุ่น	59
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	75
สนามวิจัย.....	75
การกำหนดประชากรที่ทำการศึกษา	76
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	77
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
ระยะเวลาในการศึกษา.....	78
การเขียนรายงานการวิจัย	79

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	80
ปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	93
แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	95
สรุปท้ายบท.....	98
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	99
สรุปผลการวิจัย.....	99
อภิปรายผลการวิจัย.....	107
ข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม.....	113
ภาคผนวก.....	117
ภาคผนวก ก ประวัติโรงเรียนวังไกลกังวล.....	118
ภาคผนวก ข แนวคำถาม.....	124
ประวัติผู้วิจัย.....	128

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของ Vago	10
2	ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิบัติของชั้นล่างของสังคม	13
3	กระบวนการเรียนรู้	24
4	การเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบ : การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ ผลกระทบ	30
5	แบบของการใช้ชีวิตกับอิทธิพลต่อพฤติกรรม.....	35
6	แบบของการใช้ชีวิตกับปัจจัยที่มีอิทธิพล.....	37

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากรายงาน โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ในรอบปี 2550 – 2551 ของสถาบันรามจิตติ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (สถาบันรามจิตติ 2552 : 23) ได้ดำเนินการสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทย พบว่า วัยรุ่นไทยมีอัตราการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควร (อายุต่ำกว่า 19 ปี) และมาทำคลอดสูงขึ้นต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2548 – 2551 ซึ่งปี 2551 ประมาณการว่ามีถึง 77,092 คน จากปี 2550 ที่มี 68,385 คน ซึ่งนำมาสู่ปัญหาทั้งความไม่พร้อมที่จะเลี้ยงดูบุตร ปัญหาเศรษฐกิจเพราะไม่มีงานทำ มีเยาวชนถูกส่งเข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนปี 2551 จำนวน 42,120 คน มากกว่า ปี 2550 ประมาณ 2,000 คน สาเหตุจากต้องคดีโดยคดีอันดับต้น ๆ คือ ลักทรัพย์ ยาเสพติดและการทำร้ายต่อชีวิตและร่างกาย เยาวชนใช้ชีวิตกับสื่อมากขึ้น โดยเฉพาะวันละ 6 – 7 ชั่วโมง โดยใช้เวลาหมดไปกับสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง คือ การเล่นเกมจนทำให้สุขภาพทรุดโทรม ผลการเรียนตกต่ำ และมีปัญหากับผู้ปกครอง บางรายมีปัญหาลักขโมย แยกตัว ขาดทักษะในการสื่อสารทางสังคม เก็บกอด อารมณ์ฉุนเฉียว พฤติกรรมก้าวร้าวหรือใช้ความรุนแรงในการตัดสินแก้ปัญหา ที่ร้ายแรงคือผู้เล่นหลายรายนัดพบเพื่อซื้อขายอาวุธที่ใช้ต่อสู้กันในเกมหรือแลกเปลี่ยนรางวัลกัน จนเป็นเหตุนำไปสู่การทำร้ายร่างกายทะเลาะวิวาทกัน ปัญหาอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือการฆ่าคน โดยมีพฤติกรรมการเล่นแบบเกมฆ่าคน เยาวชนส่วนหนึ่งอยู่ในภาวะเครียด มองสังคมและการเมืองติดลบ ในปี 2551 มีเยาวชนเครียดจนปวดท้องหรือนอนไม่หลับ มีจำนวนเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 30 ปัญหาหนึ่งที่น่าจับตาโดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีปัญหารุมเร้ามากขึ้นตั้งแต่ปัญหาการเรียนและการแข่งขัน ไปจนถึงปัญหาการมีงานทำภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอย อีกทั้งสภาพบ้านเมืองและการเมืองที่มีความผันผวน ความรุนแรง และภาพลักษณ์ที่ติดลบต่อเยาวชน เยาวชนไทยไม่ชอบไปโรงเรียนมากขึ้นและมีนิสัยการเรียนรู้น่าเป็นห่วง โดยมีเพียงร้อยละ 27 ที่อ่านหนังสือเป็นงานอดิเรก และที่บอกว่าชอบไปโรงเรียนมากลดลงจากร้อยละ 43 เหลือร้อยละ 38 ยิ่งเมื่อเริ่มเข้าชั้น

มัธยมศึกษา สาเหตุหนึ่งมากจากการกวดวิชา ทักษะติดต่อครู และความเครียดต่อสภาพความรุนแรงในโรงเรียน

สภาพการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน อาทิเช่น วัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลากับการดูโทรทัศน์ ทีวีดี โอ ดีวีดี ซีดี ฟังวิทยุ อ่านหนังสือ หรือเล่นคอมพิวเตอร์ มากกว่าการเล่นกีฬาหรือการเข้าร่วมสังคม การมีส่วนร่วมในสังคม การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นโดยไม่ได้เตรียมความพร้อมทำให้เกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การออกจากโรงเรียนกลางคัน ครอบครัวยุติพ่อแม่เดี่ยวหรือเลี้ยงลูกตามลำพัง พฤติกรรมการบริโภคนิยมสูง ขาดวินัยการใช้เงิน จับจ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือยเกินฐานะตน เป็นต้น วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญยิ่งของชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกายและสภาพจิตใจ จากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โดยเริ่มผละจากออกพ่อแม่ไปสู่โลกภายนอกที่ต้องเรียนรู้ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองและพร้อมจะรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาในชีวิตอย่างง่ายดาย ช่วงชีวิตวัยรุ่นจึงเป็นช่วงของการลองผิดลองถูกและมีโอกาสตัดสินใจผิดพลาดได้ง่ายหากขาดการชี้แนะทางที่ถูกต้อง หรือขาดหลักยึดเหนี่ยวทางใจที่มั่นคงเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากข่าวคราวด้านลบเกี่ยวกับวัยรุ่นไทยในปัจจุบันที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด พฤติกรรมทางเพศ การใช้ชีวิตฟุ้งเฟ้อ ขี้ดคิดวัตถุ การขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมรอบข้าง รวมถึงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรุนแรง

เด็กวัยรุ่น ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของประเทศ วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งใน 2 สถานะ (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น 2535: 5-8) กล่าวคือ ในสถานะแรก วัยรุ่นเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ช่วงวัยรุ่น ถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เพราะเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม เด็กวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเองในด้านร่างกาย เช่น รูปร่างลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป ในด้านจิตใจ พบว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้ อยากเห็น อยากเล่น อยากลอง มีความต้องการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ในด้านพฤติกรรมทางสังคม เด็กวัยรุ่นจะเริ่มแยกตัวเป็นอิสระจากครอบครัว และให้ความสำคัญกับเพื่อนมากขึ้น และในประการสุดท้าย คือ วัยรุ่นเป็นกลุ่มคนที่มีความละเอียดอ่อนทางด้านจิตใจสูง เป็นวัยที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาทางจิตใจ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ เช่น การใช้สารเสพติด ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือการตั้งครรภ์ นอกจากนี้แล้ว ในสถานะที่สอง วัยรุ่นเป็นบุคคลกลุ่มใหญ่ (ประมาณ 10 ล้านคน) ที่จะมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาประเทศ เป็นผู้สืบต่อมรดกวัฒนธรรม และภูมิปัญญาจากคนรุ่นก่อน เป็นผู้ที่กำลังจะก้าวขึ้นมาเป็นบทบาททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างมากในระยะเวลาอันใกล้ ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยรุ่นอย่างถูกต้องเหมาะสมจึงเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นนับได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศในอนาคต

นอกจากนี้ โรเจอร์ (Rogers 1972 : 16 อ้างถึงใน โสภณช์ นุชนาด 2542 : 2 – 3) ได้กล่าวถึงปัญหาคน ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยรุ่นไว้ดังนี้ คือ

1. วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสับสนระหว่างบทบาท (role) และสถานภาพ (status) ของตน บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังในแต่ละสถานการณ์ สถานภาพ คือ ตำแหน่งที่มีประจำตัวหรือสิทธิพิเศษที่บุคคลมีอยู่ ทั้งสองอย่างนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด วัยรุ่นจัดเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ (period of transition) ที่จะก้าวจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ จึงก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องบทบาทและการวางตัว บางครั้งเมื่ออยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่ก็จะได้รับการปฏิบัติด้วยเหมือนคนยังเป็นเด็กอยู่ แต่เมื่อไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนหรือไปทำงานพิเศษ (part-time job) จะต้องมีบทบาทของผู้ใหญ่ คือมีทั้งความรับผิดชอบในการเรียนและการทำงาน การที่เด็กวัยรุ่นมีความสับสนไม่แน่ใจบทบาทของตนเองนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางการปรับตัวและสุขภาพจิตได้ ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และครูอาจารย์ ควรจะให้ความดูแลเอาใจใส่ แนะนำช่วยเหลือเด็กวัยนี้เป็นพิเศษ

2. เด็กวัยรุ่นมีสถานภาพต่ำกว่าผู้ใหญ่ วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในสถานการณ์ที่หมิ่นเหม่ ก้ำกึ่ง เพราะเขาอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถจะรักษาความเป็นเด็กที่กำลังจะสูญเสียบไป และในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบในสถานการณ์ของผู้ใหญ่ที่จะเข้ามาได้ วัยรุ่นมีความคล้ายกับผู้ใหญ่หลายอย่าง เช่น ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ชีวิต เกียรติยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน เงินทอง การที่วัยรุ่นอยู่ในสภาพด้อย (inferiority) นี้ เป็นความกดดันอย่างหนึ่งที่เก็บกดอยู่ภายใน วัยรุ่นเริ่มมีพลังของความต้องการแสดงออกหลาย ๆ อย่าง อยากมีอิสรภาพในการดำเนินชีวิตของตนเอง มีอุดมคติและปรัชญาชีวิต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน ดังนั้นการที่วัยรุ่นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและต้องยอมจำนนให้กับผู้ใหญ่ นั้นนับว่าเป็นการก่อให้เกิดความกดดันทางอารมณ์แก่วัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องให้ความเข้าใจในธรรมชาติของวัยรุ่น และดูแลวัยรุ่นให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาทางด้านอารมณ์ สุขภาพจิต และการปรับตัว

เด็กเยาวชนและนักศึกษาในวันนี้เปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ สถานะความเสี่ยงต่าง ๆ สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยทั้งปวง (Post-industrial หรือ Post-modern) มีสัญญาณชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคตที่แตกต่างจากปัจจุบัน อาทิเช่น การทำงานโดยมีอาชีพที่ตลอดช่วงอายุ การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อรายได้ไม่แน่นอน การจับคู่ ผู้ร่วมงานและเปลี่ยนผู้ร่วมงาน เป็นต้น มีความไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษาและทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่ง

ห่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2550 : 6)

การเปลี่ยนแปลงสังคมจาก “สังคมสมัยใหม่” ไปสู่ภาวะของ “สังคมหลังยุคสมัยใหม่” ทำให้วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต คืออยู่ระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่ต้องเรียนรู้ถึงความเป็นตัวเอง อยู่ในวัยกำลังเรียน เรียนแบบและทดลองความเป็นผู้ใหญ่ในแง่ต่าง ๆ เช่น อารมณ์ สังคม จิตใจ ความใฝ่ฝัน ปรารถนา การดำรงชีวิตประจำวัน เป็นภาวะที่เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ บุคคลในวัยนี้เป็นวัยที่น่าสนใจศึกษาเพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่สมดุลกัน กล่าวคือ ร่างกายเจริญเติบโตพัฒนาอย่างรวดเร็วในขณะที่ด้านจิตใจยังไม่พัฒนาตาม เป็นวัยที่มักเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตมากที่สุด ทำให้ประสบกับปัญหาด้านต่างๆ ที่วัยรุ่นต้องเผชิญ กลวิธีในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น เป็นสิ่งสำคัญมาก หากวัยรุ่นมีกลวิธีไม่เหมาะสมก็จะไม่สามารถเผชิญต่อปัญหานั้นได้สำเร็จและอาจก่อให้เกิดโทษทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

กระแสความทันสมัยนิยมหรือสมัยใหม่นิยม (modernism) มีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย รวมถึงโลกทัศน์ของวัยรุ่น ภาพของละคร เพลงข้ามชาติที่เสนอเรื่องราวสาระการใช้ชีวิตวัยรุ่นแบบสไตล์ J culture ที่แต่งตัวและใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรมญี่ปุ่นหรือ Japanism หรือภาพของวัฒนธรรมแบบสไตล์ K culture แบบเกาหลี ได้กลายเป็นสื่อสาระให้วัยรุ่นเรียนรู้ออกเลียนภาพลักษณ์เหล่านี้ จนเลือกที่จะเป็น “ใคร” (who) ในแบบ J (Japan) หรือ K (Korea) เพื่อให้ทันสมัยหรือเป็น “โมเดิร์นแมน” ซึ่งได้นำมาสู่การสร้าง “ความเป็นอื่น” ในวัฒนธรรมของวัยรุ่นควบคู่ไปด้วย นั่นคือ ถ้าวัยรุ่นคนไหนไม่ตามกระแสหรือไม่ทันสมัยก็กลายเป็นพวกเซ็กซี่หลัง หรือตกกระแส ดังภาพของขบวนการ “แฟนคลับ” ทั้งหลายที่เลียนแบบทางวัฒนธรรม (culture adoption) ก็เป็นมากกว่าแฟชั่นของวัยรุ่นยุคใหม่ (จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ 2552)

เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคหลังสมัยใหม่ การสื่อสารเปลี่ยนไป ความเจริญที่เปลี่ยนไป การลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ จากเครื่องมือสื่อสาร สื่อโทรทัศน์ การใช้ อินเทอร์เน็ต จะสร้างปัญหาโดยการกระตุ้นให้เด็กวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อยากได้ อยากมีการเอาตัวเข้าแลกเงินเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม หรือการหารายได้ด้วยวิธีการขายบริการทางเพศผ่านทางเว็บไซต์ MSN MMS หรือ His เป็นต้น วัฒนธรรมบางอย่างจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นชาติตะวันตก หรือเอเชีย เช่น เกาหลี ญี่ปุ่น ที่เข้ามาสู่สังคมไทยได้ง่าย วัยรุ่นจะซึมซับ

รับเอาวัฒนธรรมมาเลียนแบบ มองว่าวัฒนธรรมไทยด้อยค่า ความซับซ้อนของสังคมได้เปลี่ยนแบบแผนและพฤติกรรมการใช้ชีวิตของวัยรุ่น ความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน การเรียนรู้และการยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติถือเป็นเรื่องง่ายที่วัยรุ่นพร้อมจะรับและยอมเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งรอบข้างได้อย่างรวดเร็ว มีทั้ง การรับอิทธิพลในเรื่องของการแต่งตัว การเล่นกีฬา การใช้ชีวิต หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติตัว จากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสร้างความเสียหายที่จะสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ ทั้งนี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการทำความเข้าใจถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นในสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ทันต่อการทำความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของเด็กกลุ่มนี้ จากการที่มองว่าปัญหาของเยาวชนเป็นปัญหาส่วนตัว แต่ท้ายที่สุดหากไม่ได้ทำความเข้าใจอย่างแท้จริงแล้วปัญหาเหล่านี้ก็จะกลายเป็นปัญหาส่วนรวม

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการศึกษาถึงรูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นชายที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เต็มไปด้วยปัญหา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ การปรับตัวเข้ากับพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่ การเข้ากับเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ และความเบี่ยงเบนทางเพศ เพื่อทำความเข้าใจถึงรูปแบบในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ของวัยรุ่นชาย เช่น การใช้ชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ การศึกษา ความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้วยสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีทั้งปัญหาและความเข้วยวนต่างๆ อยู่รายรอบ ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด เซ็กส์ ความเครียด ฯลฯ โดยเฉพาะความเหงาที่พร้อมจะนำพาวัยรุ่นให้กระเจิดกระเจิงไปสู่หนใดก็ได้ โดยผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต ปัญหา ตลอดจนแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นในสังคมไทย อันนำไปสู่แนวทางหรือการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นอย่างรู้เท่าทันและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงเป้าหมาย ถูกต้องเหมาะสม

ปัญหาการวิจัย

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตและปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นอย่างไร
2. แนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ศึกษาปัญหาและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลาย

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ศึกษาเฉพาะนักเรียนชายที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี ซึ่งศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม ค่านิยม และอุดมคติ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาตามมา

2. ขอบเขตด้านสนามวิจัย ศึกษาเฉพาะโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต ปัญหา และแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นตลอดจนปัญหาระดับชั้นมัธยมศึกษา ในความหมายที่เกิดจากตัววัยรุ่นเอง

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย ศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2552 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2553

ประโยชน์ที่ได้รับ

2. ได้ทราบถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. ได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางป้องกันปัญหาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน

ปลาย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ศึกษาเลือกใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาโดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมยุคหลังสมัยใหม่
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle)
5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น
6. ปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับวัยรุ่น
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.1 แนวความคิดของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Conceptualization of Social Change)

ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 337, อ้างถึงใน สุพรรณิ ศรีสุขโช 2550 : 14) ได้อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปได้อย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง รวมทั้งอาจจะเป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้

สมบัติ ชำรงฉัญวงศ์ กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของคนในสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมสังคม (social behavior) หรือการกระทำทางสังคม (social action) อันสืบเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน (social relations) ในระหว่างช่วงเวลาหนึ่งต่อเนื่องกัน และยังคงลักษณะขององค์กรเดิมไว้ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร กล่าว

คือ พระมหากษัตริย์ที่เคยมีฐานะเป็นเจ้าของชีวิตของราษฎร มีอำนาจสิทธิขาดในการปกครองแต่เพียงผู้เดียว ได้เปลี่ยนไปเป็นพระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นแต่เพียงองค์ประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ อำนาจในการออกกฎหมายเปลี่ยนไปสู่สภานิติบัญญัติ และประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรที่จะไปทำหน้าที่ออกกฎหมายและบริหารประเทศ เป็นต้น ส่วนความหมายที่ว่ายังคงลักษณะของความเป็นประชาชนอยู่เช่นเดิม เหมือนกับบทบาทของสตรีในอดีตที่มีบทบาทเหมือนช้างเท้าหลังเมื่อเทียบกับผู้ชาย กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีเกิดขึ้น แต่สตรีก็ยังคงสภาพความเป็นสตรีอยู่เช่นเดิม มิได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นบุรุษแต่อย่างใด ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นจึงมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม มีเงื่อนไขของความแตกต่างเรื่องเวลา และมีเงื่อนไขของการดำรงสภาพขององค์กรเดิมไว้ได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นิเทศ ดินณะกุล (2546 : 8) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง จำนวนคนส่วนมากรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันความสัมพันธ์ในการร่วมกันทำกิจกรรมดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันไปจากเดิมที่บุคคลนั้นหรือพ่อแม่ของเขาเคยกระทำหรือมีความสัมพันธ์มาก่อน

ธีรยุทธ บุญมี (2548 : 11 – 12) กล่าวว่า จากประวัติศาสตร์ในยุคใกล้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม การเมืองสำคัญ ครั้งแรกเกิดในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ครั้งที่ 2 เกิดขึ้นได้ในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เพราะอำนาจการเมืองที่เข้มแข็งมีโอกาสส่งผลให้ลักษณะสังคม วัฒนธรรมเปลี่ยนยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงในสังคม มีการขยายฐานการศึกษา ความรู้ อาชีพของชนชั้นกลางเกิดขึ้นในสังคมชนบทเกิดกลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ มาเพียท้องถิ่น ซึ่งต่อมาเป็นพื้นฐานของระบบการเมืองประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 จนถึงในยุคระบบทักษิณ สิ่งที่สังคมสูญเสียไปในกระบวนการนี้คือ ครอบครัพลัดพรากจากกัน ผู้หญิงหลายแสนคนต้องขายตัว เด็กเล็กถูกใช้เป็นแรงงานนรก เกิดความเสื่อมทางคุณธรรม ปัญหาศีลธรรม โรครอคส์ ฯลฯ

ฮานส์ เกอร์ธ และซี ไรท์ มิลส์ (Hans Gerth and C.Wright Mills, อ้างถึงใน นิเทศ ดินณะกุล 2546 : 8) กล่าวว่า เรามักจะพูดถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าอะไรก็ได้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่อบทบาทในสถาบัน หรือระเบียบแบบแผนของโครงสร้างทางสังคม การเป็นที่ยอมรับ การเจริญเติบโตและการถดถอย สังคมเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่มีเครือข่ายซับซ้อนซึ่งสมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมในระดับที่ไม่เหมือนกัน ความสัมพันธ์และพฤติกรรมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปในเวลาเดียวกัน แต่ละคนจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ซึ่งพวกเขาจะต้องตอบรับกับสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นปัจจัยหลายอย่างที่เป็นการแนะนำเทคนิคใหม่ๆ ทางเลือกใหม่ในการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ การประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ ๆ

ความคิดและคุณค่าของสังคม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิถีทาง การทำงานของคน การดูแลครอบครัว การให้การศึกษาบุตร การปกครองตัวเอง และการค้นหา ความหมายของชีวิต

วาโก (Vago, อ้างถึงในนิเทศ ดินณะกุล 2546 : 10 – 12) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลง ทางสังคม คือ แนวความคิดที่เป็นขบวนการเปลี่ยนแปลงแบบไม่มีการวางแผน หรือมีการวางแผน อย่างมีคุณภาพ หรือการเปลี่ยนแปลงในปรากฏการณ์เกี่ยวกับสังคมในเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถ อธิบายเป็นลักษณะวิเคราะห์ส่วนประกอบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ 6 ลักษณะ เราเรียก ส่วนประกอบเหล่านี้ว่า เอกลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลง (Identity) ระดับการเปลี่ยนแปลง (Level) ช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลง (Duration) ทิศทางการเปลี่ยนแปลง (Direction) ความสำคัญของการ เปลี่ยนแปลง (Magnitude) และอัตราการเปลี่ยนแปลง (Rate of change)

1. เอกลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลง (Identity of change) หมายถึง ปรากฏการณ์ เกี่ยวกับสังคมที่มีลักษณะเฉพาะภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติ ที่เด่นชัด พฤติกรรม ทักษะคติ การมีปฏิสัมพันธ์กัน โครงสร้างของอำนาจ อัตราเฉลี่ยของผลผลิต รูปแบบการใช้สิทธิหรือออกเสียง ความมีเกียรติ การจัดลำดับชั้นทางสังคม

2. ระดับการเปลี่ยนแปลง (Level of change) ได้กล่าวถึงสถานที่ในระบบสังคมซึ่งมี การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ระดับการเปลี่ยนแปลงอาจจะถูกกำหนดเป็นบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน และสังคม

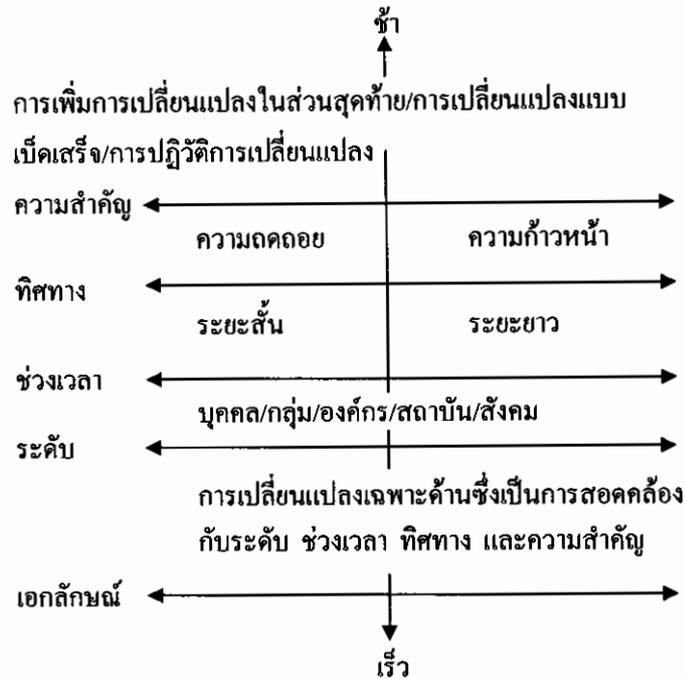
3. ช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลง (Duration of change) หมายถึง ระยะเวลาที่ครอบคลุม รูปแบบการเปลี่ยนแปลง ช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงอาจหมายถึง ปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในระยะยาวหรือระยะสั้น

4. ทิศทางการเปลี่ยนแปลง (Direction of change) อาจแสดงถึงการพัฒนาหรือการ เสื่อมสลาย ความก้าวหน้าหรือความถดถอย หมุนเวียนไปตามวิวัฒนาการที่เกิดขึ้นเป็นวัฏจักร หรือ ขึ้นตอน หรือเป็นปฏิกิริยาตอบรับรูปแบบอื่นๆ ทิศทางการเปลี่ยนแปลงอาจมีการขึ้นลงหรือผันแปร ได้

5. ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลง (Magnitude of change) อาจมีพื้นฐานมาจาก โครงสร้าง 3 ส่วน จากการเพิ่มหรือการเปลี่ยนแปลงในส่วนสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จ และการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลง

6. อัตราการเปลี่ยนแปลง (Rate of change) อาจมีพื้นฐานมาจากมาตรวัด เช่น เร็ว หรือช้า ต่อเนื่องหรือติดขัด การลำดับชั้นอย่างเป็นทางการหรือการเอาแน่ไม่ได้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันมีผลมาจากการมีแรงกดดันที่มองไม่เห็นซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ ปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือแรงกดดันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเจริญทางเทคโนโลยี การจัดลำดับชั้นทางสังคมและระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม ดังแผนภูมิแสดงขั้นตอนหรือแนวความคิดของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ Vago

ที่มา : นิเทศ ดินณะกุล, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์, 2546), 12.

ศิริรัตน์ แอดสกุล (2546 : 85) กล่าวว่า ในสังคมปัจจุบันนี้ทุกคนคงจะยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ ทั้งกระแสจากปัจจัยภายในสังคมและกระแสจากปัจจัยภายนอกสังคมกระแสหนึ่งที่เข้ามามีอิทธิพลมากขณะนี้ คือเหมือนว่าจะเป็นกระแสจากปัจจัยภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเราคงจะหนีไม่พ้นคือ กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) นั้นแสดงให้เห็นถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั่นเอง ประเด็นอยู่ตรงที่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางอย่างไร หรือมีแนวโน้มอย่างไรต่อไปในอนาคต ประชาคมโลกขณะนี้ต้องยอมรับกันโดยทั่วไปว่าโลกของเรานั้นมีลักษณะเข้าทำนองที่ว่า “โลกกว้าง ทางแคบ” สังคมโลกมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างกว้างขวางและรวดเร็วมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา กระแสของการ

เปลี่ยนแปลงนี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต (way of life) ของคนทั่วไปในสังคมโลก รวมทั้งเราทุกคนในฐานะที่เป็นคนไทยอยู่ในสังคมไทย สถาบันสังคมที่ดูเหมือนว่าค่อนข้างที่จะมีบทบาทอย่างมากในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) แก่เด็กในสังคมยุคโลกาภิวัตน์นี้ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันสื่อสารมวลชน

สุพัตรา สุภาพ (2539 : 10) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความหมายเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ การเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อพื้นฐานของโครงสร้างทั้งหมด รวมทั้งที่มีผลต่อกลุ่มคนและบุคคล และถ้าประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวได้ภายในเวลาที่ต้องการก็จะเกิดปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ และจากการปรับตัวไม่ได้นี้เองทำให้เกิดปัญหาสังคม อันที่จริงแล้วสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและความรู้สึกของประชาชน ตลอดจนได้มีการยกเลิกระเบียบประเพณีบางอย่างของสังคมในการเปลี่ยนแปลงนี้ บางครั้งก็มีการขัดแย้งระหว่างแนวความคิดใหม่กับแนวความคิดเก่า และการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอุตสาหกรรมและการขยายชนบทเป็นเมืองหรือขยายเมืองให้ใหญ่ขึ้น เป็นต้น

เฉลิม ฤกษ์จุฬิมล (อ้างถึงใน หทัยรัตน์ มาประณีต 2552 : 2) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เช่น การเปลี่ยนจากระบบครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการเมืองจากระบบเผด็จการเป็นระบบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการแบ่งชั้นจากระบบไพร่ทาสมาเป็นระบบชนชั้น การเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบเกษตรกรรมมาเป็นระบบอุตสาหกรรม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตจากเพื่อบริโภคเป็นเพื่อขาย การเปลี่ยนพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรแบบบังคับเป็นแบบให้อิสระเสรี นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมอาจรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณของพฤติกรรม เช่น การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอัตราการหย่าร้าง อัตราการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน อัตราการย้ายถิ่น อัตราการใช้เครื่องจักรกลในภาคเกษตรกรรม อัตราการก่ออาชญากรรม เป็นต้น

จากการทบทวนแนวความคิดของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเจริญเติบโตหรือถดถอยของสังคมทั้งทางด้าน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน เป็นผู้กำหนดว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดหรือมีแนวโน้มอย่างไรในอนาคต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม สมาชิกของสังคมต้องยอมรับและเผชิญกับสถาน-

การณ์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคม ดังนั้น การศึกษาความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างคมชัดขึ้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของ วิทยุได้รอบด้านยิ่งขึ้น

1.2 ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Evolutionary theories of social change)

ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Evolutionary theories of social change) ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป สะสมขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะเวลาโดยมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะซับซ้อนและสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมได้ดี บุคคลที่มีส่วนคิดสร้างทฤษฎีในแนวนี้คือ

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, อ้างถึงใน สุพรรณิ ศรีสุขใจ 2550 : 16 – 18) มีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของทุก ๆ สังคม จะมีขั้นตอนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้น โดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (Mode of Production) ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของอำนาจของการผลิต (Forces of production) ซึ่งได้แก่ การจัดการด้านแรงงาน ที่ดิน ทุน และเทคโนโลยีกับความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (Social relation of production) ซึ่งได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต และคนงานที่ทำหน้าที่ผลิต แต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้งานในการผลิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ที่เป็นส่วนล่างของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนล่างมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Superstructure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่นรัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา รวมถึงค่านิยม ทัศนคติ และบรรทัดฐานทางสังคม ลำดับขั้นของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ มีดังนี้

1. ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (Primitive communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของเผ่า (Tribal ownership) ต่อมาเผ่าต่างๆ ได้รวมตัวกันเป็นเมืองและรัฐ ทำให้กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นไปเป็นรัฐแทน

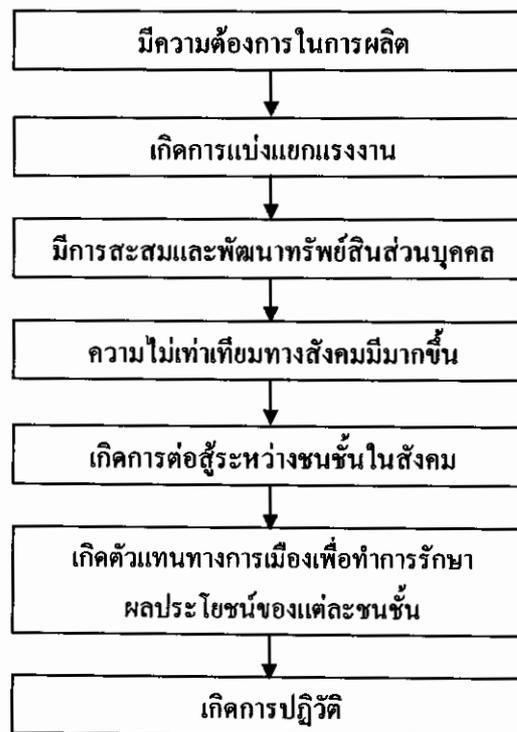
2. ขั้นสังคมแบบโบราณ (Ancient communal) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ (State ownership) สมาชิกในสังคมได้รับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งได้แก่ เครื่องใช้ส่วนตัว และทาส ดังนั้นทาส (Slavery) จึงเป็นกำลังสำคัญในระบบการผลิตทั้งหมดและต่อมาระบบการผลิตได้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของทาสและทาส

3. **ขั้นสังคมแบบศักดินา (Feudalism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของขุนนางคือที่ดิน โดยมีทาสเป็นแรงงานในการผลิต

4. **ขั้นสังคมแบบทุนนิยม (Capitalism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุนคือที่ดิน ทุน แรงงาน และเครื่องจักร โดยมีผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ผลิต

5. **ขั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ (Communism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของทุกคน ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน ไม่มีใครเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

ตามแนวความคิดของมาร์กซ์ ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิวัติของชนชั้นล่างของสังคมเกิดจากกระบวนการดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิวัติของชนชั้นล่างของสังคม

ที่มา : สุพรรณิ ศรีสุขโข, การพัฒนาตนเองในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ทักษะ ของวัยรุ่นหญิงในกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 17.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามแนวความคิดของมาร์กซ์ เป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม โดยใช้แนวความคิดวิชาวิธี (Dialectical) ที่เริ่มจาก การกระทำ (Thesis) ซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการกระทำ (Antithesis) และเกิดการกระทำแบบใหม่ (Synthesis) ตามมา

อ็อกส์ คอมท์ (Auguste Comte, อ้างถึงใน นิเทศ ดินณะกุล 2546 : 13 – 14) อ็อกส์ เป็นนักคิดตามแนวประวัติศาสตร์ พิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นขั้นตอนตามวิธีการจัดระเบียบทางสังคมในประวัติศาสตร์ยุคแรกที่เกิดขึ้น คือ ยุคทางศาสนาและทหาร (Theological and Military Epoch) ในยุคนี้ความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีทั้งหมดอธิบายโดยสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ความคิดฝืนมีอิทธิพลเหนือการสังเกตการณ์ ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นไปแบบทหาร การผลิตสินค้าและบริการและการทำอุตสาหกรรมเป็นไปเพียงเพื่อความอยู่รอดของธรรมชาติ สังคมยุคที่สองซึ่งมีทาสใช้งาน คือ ยุคของเวทมนต์และกฎหมาย (Metaphysical and juridical Epoch) ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลง เริ่มมีการใช้การสังเกตการณ์บ้างในการอธิบายสิ่งต่างๆ และทวีความสำคัญมากขึ้น ยุคนี้เป็นช่วงเวลาของการวิพากษ์วิจารณ์และการโต้แย้ง อุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้น และความสัมพันธ์ทางสังคมไม่ได้เป็นแบบทหารอีกต่อไป ผู้ผลิตเริ่มมีสิทธิมากขึ้น และในที่สุดก็มีการเลิกทาส ยุคที่สาม ได้แก่ ยุคของวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม (Science and Industry) ความคิดทางทฤษฎีได้มาจากการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการสังเกตการณ์ในการอธิบายสิ่งต่างๆ อุตสาหกรรมมีความสำคัญมาก และความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดขึ้นจากการผลิตทางอุตสาหกรรม โดยเน้นการผลิตเป็นสิ่งสำคัญ

โรสโทว (Rostow, อ้างถึงใน นิเทศ ดินณะกุล 2546 : 15 – 16) โรสโทว เป็นนักทฤษฎีที่สำคัญในแนวพัฒนาการ ได้ใช้วิธีศึกษาประวัติศาสตร์ในการอธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเกิดขึ้นเป็นขั้นตอน ตามการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ ขั้นตอนดังกล่าวประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ (Precondition for Takeoff) ขั้นทะยานขึ้น (Takeoff) และขั้นที่สังคมนักความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ได้เอง (Self-sustained Growth) โรสโทว อธิบายว่าขั้นเตรียมการเป็นระยะเวลาที่สังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมโบราณมาเป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงภายในโครงสร้างของสังคมนั้นๆ ซึ่งรวมทั้งระบบเศรษฐกิจการเมือง เทคนิคการผลิต ตลอดจนทัศนคติและค่านิยมของคนในสังคม ภาวะขั้นเตรียมการของประเทศกำลังพัฒนามักจะเกิดจากแรงผลักดันภายนอกประเทศ โดยเริ่มจากคนในสังคมมีการศึกษามากขึ้น เกิดกลุ่มคนที่เป็นนักประกอบการ และเริ่มมีสถาบันการเงินเช่นธนาคารเกิดขึ้น ในขั้นเตรียมการนี้ การลงทุนเพื่อการผลิตจะเพิ่มขึ้นถึง 5 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ประชาชาติ ส่วนขั้นทะยานขึ้นนั้นจะต่อเนื่องจากขั้นเตรียมการ เป็นช่วงเวลาที่แรงด้านความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจหมดไป ความเจริญทางเศรษฐกิจขยายตัวออกไป โรสโทวได้ให้คำจำกัดความคำว่า Takeoff ว่าเป็นช่วงเวลาที่ต้องมีการลงทุนและผลิตต่อหัวที่แท้จริงเพิ่มขึ้นในทางเดียวกัน พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิคในการผลิตและการหมุนเวียนของรายได้ ซึ่งทำให้เกิดการลงทุนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ในขั้นนี้การลงทุนเพิ่มกว่าร้อยละ 10 ของรายได้ประชาชาติ ความสำเร็จในขั้นทะยานขึ้น ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3

อย่าง คือ ปริมาณเงินยืมในการลงทุน จำนวนของผู้ประกอบการ และภาคเศรษฐกิจที่เป็นสาขา นำ ซึ่งจะไปกระตุ้นความเจริญภาคอื่นต่อไป ขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง คือ ขั้นที่สังคมรักษา ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ได้เอง (Self-sustained Growth) คือเป็นสังคมที่ผ่านขั้นทะยาน มาแล้ว ในขั้นนี้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวอยู่ตลอดเวลา มีการใช้เทคนิคการผลิตแบบใหม่อยู่เสมอ การลงทุนอยู่ในระดับร้อยละ 10 – 20 ของรายได้ประชาชาติ

มัวร์ และ ฮอสลิตซ์ (Moore และ Hoselitz, อ้างถึงใน นิเทศ ดินณะกุล 2546 : 16) มอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาว่าเป็นกระบวนการไปสู่ความทันสมัย (Modernization) อันเป็นผลมาจากการเป็นอุตสาหกรรม ในความคิดของนักทฤษฎีกลุ่มนี้ คำว่า “Industrialization” มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “Modernization” และเช่นเดียวกับคำว่า “Westernization” หรือการทำให้เป็นตะวันตก มัวร์ได้ให้คำจำกัดความของ Modernization ว่าเป็น การเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงของสังคมดั้งเดิมไปสู่รูปแบบของประเทศตะวันตกที่มีลักษณะสำคัญ คือ มีการใช้เทคนิควิทยาการ ใช้การจัดองค์กรทางสังคมที่ก้าวหน้า มีเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูและค่อนข้าง จะมีเสถียรภาพทางการเมือง

สมลเซอร์ (Smelser, อ้างถึงในนิเทศ ดินณะกุล 2546 : 16-17) เห็นการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมในประเทศกำลังพัฒนาว่าเป็นกระบวนการไปสู่ความทันสมัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 อย่าง ที่แตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวเนื่องกัน คือ

1. ทางด้านเทคโนโลยี สังคมจะเปลี่ยนจากการใช้เทคนิคง่าย ๆ และดั้งเดิมไปสู่การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ทางด้านเกษตรกรรม สังคมจะเปลี่ยนจากการทำเกษตรเพื่อยังชีพไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรกรรมเพื่อการค้า ซึ่งหมายรวมถึงการปลูกพืชที่ทำเงินเฉพาะอย่าง การซื้อสินค้าที่ไม่ใช่ สินค้าเกษตรในตลาดและว่าจ้างแรงงานเพื่อการเกษตร
3. ทางด้านอุตสาหกรรม จะเปลี่ยนจากการใช้แรงงานมนุษย์และสัตว์ไปสู่การทำ อุตสาหกรรมอย่างแท้จริง นั่นคือ การที่คนทำงานเพื่อค่าจ้างแรงงาน โดยการใช้เครื่องจักรเครื่องกล เพื่อทำการผลิตสินค้าส่งตลาด
4. ทางด้านการจัดการทางนิเวศวิทยาจะเปลี่ยนจากการตั้งถิ่นฐานที่กระจายไปใน พื้นที่เพาะปลูกและหมู่บ้าน ไปสู่การตั้งถิ่นฐานในเมือง

สมลเซอร์ อธิบายว่า ในกระบวนการนำไปสู่ความทันสมัยนี้มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง อยู่ 3 อย่าง คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ (Differentiation) การผสมผสานของส่วน ต่างๆ ในระบบ (Integration) และความระส่ำระสายในสังคม (Social Disturbance) สมลเซอร์ บอก ว่าในสังคมที่พัฒนาแล้ว จะมีระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่สูง ส่วนสังคมที่ยังไม่

พัฒนาจะมีระดับของการแยกย่อยต่ำ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงเน้นอยู่ที่กระบวนการของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่นี้ไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่ความทันสมัยได้ ต้องมีการผสมผสานเป็นอีกรงค์ประกอบหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากในขณะที่สังคมมีการแยกย่อยเพิ่มขึ้นจะต้องมีการเพิ่มกลไกที่จะทำการผสมผสานและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความสนใจแตกต่างกันออกไปในสังคมนั้น การผสมผสานนี้จะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจและครอบครัว ชุมชน และโครงสร้างทางการเมือง ส่วนความระส่ำระสายในสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ 3 เกิดขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเกิดการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่และการผสมผสานกันของส่วนต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่ทำให้เสียความเป็นระเบียบทางสังคมที่มีอยู่แต่เดิม เพราะมีการเรียกร้องให้มีการสร้างสิ่งใหม่ๆ เช่น กิจกรรม กฎเกณฑ์ รางวัลตอบแทน หรือแม้แต่การประท้วงเพื่อที่จะผสมผสานส่วนที่แยกย่อยออกไป สิ่งเหล่านี้จะสร้างความขัดแย้งกับแบบแผนเก่าๆ ในสังคม และสร้างความไม่พอใจให้กับผู้คนในสังคมด้วย

จากการทบทวนทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ว่า วิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีความเจริญขั้นต่ำไปสู่สังคมที่มีความเจริญระดับสูงขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และค่านิยมทางวัฒนธรรม คล้ายกับความเจริญของมนุษย์ที่เริ่มจากเด็กทารก เติบโตเป็นวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ วัยชรา และในที่สุดก็ตายจากไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงแบบนี้เมื่อสังคมมีความเจริญถึงจุดสูงสุดแล้ว ก็จะค่อยๆ เสื่อมสลายลง โดยไม่ได้สูญหายไปแต่จะมีการปรับปรุงและเจริญขึ้นมาใหม่ ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นการศึกษาวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เท่านั้น ยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่พลิกผัน ส่งผลถึงการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นที่พร้อมจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมยุคหลังสมัยใหม่

คำว่า “Postmodern” สามารถแยกออกเป็นสองส่วนคือ “post” กับ “modern” คำว่า “post” นั้นโดยทั่วไปหมายความว่า “หลัง หรือ ล่วงเลย” ในบทความของ Lyotard ที่ชื่อ Note on the Meaning of “Post” ได้พยายามชี้ให้เห็นว่าคำว่า “post” ในที่นี้ (postmodern) ไม่ได้หมายถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นซ้ำ (movement of repetition) แต่หมายถึงวิธีการ (Procedure) อันเป็นการตอบโต้ข้อกล่าวหาของ Habermas ว่า postmodern ก็คือ พวก neoconservative ซึ่งได้ปฏิเสธภาวะ

สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การไม่ยอมรับโครงการยูทอปีนิยามา หรือ ยุคแห่งความรู้แจ้ง หรือ ยุคแสงสว่าง (Project of Enlightenment) นั่นเอง (ธีรทัต ชูคำ 2551 :55)

2.1 ความหมายหลังสมัยใหม่

สมเกียรติ ตั้งนโม (2552) กล่าวว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism: Jencks) วงการหลักๆ 3 วงการที่ได้นำเอาศัพท์คำว่า “ลัทธิหลังสมัยใหม่” (postmodernism) มาใช้ซึ่งสามารถที่จะแยกแยะได้ดังนี้ คือ

1. ลัทธิหลังสมัยใหม่ได้แพร่หลายอยู่ในวงการทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรม
2. กระจายอยู่ในวงการทางปรัชญาและได้มีการถกเถียงกันในเรื่องของความจริง (truth) รวมถึงรากฐานของมัน
3. แพร่กระจายอยู่ในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมสมัย

สำหรับคำว่า “ลัทธิหลังสมัยใหม่” ปรากฏตัวขึ้นในช่วงระหว่างปลายทศวรรษที่ 1960s เพื่ออ้างอิงถึงนวนิยายหลายเรื่องของ John Barth และในการร่ายรำของ Merce Cunningham. การแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางในระยะแรกๆ ของมันมาจาก Charles Jencks ในหนังสือเล่มหนึ่งของเขาชื่อ The Language of Post-Modern Architecture (1975) ลัทธิหลังสมัยใหม่ (postmodernism) สำหรับ Jencks เกิดขึ้นมาเมื่อลัทธิสมัยใหม่ (modernism) ได้ถูกนำไปเชื่อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งได้ก่อให้เกิดการผสมผสานกันขึ้นในลักษณะที่หลากหลาย (pluralistic admixture) ของสไตล์ โดยที่มันเป็นความรู้สึกรู้สึกที่แตกต่างกันอันหนึ่งเกี่ยวกับพื้นที่ว่าง พื้นที่ว่างหลังสมัยใหม่มีลักษณะเฉพาะเชิงประวัติศาสตร์ มีรากอยู่ในขนบจารีต ไร่ขอบเขตหรือคลุมเครือในเรื่องของเขตแดนและ “ไม่มีเหตุผล” (irrational) หรือมีการเปลี่ยนรูปไปในความสัมพันธ์ของมันกับส่วนต่างๆ จนกระทั่งรวมไปถึงส่วนทั้งหมด เส้นขอบเขตต่างๆ บ่อยครั้ง ทั้งความไม่ชัดเจนเอาไว้ พื้นที่ว่างได้ขยายตัวออกไปอย่างไม่สิ้นสุดโดยไม่มีอาณาเขตที่เด่นชัด อันนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ขณะที่อาคารสิ่งก่อสร้างยุคสมัยใหม่ได้ถูกออกแบบขึ้นมาจากรายรอบศูนย์กลาง ส่วนหลังสมัยใหม่นั้นกลับเป็นไปเท่าๆกันผ่านการใช้เส้นทแยง ระดับ รูป ทรงต่างๆ ที่มีลักษณะครึ่งๆ และการตัดทอนปรับปรุง มีลักษณะสมดุลแบบอสมาตรและกระจายจากศูนย์กลาง อันนี้ไม่ใช่สิ่งที่ Jencks แสดงตัวของเขาเองออกมาเสียทีเดียว สำหรับความเอาใจใส่ของเขา เขาต้องการที่จะให้การวิเคราะห์โดยละเอียดเกี่ยวกับตัวอย่างต่างๆ ของสถาปัตยกรรมร่วมสมัย แต่มันเป็นหนทางหนึ่งของการสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับฐานะตำแหน่งของเขาที่เชื่อมโยงเรื่องนี้กับบุคคลคนสำคัญคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนอย่างสำคัญเกี่ยวกับลัทธิหลังสมัยใหม่ในเชิงปรัชญาและวัฒนธรรม นั่นคือ Jean-Francois Lyotard

จันทน์ เจริญศรี (2545 : 11-12) กล่าวว่า ยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernity) มี 2 ความหมาย คือ

1. ยุคทางประวัติศาสตร์ ในความหมายนี้ โบคริยาร์ (Baudrillard) เห็นว่า ยุคหลังสมัยใหม่นั้นแยกขาดออกจากยุคสมัยใหม่โดยสิ้นเชิง ในขณะที่เลียวทาร์ (Lyotard) ปฏิเสธที่จะทำตามกรอบแนวความคิดในลักษณะดังกล่าว โดยมองว่าการพยายามแบ่งยุคสมัยไม่ว่าในทางใดก็ตามในตัวของมันเองแล้วเป็นวิธีคิดที่มองสังคมแบบเบ็ดเสร็จ (totalizing) และเสนอว่าควรจะมียุคหลังสมัยใหม่ในแง่ของการเปลี่ยนอารมณ์ หรือภาวะของจิตใจ (mood or state of mind) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงที่เด็ดขาดใดๆ แต่ทั้งคู่เห็นพ้องต้องกันว่าขณะนี้เรากำลังอยู่ในยุคหลังอุตสาหกรรม (postindustrial society) ในขณะที่เจมสัน (Jameson) ไม่ได้ใช้ศัพท์คำนี้ในความหมายดังกล่าว คือเขาเห็นว่า ยุคหลังสมัยใหม่เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของทุนนิยมตอนปลาย นั่นคือเขาเห็นว่า การเปลี่ยนยุคดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนในบางมิติเท่านั้น โดยสรุป ความเป็นยุคหลังสมัยใหม่นั้นยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน คือบางคนเห็นว่าเป็นการเปลี่ยนยุคสมัยอย่างสิ้นเชิง ขณะที่บางคนเห็นว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงในบางแง่มุม ในขณะที่ส่วนอื่นๆ ยังมีความต่อเนื่องกับยุคสมัยใหม่อยู่

2. ประสบการณ์ต่อยุคหลังสมัยใหม่ ในขณะที่ยุคสมัยใหม่ถูกมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเชิงคุณภาพ ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงเวลาที่ต่อเนื่อง (fragment of times) อันมีผลทำให้คนเรามีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกแปลกใหม่และมองสิ่งต่างๆ ว่ามีลักษณะชั่วคราวซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่ที่ให้คุณค่ากับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงมีการผลิตสิ่งใหม่เข้ามาทดแทนสิ่งเดิมตลอดเวลา โดยนัยนี้ลักษณะของวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่จึงมีเนื้อในที่ทำลายตัวเอง

ฟีทเทอร์สโตน (Featherstone อ้างถึงใน จันทน์ เจริญศรี 2545 : 13) ได้ให้นิยามกระบวนการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ว่า หมายถึง ผลกระทบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมและโครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิม ในทางทฤษฎีกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายๆ กระบวนการ คือ กระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรม กระบวนการกลายเป็นเมือง กระบวนการเติบโตทางด้านสังคมและเทคโนโลยี ทุนนิยมการตลาดแบบกลไก และการเกิดของชาติซึ่งส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม แม้ว่าการวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นยุคหลังสมัยใหม่ในปัจจุบัน จะถูกวิจารณ์ว่ายังไม่เป็นทฤษฎีที่ชัดเจน (undertheorize) อาจสรุปลักษณะของกระบวนการดังกล่าวได้จากผลงานของโบคริยาร์ (Baudrillard) ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่ามันประกอบไปด้วย การพัฒนาในการผลิตสินค้าสารสนเทศ อันนำไปสู่ความตกต่ำของวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนเป็นไปได้ที่เราจะกล่าวถึงมโนทัศน์อย่างชนชั้น หรือ

บรรทัดฐานได้อีกต่อไป โบคริยาร์ มองว่าผลของกระบวนการเหล่านี้ก็คือ “จุดจบของสังคมนิยม” ซึ่งรวมถึงการลดความสำคัญ (decenter) ของรัฐชาติ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมตอนปลายที่เป็นยุคของบริโคนิยมและที่ฮาร์วีย์ (Harvey) มองว่าเป็นการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (commodity) และมีการผลิตจำหน่ายแจกและบริโคนิยมแบบการค้า (commercialization)

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับยุคหลังสมัยใหม่

ธีรยุทธ บุญมี (2546 : 22 – 23) กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 21 ประเทศตะวันตกจะเรียกตัวเองว่า Post Modern ซึ่งเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถบอกได้ว่า อนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไรจึงต้องใช้คำว่า post หรือ หลัง มาต่อกับคำ สมัยใหม่ เช่นเดียวกับอดีตประเทศอาณานิคมก็จะเรียกตัวเองว่า post colonial คือ “ยุคหลังอาณานิคม” หรือ post post colonial คือ ยุค “หลัง หลัง อาณานิคม” สำหรับประเทศไทยถ้าสลัดแอกความคิดหลังตะวันตกก็อาจจะเรียกตัวเองได้ว่าเป็น “Post western” หรือ “ยุคหลังตะวันตกนิยม” นั้นหมายถึง การปลดแอกความคิดคนไทยจากการครอบงำโดยตะวันตก ขณะเดียวกันก็เป็นการปลดปล่อยอคติที่ต่อต้าน หรือชื่นชมตะวันตกอย่างฉาบฉวยด้วย ตะวันตกครอบงำความคิดคนไทย ไม่เพียงแต่การสร้างกรอบหรือตีเส้นให้มองเฉพาะในกรอบ เช่น มองว่าต้องพัฒนา ต้องสร้างความก้าวหน้าทางวัตถุ ต้องเร่งให้เศรษฐกิจขยายตัว เป็นต้น แต่ยังควบคุมไปถึงขั้นว่าจะอะไรคือความรู้ เช่น ความรู้ต้องมาจากกระบวนการใช้ตรรกะชัดเจน จากการตรวจสอบประสิทธิประสาทโดยผู้เชี่ยวชาญตะวันตก ความงามของศิลปวัฒนธรรม หรือความไพเราะของเสียงดนตรีต้องเป็นเพลงคลาสสิก หรือเสียงของนักร้องโอเปร่า ประติมากรรมต้องเป็นแบบกรีกหรือสกุล modernism แฟชั่นต้องมาจากฝรั่งเศส อิตาลี เป็นต้น การปลดแอกทางความคิดทางการสร้างองค์ความรู้ ทางการสร้างทัศนคติ ค่านิยม ความดีงาม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศไทยและประเทศโลกที่สามทั่วไป ควรเป็นภารกิจร่วมกันของคนไทยทุกคน

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (อ้างถึงใน ธีรทัต ชูคำ 2551 : 55 – 56) กล่าวโดยรวมว่า “Postmodern” เป็นคำคุณศัพท์แปลว่า “หลังสมัยใหม่” ใช้พูดถึงเรื่อง 3 ประการที่แตกต่างกัน คือ

ประการแรก สภาพสังคม หมายความว่า สังคมร่วมสมัยทุกวันนี้ตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่า สภาวะหลังสมัยใหม่ (Postmodern condition) ซึ่งเกิดความแปรปรวนขึ้นในระบบคุณค่าเกิดความพัวพันขึ้นในพรมแดนที่ใช้แยกแยะสิ่งต่างๆ เช่น วัฒนธรรมบริโคนิยมร่วมสมัยที่ผูกพันมากับระบบทุนนิยม

ประการที่สอง แนวทางการสร้างสรรค์ศิลปวรรณกรรม ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่ลุกขึ้นมาท้าทายคติและรสนิยมทางสุนทรีย์ของสังคมนิยม เช่น เรื่องการแบ่งชั้นศิลปะเป็นสูงกับต่ำ

ประการที่สาม แนวทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แนวนี้จะเรียกอย่างเคร่งครัดแล้ว คือ “หลังโครงสร้างนิยม” ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวตรงที่มักจะเสนอมุมมองใหม่ๆ ที่เกิดจากการตั้งคำถามต่อพวกทฤษฎีและองค์ความรู้ทั้งหลาย ที่เชื่อถือกันมานานตั้งแต่ยุคแห่งความรุ่งเรือง (Enlightenment) และยังคงมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบันด้วย

เฮิร์บ ฮัสตัน (Ihab Hassan, อ้างถึงใน ซีรทัต ชูดำ 2551 : 55 – 56) ให้คำจำกัดความ “หลังสมัยใหม่” ว่าเป็นยุคที่ไม่สามารถกำหนดได้ ซึ่งเขาหมายถึง “อาณาบริเวณที่วาทกรรม (discourse)” ต่างๆ ทำหน้าที่ของมัน โดยที่ความหลากหลายของแนวคิด (concept) จะช่วยให้เราตระหนักถึง “รหัส” (sign) ที่อยู่รอบๆ ตัวของเรา โดยเฉพาะที่ปรากฏอยู่ใน “ภาษา” (language) ฮัสตัน ได้พยายามรวบรวม “ลักษณะ” ของแนวความคิดแบบหลังสมัยใหม่ที่ปรากฏอยู่ในงานด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาศาสตร์ ทฤษฎีวรรณกรรม ปรัชญา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ ตลอดจนเทววิทยา จากนักคิดนักเขียนหลายๆ กลุ่มทั้งจากยุโรป และอเมริกา โดยทำการเปรียบเทียบกับรูปแบบที่ปรากฏในงานของสมัยใหม่นิยม จากการรวบรวมของ ฮัสตัน แนวคิดของหลังสมัยใหม่ มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากสมัยใหม่ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบสภาวะสมัยใหม่กับสภาวะหลังสมัยใหม่ตามแนวคิดของ ฮัสตัน

Modern (สมัยใหม่)	Postmodern (หลังสมัยใหม่)
Unity (ความเป็นหนึ่ง)	Difference (ความแตกต่าง)
Absolute (ความสัมบูรณ์)	Relative (ความสัมพันธ์)
Continuity (ความต่อเนื่อง)	Discontinuity (ความไม่ต่อเนื่อง)
Stability (ความมั่นคง)	Dispersion (การกระจัดกระจาย)
Order (ระเบียบ)	Disorder/chaos (ไร้ระเบียบ)

ที่มา : ซีรทัต ชูดำ, “บทสำรวจแนวความคิดเกี่ยวกับยุคหลังสมัยใหม่”, วารสารหาคะโหล่งวิชาการ 6,1 (มกราคม – มิถุนายน 2551) : 56.

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, อ้างถึงใน ซีรทัต ชูดำ 2551 : 54) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของความจริงในสังคมสมัยใหม่ไว้ 5 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก ความจริงกระจุกตัวอยู่ในแวดวงของวาทกรรมทางวิทยาศาสตร์และสถาบันที่ผลิตความจริง ประการที่สอง ความจริงยังขึ้นอยู่กับความคงที่ทางเศรษฐกิจและการกระตุ้นเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางการเมือง ประการที่สาม ความจริงเป็นวัตถุ (the object) ซึ่งแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ที่มีการบริโภครและเผยแพร่กัน

ประการที่สี่ ความจริงเป็นสิ่งที่ถูกผลิตและส่งผ่านต่อไปภายใต้ความควบคุมขององค์กรทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นหลัก (มหาวิทยาลัย สื่อสารมวลชน งานเขียน กองทัพ) และประการสุดท้าย ความจริงเป็นประเด็นปัญหาของการถกเถียงทางการเมืองและการเผชิญหน้าทางสังคม (การต่อสู้ทางอุดมการณ์ทั้งหมด)

ฌ็องกานต์ ลิมสถาพร (2546 : 12 – 15) กล่าวว่า ความคิดแบบหลังสมัยใหม่ หรือ โพสต์โมเดิร์น เป็นการ “มองหลายมุม หลากมิติ” “ความแผ่ซ่านของอำนาจ” “วาทกรรม” แนวคิดนี้ได้รับการต้อนรับและพยายามที่จะประยุกต์ใช้ในแวดวงวิชาการ เหมือนกับจะเป็นมือเป็นเท้าให้กับการอธิบายสภาพสังคม สกulptศิลปะ สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ประวัติศาสตร์และแนววิชาการต่างๆ บางครั้งถูกเสนอให้เป็นทางเลือกใหม่ในงานพัฒนาขณะที่ผู้รู้ฝ่ายหนึ่งบอกว่าโพสต์โมเดิร์นเป็นอะไรที่हारแล้วไม่ลงตัว เป็นเหมือนพวกเล่นลิ้น เป็นพวกไร้กรอบ (ล้นกรอบ) เป็นพวกเสนาหาความขัดแย้ง เป็นพวกสังขรณ์ปั่นเกลียวหรือบางทีก็เป็นพวกชวนทะเลาะกับตัวเอง เป็นต้น “Post” ในภาษาไทยแปลว่า “หลัง” มีนัยอยู่ 2 ประการ คือ ยุคโมเดิร์นผ่านพ้นไปแล้ว หรือ กำลังจะผ่านไปและถูกแทนที่ด้วยยุคโพสต์โมเดิร์น เมื่อโพสต์โมเดิร์นแสดงความหมายง่าย ๆ ว่า “มาทีหลัง” ก็หมายความว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากยุคโมเดิร์น หรือเป็นปฏิกิริยา-ตอบโต้เคียงคู่กับยุคโมเดิร์น ในตะวันตกใช้โพสต์โมเดิร์นในบริบทที่แตกต่างกัน 3 เรื่อง ดังนี้

1. โพสต์โมเดิร์นในบริบทของสภาพสังคม ในความหมายที่ว่าสังคมร่วมสมัยทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่า สภาพะหลังสมัยใหม่ (Postmodern condition) หรือ (Post modernity) ซึ่งเกิดมาจากความแปรปรวนขึ้นในระบบคุณค่า เกิดความพัวเลือนขึ้นในพรมแดนที่ใช้แยกแยะสิ่งต่างๆ ความแปรปรวนนี้แสดงให้เห็นในหลายๆเรื่อง ที่เด่นเป็นพิเศษคือในวัฒนธรรมบริโภคนิยมร่วมสมัยที่ผูกมากับระบบทุนนิยม (Capitalism)

2. โพสต์โมเดิร์นในบริบทของแนวทางสร้างศิลปะวรรณกรรม ซึ่งถูกขึ้นมาท้าทายแนวคิดและรสนิยมทางสุนทรียะของสังคมโมเดิร์น เช่น การแบ่งชั้นศิลปะระหว่างสูงกับต่ำ เป็นต้น

3. โพสต์โมเดิร์นในบริบทของแนวคิดทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งถ้าจะเรียกให้เคร่งครัดแล้วควรเรียกว่า แนวโครงสร้างนิยม (Poststructuralism) แนวคิดทางวิชาการที่ว่ามีลักษณะเฉพาะตัวตรงที่มักจะเสนอมุมมองใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากการตั้งคำถามต่อพวกทฤษฎีและองค์ความรู้ทั้งหลาย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับยุคหลังสมัยใหม่ สรุปได้ว่า ยุคหลังสมัยใหม่ เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรม กระบวนการกลายเป็นเมือง กระบวนการเติบโตทางด้านสังคมและเทคโนโลยี ทุนนิยมการตลาดแบบกลไก และการเกิดของรัฐบาล กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ส่วนภูมิภาคต่างๆ ของโลกมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีการสร้างองค์ความรู้ การสร้างทัศนคติ ค่านิยมใหม่ๆ เกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับยุคหลังสมัยใหม่ไม่เพียงเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เท่านั้น ยังช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นในสังคมยุคหลังสมัยใหม่ชัดเจนขึ้น

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning)

3.1 ความหมายของการเรียนรู้

ฮิลการ์ด (Hilgard, อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ 2549 : 131) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม โดยการแสดงกริยาโต้ตอบต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ครอนบาชท์ (Cronbach, อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ 2549 : 131) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์

มอร์ริส (Morris, อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ 2549 :131) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการของประสบการณ์ และการฝึกหัดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร

บาวเวอร์ (Bower, อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ 2549 : 132) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรม โดยเป็นผลจากการตอบสนองต่อสถานการณ์ ไม่ใช่ปฏิกิริยาตามธรรมชาติ ไม่ใช่วุฒิภาวะและไม่ใช่อารมณ์เปลี่ยนแปลงเพราะความเหนื่อยล้าหรือฤทธิ์ยา

ลักขณา สิริวัฒน์ (2544 : 53) ได้กล่าวถึง ความหมายของวุฒิภาวะและการเรียนรู้ไว้ว่า วุฒิภาวะ หมายถึง กระบวนการของความเจริญเติบโต หรือการเปลี่ยนแปลงในร่างกายมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างมีระบบระเบียบโดยไม่มีอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ความพร้อมของกล้ามเนื้อ ต่อมต่างๆ ที่ช่วยให้เกิดพฤติกรรมขึ้น เช่น การนั่ง ยืน เดิน วิ่ง ของเด็ก การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่มีผลมาจากประสบการณ์ หรือการฝึก

3.2 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้

ไวไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549 : 132) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมก่อนการเรียนรู้และภายหลังการเรียนรู้จะแตกต่างกัน บลูม (Bloom) ได้อธิบายพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้าน Cognitive domain ซึ่งมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจ การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินผล

1.2 การเปลี่ยนแปลงด้าน Affective domain ซึ่งมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการรับความรู้สึก ความตั้งใจ ความพอใจ ความรู้สึกเห็นในคุณค่า เห็นความแตกต่างของค่านิยม และเข้าใจถึงค่านิยมเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาในการดำรงชีวิต ด้วยการเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม

1.3 การเปลี่ยนแปลงด้าน Psychomotor domain หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะ เป็นการประสานระหว่างสมองและกล้ามเนื้อ ที่เน้นความถูกต้อง คล่องแคล่ว รวดเร็วและเที่ยงตรง ทั้งในด้านการเรียน การพูด ตลอดจนการใช้เครื่องมือต่างๆ

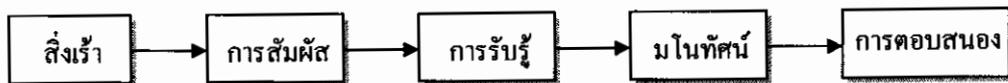
2. การเรียนรู้เป็นผลของการฝึกหัดและประสบการณ์ เป็นผลจากกระบวนการให้การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การฝึกหัดด้านการอ่าน การเขียน การพูด การเล่นดนตรี เล่นกีฬา หรือการดูการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

3. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อนข้างถาวร การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต้องผ่านกระบวนการทางความคิด ความเข้าใจ และเป็นความทรงจำในระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จะไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีลักษณะชั่วคราว อันเป็นผลจากฤทธิ์ของยา สารเคมี หรือความเหนื่อยล้าต่างๆ นอกจากนี้พฤติกรรมที่เป็นผลของวุฒิภาวะ เช่น การเดิน การพูด หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติไม่ต้องฝึกฝนประสบการณ์ก็ไม่นับว่าเป็นการเรียนรู้

3.3 กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

ไวไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549 : 133) ได้กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน มีนักจิตวิทยาได้กล่าวถึงไว้หลายแนวทางโดยทั่วไปแล้ว กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจ
2. การสัมผัส (Sensation) เมื่อสัมผัสกับสิ่งเร้าร่างกายเกิดการรับสัมผัส และส่งกระแสสัมผัสนั้นไปยังระบบประสาทส่วนกลาง
3. การรับรู้ (Perception) เป็นการทำงานในระบบประสาทในส่วนกลางเพื่อวิเคราะห์และแปลความหมายจากสื่อที่สัมผัสนั้น โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและปัจจัยอื่นๆ เช่น ความสามารถ ความถนัด ความพร้อม และสติปัญญา เป็นต้น
4. มโนทัศน์ (Concept) เป็นการสรุปความคิดที่คนเข้าใจ
5. การตอบสนอง (Response) เมื่อสรุปความคิดที่รวบรวมความได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการมีพฤติกรรมที่ตอบสนอง ซึ่งสามารถประเมินการเรียนรู้จากพฤติกรรมที่ตอบสนองนี้

แผนภูมิที่ 3 กระบวนการเรียนรู้

ที่มา : วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ, จิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิล กรุ๊ป, 2549), 133.

ความแตกต่างในการเรียนรู้

การเรียนรู้ของบุคคลมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ดังนี้ (วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ 2549 : 133 – 135)

1. ปัจจัยด้านตัวผู้เรียน ผู้เรียนหมายถึง ทุกคนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา ผู้ที่กำลังรับการฝึกอบรม รวมไปถึงผู้ที่กำลังฝึกปฏิบัติในหน้าที่ใหม่ๆ ที่อยู่ตามหน่วยงานต่างๆ ปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เกิดผลต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ได้แก่

- 1.1 ระบบสมองและประสาท การเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการรับสัมผัส การรับรู้ การคิด และการจำ การเชื่อมโยงประสบการณ์ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับควบคุมของระบบสมองและประสาททั้งสิ้น ถ้าระบบสมองและระบบประสาทบกพร่องไป ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้

- 1.2 วุฒิภาวะ เป็นความพร้อมของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งความพร้อมนี้หมายรวมทั้งทางร่างกายและจิตใจ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีวุฒิภาวะเท่านั้น

1.3 ความพร้อม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งต้องประกอบด้วยบุคลิกภาพประสมประสานกับสถานการณ์อื่นๆ

1.4 ประสบการณ์ ความรู้พื้นฐานเป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้เข้าใจชัดเจนและรวดเร็วขึ้น

1.5 แรงจูงใจ เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลอยากเรียนรู้ เพื่อเป็นหมายที่ต้องการ เช่น ต้องการเรียนรู้ เพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อได้รับค่าตอบแทนหรือเพื่อความสำเร็จในชีวิตของตนเอง เป็นต้น

1.6 ความบกพร่องทางร่างกาย ความพิการทางประสาทสัมผัส ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ช้า หรือคลาดเคลื่อนไป ยังมีความบกพร่องด้านใดมากก็เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้มากเช่นกัน

1.7 ความวิตกกังวล ความวิตกกังวลจะเป็นผลให้ขาดสมาธิในการเรียนรู้ หากมีความวิตกกังวลในระดับสูงจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ แต่ทางตรงกันข้ามความวิตกกังวลทำให้เกิดความตื่นตัว หากไม่มีความวิตกกังวลอยู่เลยก็จะไม่สามารถเรียนรู้ได้ดี ฉะนั้นความวิตกกังวลทำให้เกิดความตื่นตัวในระดับพอดีจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

1.8 สถิติปัญญา ในการศึกษาในระดับสูง ต้องมีระดับสติปัญญาที่สูงด้วย แต่ทั้งนี้ในการศึกษาทั่วไป ระดับสติปัญญาต้องมีความเข้มข้นเพียงประกอบอยู่ด้วยจึงจะเกิดการเรียนรู้ที่ดี

2. บทเรียนหรือลักษณะของงานที่เรียนรู้ บทเรียนที่จะเกิดการเรียนรู้ที่ดีนั้นต้องประกอบด้วย

2.1 การลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกัน โดยเริ่มจากความรู้เบื้องต้นไปจนถึงความรู้ที่ซับซ้อนมาก

2.2 การลำดับความยากและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน เพราะถ้ายากเกินไป ผู้เรียนก็จะไม่เข้าใจ แต่ถ้าง่ายเกินไปไม่เหมาะสมกับบุคลิกภาพผู้เรียนก็จะรู้สึกเบื่อหน่าย เพราะเป็นทางไม่ท้าทายความสามารถ

2.3 เนื้อหาที่มีความหมาย เนื้อหาที่มีความหมายจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมาช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น เป็นเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันหรือข้อความที่ผู้เรียนเข้าใจ จะทำให้เกิดการเรียนรู้และจดจำได้ดีขึ้น

2.4 ความยาวของบทเรียน ความสอดคล้องกับระดับความสนใจของผู้เรียน

2.5 สิ่งรบกวน เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ช้า เช่น สิ่งที่ยื่นมาก่อนหรือหลังตามมารบกวนสิ่งที่กำลังเรียน

3. วิธีการเรียนและการสอน เป็นเทคนิควิธีการถ่ายทอดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ได้แก่

3.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เรียนรู้

3.2 การสร้างแรงจูงใจ หรือการใช้การเสริมแรง

3.3 การแนะแนวทางหาความรู้เพิ่มเติม

3.4 วิธีการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหา และเหมาะสมกับระดับสติปัญญา และความสามารถของผู้เรียน

3.5 การฝึกปฏิบัติภายหลังจากการเรียนรู้ทฤษฎี การฝึกปฏิบัติจะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและช่วยให้เกิดการจดจำได้ดีขึ้น

4. ความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ เป็นการนำสิ่งที่ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์อยู่เดิมมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ครั้งต่อไป อาจเป็นการถ่ายโอนทางบวก เช่น การเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ ช่วยให้เข้าใจภาษาฝรั่งเศสได้เร็วขึ้น หรือการถ่ายโอนทางลบ เช่น การเล่นเกมคนทรินิดหนึ่งได้แล้ว จะช่วยให้เข้าใจการเล่นคนทรินิดอื่นๆ ได้เร็วขึ้น หรือการฝึกกีฬาขึงปืนมาก่อน จะทำให้ฝึกกีฬาขึงธนูได้เร็วขึ้น เป็นต้น

การถ่ายโอนการเรียนรู้จะส่งผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องคล้ายคลึงกับสิ่งที่เรียนและยังขึ้นอยู่กับความถนัดเฉพาะตัวของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

5. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีส่วนขัดขวางหรือส่งเสริมการเรียนรู้ที่สำคัญแยกเป็น 3 ประการ คือ

5.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ บรรยากาศในสถานที่เรียนรู้ ระยะเวลาการเดินทาง และสภาพแวดล้อมทางบ้าน

5.2 สิ่งแวดล้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึกขณะที่เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

5.3 ลักษณะของวัฒนธรรมประเพณีในสังคม ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นแบบแผนประเพณี ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติของแต่ละสังคม หากไม่สอดคล้องเหมาะสมจะเป็นอุปสรรคของการเรียนรู้

3.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ (Theories of Learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้ โดยทั่วไปสามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้ (วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ 2549 : 135 – 145)

3.4.1 กลุ่มทฤษฎีการเชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อเนื่อง (Associative Theories) มีชื่อแยกออกไปเป็น

1. ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Bond Theory) หรือบางครั้งเรียกทฤษฎีสัมพันธ์ (Connectionism) หรือ ทฤษฎีสิ่งเร้าและการตอบสนอง (S.R. Theory)

2. ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning) แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การวางเงื่อนไขแบบ Classical Conditioning ได้แก่ ทฤษฎีของ ฟาฟลอฟ (Pavlov, I.P.)

2.2 การวางเงื่อนไขแบบ Operant Conditioning ได้แก่ ทฤษฎีของ สกินเนอร์ (Skinner)

3.4.2 กลุ่มทฤษฎีความรู้ ความเข้าใจ หรือสนาม (Cognitive or Field Theories) ทฤษฎีนี้เป็นนักจิตวิทยากลุ่มเกสตัลท์ (Gestalt Psychology) ชาวเยอรมัน 3 คน ชื่อ Max Wertheimer, Kurt Koffka และ Wolfgang Kohler ได้ตั้งทฤษฎีการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น (Insight Learning) ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของส่วนรวมและถือว่า ส่วนรวมมีค่ามากกว่าผลบวกของ ส่วนย่อยๆ เช่น รูปสามเหลี่ยมย่อมมีความหมายมากกว่าด้านสามด้าน เป็นต้น

1. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connectionism)

ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ ธอร์นไดค์ (Thorndike) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน ได้ศึกษาการเรียนรู้ในแนวทางการวางเงื่อนไขแบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง

ธอร์นไดค์ อธิบายการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่ออินทรีย์เผชิญปัญหาที่ต้องค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้หลุดพ้นเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่มีหลักเกณฑ์หรือจุดหมายที่แน่นอน เป็นการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ต่อเมื่อเผชิญปัญหานั้นอีกก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้รวดเร็วขึ้น การเรียนรู้เกิดขึ้นจากความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับปฏิบัติการตอบสนอง

การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก (Trial-error Learning) มีหลักการสำคัญว่า เมื่ออินทรีย์กระทบกับสิ่งเร้า อินทรีย์จะลองใช้วิธีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหลายๆ วิธี จนกระทั่งค้นพบกับวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องกับเหตุการณ์และสถานการณ์มากที่สุด เมื่อได้รับการตอบสนองที่ถูกต้องก็จะนำไปเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งเร้านั้นๆ มีผลให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

2. การวางเงื่อนไข (Conditioning)

การวางเงื่อนไขตามแนวความคิดของนักจิตวิทยามีความเห็นว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายหลังจากการที่บุคคลสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยแบ่งการวางเงื่อนไขออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกนี้ ไอวาน พี พาฟลอฟ (Ivan P. Pavlov) นักสรีรวิทยาและนักจิตวิทยาชาวรัสเซีย เป็นผู้ตั้งทฤษฎีนี้ขึ้น และเป็นทฤษฎีที่ยึดถือกันเป็นแบบอย่างกันอย่างกว้างขวาง

พาฟลอฟได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการหลั่งน้ำลายของสุนัข (Dog's Salivary) โดยให้สุนัขขึ้นบนแท่นในห้องทดลอง มีเครื่องรีดพอสสมควมเพื่อไม่ให้สุนัขเคลื่อนที่ เขาเจาะรูเล็ก ๆ ที่แก้มสุนัขแล้วเอาหลอดยางใส่เข้าไปเชื่อมต่อน้ำลาย เมื่อสุนัขน้ำลายไหล น้ำลายจะไหลไปตามท่อสู่กระบอกเก็บ ด้วยวิธีนี้ทำให้ทราบได้ว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้หรือไม่โดยดูว่าน้ำลายไหลหรือไม่และถ้าไหลมีปริมาณมากน้อยเพียงใด

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning)

Conditioning)

การเรียนรู้เงื่อนไขแบบการกระทำนี้ เบอร์ฮัส เอฟ สกินเนอร์ (Burrhus F. Skinner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดเป็นผู้คิดขึ้น โดยหลักการว่า “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากการที่ได้กระทำแล้วได้รับการเสริมแรง สกินเนอร์ ได้ทำการทดลองกับหนูขาว โดยการนำหนูขาวที่กำลังหิวใส่ลงในกล่องที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะเรียกว่า Skinner box ภายในกล่องมีกลไกที่ต่อวงจรไว้กับคานเล็ก ๆ ต่อไปยังที่เก็บอาหารของหนู เมื่อหนูกดคานไฟจะสว่างและกลไกจะไปบังคับให้อาหารหล่นลงมา

การเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบการกระทำนี้ ผู้ที่ถูกทดลองจะต้องแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง (Response) ตามเงื่อนไขเสียก่อนจึงจะได้แรงเสริมหรือรางวัล (Stimulus reinforcement) ในความเป็นจริงสำหรับมนุษย์ การเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบการกระทำนี้ไม่สามารถบอกได้ชัดเจนว่าสิ่งเร้า (Stimulus reinforcement) คืออะไร อาจเป็นแรงเสริมปฐมภูมิ Primary reinforcers ได้แก่ น้ำ อาหาร การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด การหลีกเลี่ยงความกลัว เป็นต้น หรืออาจเป็นแรงเสริมทุติยภูมิ Secondary reinforcers เช่น คำชมเชย รางวัล ชื่อเสียง ความสำเร็จ หรือเงินทอง เป็นต้น

2.3 ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theory) หรือทฤษฎีสถาน (Field-Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดของนักจิตวิทยาชาวเยอรมัน 3 คน ซึ่งนำโดยแมกเวอร์ไทเมอร์ (Max Wertheimer) โวลแกง โคลเลอร์ (Wolfgang, Kohler) เคิร์ต คอฟฟ์กา (Kurt Koffka) หรือเรียกกันว่า นักจิตวิทยากรุปเกสตัลท์ (Gestalt-Psychology) ซึ่งคำว่า Gestalt เป็นภาษาเยอรมัน แปลว่า ส่วนรวม (as s whole)

ทฤษฎีการรู้คิดนี้มีหลักเกณฑ์ว่า ในการเรียนรู้หรือในการแก้ปัญหา นั้น อินทรีย์จะรับรู้สิ่งเร้าหรือโครงสร้างของปัญหา โดยส่วนรวมทั้งหมดทุกแง่มุมเสียก่อน (The Whole) เรียกว่าส่วนรวมที่มีความหมาย (Meaningful whole) จากนั้นจึงศึกษาหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อยๆ จนกระทั่งเกิดความคิดหรือเห็นช่องทางในการแก้ปัญหา เรียกว่าการหยั่งเห็น (Insight) โดยสรุปว่า “ส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อยรวมกัน”

การเรียนรู้แบบหยั่งเห็น (Insight learning) ซึ่งนักจิตวิทยากรุปเกสตัลท์ (Gestalt Psychology) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นที่มีชื่อเสียงมาก (Insight) ตามหลักการของทฤษฎีเกสตัลท์ที่ว่าในการแก้ปัญหา หรือเรียนรู้สิ่งใดนั้นต้องพิจารณาโครงสร้างของปัญหาโดยรวมทั้งหมดก่อน จากนั้นจึงแยกส่วนรวมนั้นเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อยนั้นๆ จนในที่สุดจะเกิดความคิดมองเห็นช่องทาง (Insight) หรือการหยั่งเห็นนั่นเอง

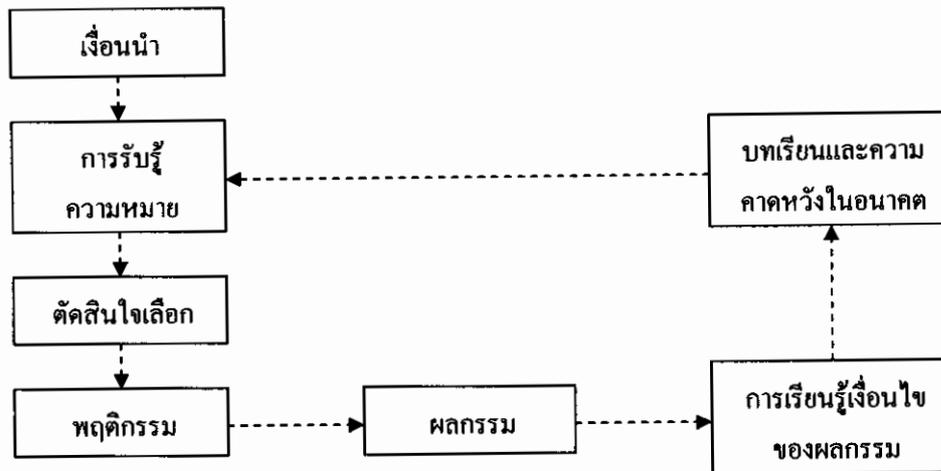
องค์ประกอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น (Insight)

1. สิ่งเร้าและแรงจูงใจ เป้าหมายของการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญต่อแรงจูงใจให้เกิดความคิด
2. ประสบการณ์ การสร้างประสบการณ์เป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ
3. ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้าอยู่ในระยะที่เหมาะสมในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับปัญหา

2.3 การเรียนรู้ทางสังคม

สิริอร วิชชาวูธ (2549 : 138 – 139) กล่าวว่า การเกิดพฤติกรรมต่างๆ สกินเนอร์เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตจะมีพฤติกรรมเพิ่มขึ้นเมื่อคนได้รับผลกรรมทางบวก เขาไม่ได้กล่าวถึงเรื่องของการใช้ความคิดของสิ่งมีชีวิต ซึ่งฝ่ายนักจิตวิทยาด้านการใช้ปัญญา (cognitive psychologist) กล่าวว่าสิ่งมีชีวิตจะทำอะไรจะต้องมีการคิดและการใช้ปัญญาในการตัดสินใจจะต้องมีการเรียนรู้หรือประสบการณ์มาก่อน แบนดูรา(Bandura)จึงนำความคิดทั้งสองมาผนวกกันเป็นการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) โดยเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตจะเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมและ

เก็บความรู้ไว้เป็นบทเรียน เมื่อคนประสบกับเงื่อนไขนำหนึ่งจะเกิดการใช้ปัญญาเพื่อคาดคะเนผลที่ตนจะได้รับจากการกระทำและจึงตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 4 การเรียนรู้เงื่อนไขผลกระทบ : การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับผลกระทบ
 ที่มา : สิริอร วิชาวุธ, จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2549), 139.

อุดม สำอางค์กุล (อ้างถึงใน ทากาบุกิ คาซึฮากิ 2546 : 12 – 13) กล่าวว่า วิธีการเรียนรู้ทางสังคม สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. การปั้นพฤติกรรม เป็นการจงใจสอนให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ตามที่ผู้สอนต้องการ โดยใช้หลักการเสริมแรงเข้าช่วย เช่น การให้รางวัล คำชมเชย
2. การเรียนรู้โดยบังเอิญ ซึ่งตัวแทนสังคมไม่ได้ตั้งใจที่จะอบรมสั่งสอน
3. การเลียนแบบเป็นการยอมรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุ ดังนี้

3.1 เกิดจากความใกล้ชิดสนิทสนมมีโอกาสให้ความรัก ความอบอุ่น ความต้องการทางร่างกายซึ่งทำให้เกิดความพอใจและมีความสุข เกิดการเลียนแบบ

3.2 เกิดจากความคล้ายคลึงกันตั้งแต่หนึ่งอย่างขึ้นไป เช่น อายุใกล้เคียงกัน อยู่ในจังหวัดเดียวกัน หรือค่านิยมบางอย่างเหมือนกัน

3.3 เกิดความรู้สึกรื่นเริงกว่าพลอยได้รับไปด้วย คือเกิดความพอใจในผลการกระทำของผู้อื่น และเกิดจากความพอใจเมื่อมีใครมาบอกว่าการทำอย่างนั้นอย่างนี้ดี

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (อ้างถึงใน ททากยูกิ คากิซากิ 2546 : 13) ได้สรุปการเรียนรู้ทางสังคมว่าเป็น กระบวนการเรียนรู้ซึ่งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ทารก จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่หรือวัยชรา เป็นการเรียนรู้ในการที่ปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มหรือสังคมที่บุคคลดำรงชีวิตอยู่ ตั้งแต่ครอบครัว เพื่อน บ้าน โรงเรียน จนกระทั่งในวงการที่ประกอบอาชีพ อันเป็นการเรียนรู้ถึงแบบแผน ค่านิยม หรือแนวคิดในการดำรงชีวิต ซึ่งในขั้นตอนต่างๆ ที่จะเรียนรู้สังคมนั้น คนเราอาจประสบปัญหา มีปัญหาที่ต้องแก้ไข ซึ่งจะต้องเกิดการคิดทดลองหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะคิดด้วยตนเองแล้วยังต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อให้การแก้ปัญหานั้นเกิดความพอใจแก่ตนเองและสังคม

จากการทบทวนแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม สรุปได้ว่า การเรียนรู้ทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีผลมาจากประสบการณ์ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ อาศัยกระบวนการทางความคิด ความเข้าใจ จนกลายเป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคมในการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ทางสังคมอย่างชัดเจนขึ้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์การเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับ การดำเนินชีวิตของวัยรุ่นได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle)

Blackwell & Miniard (อ้างถึงในอัญชัน สันติไชยกุล 2547 : 20) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) คือ โครงสร้างโดยรวมของการใช้ชีวิต การใช้เวลาและการใช้จ่ายเงินของบุคคล รูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นตัวสะท้อน กิจกรรม (Activities) ความสนใจ (Interest) และความคิดเห็น (Opinions) ของบุคคลได้เป็นอย่างดี และยังสามารถสะท้อนค่านิยมของบุคคลผ่านมาทางกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆตัวบุคคล นอกจากนี้ รูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต จึงควรที่จะคอยติดตามความเคลื่อนไหวและสถานการณ์ในปัจจุบันอยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะสามารถเข้าใจและรู้เท่าทันรูปแบบการดำเนินชีวิตที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

Solomon (อ้างถึงในอัญชัน สันติไชยกุล 2547 : 20) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) สามารถอธิบายให้เห็นถึงค่านิยมหรือรสนิยมในการดำเนินชีวิต ผ่านรูปแบบของการบริโภคสินค้าต่างๆ ซึ่งบุคคลมักจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มโดยมีสิ่งที่ชอบเหมือนกัน ใช้เวลาทำ

กิจกรรมที่คล้ายกัน และชื่อของที่คล้ายกัน ดังนั้น นับเป็นโอกาสที่ดีของนักการตลาดในการกำหนดกลยุทธ์หรือผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับลักษณะและความต้องการของกลุ่มคนต่างๆ เหล่านี้

Berkman, Lindquist และ Sirgy (อ้างถึงในอัญชัน สันติไชยกุล 2547 : 20 - 21) ได้อธิบายลักษณะของรูปแบบการดำเนินชีวิตไว้ดังนี้คือ

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่ม รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากหลายปัจจัย โดยกลุ่มทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว บุคคลสำคัญในชีวิต ดังกรณี ตัวอย่างต่อไปนี้ พนักงานบริษัทสองคนที่มีตำแหน่งและเงินเดือนเท่ากัน แต่ทั้งคู่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่าง คนหนึ่งอาจชอบออกสังคม มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่หรูหรา แต่อีกคนหนึ่งอาจชอบทำกิจกรรมกับครอบครัว เนื่องจากสองคนนี้มีพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน มีเพื่อนคนละกลุ่ม จบการศึกษาจากคนละสถาบัน เป็นต้น

2. รูปแบบการดำเนินชีวิตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเอง เมื่อเรารู้รูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็มีความเป็นไปได้ที่เราจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลนั้นได้ เช่นคนที่มีแนวคิดแบบเสรีนิยม รักความอิสระ มักจะชอบเดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น

3. รูปแบบการดำเนินชีวิตสามารถบอกจุดศูนย์กลางของความสนใจของบุคคล (Center of interest) ทำให้เราสามารถคาดคะเนความสนใจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับความสนใจที่เป็นจุดศูนย์กลาง เช่น คนที่ให้ความสนใจเรื่องครอบครัว ก็มักจะใส่ใจเรื่องหน้าที่การงานงานอดิเรก และเรื่องเกี่ยวกับศาสนาด้วย เป็นต้น

4. รูปแบบการดำเนินชีวิตแปรผันตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น สังคมในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากเดิม ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านหาเลี้ยงครอบครัวได้เหมือนผู้ชาย ดังนั้น รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงในปัจจุบันย่อมแตกต่างไปจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้หญิงเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ผู้หญิงในยุคปัจจุบันใช้ชีวิตแบบผู้ชายมากขึ้น ทำกิจกรรมที่ผู้ชายทำมากขึ้น เช่น ออกกำลังกาย ติ๊กอล์ฟ ใส่อุปกรณ์กีฬา เป็นต้น

ฉัฐกานต์ บุญนันท (2550 : 21 - 22) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) หมายถึง ลักษณะของความเป็นอยู่ที่แสดงถึง การใช้เวลาของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร (Activities) การให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (Interests) ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองและสิ่งรอบข้าง (Opinions) ซึ่งตัวแปรเหล่านี้คือ ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological Characteristics) ประกอบด้วย

1. กิจกรรม (Activities) หมายถึง การแสดงออกอย่างเด่นชัด เช่น การซื้อสินค้าหรือการคุยกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับบริการใหม่ๆ ซึ่งแม้ว่าการแสดงออกเหล่านี้จะสามารถสังเกตเห็นได้ แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะวัดถึงเหตุผลของการกระทำโดยตรง

2. ความสนใจ (Interests) เป็นความสนใจในบางวัตถุประสงค์ บางสถานการณ์ หรือบางเรื่อง ซึ่งหมายถึงระดับของความตื่นตัวที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ หรือความเอาใจใส่แบบต่อเนื่อง

3. ความคิดเห็น (Opinions) เป็น “คำตอบ” ของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนเป็น “คำถาม” ในลักษณะการตีความ ความคาดหวัง และการประเมินผล เช่น ความคาดหวังในเหตุการณ์และการประเมินผลดีและผลเสียของการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เกอกูล สุนันทเกษม (2548 : 3 – 5) กล่าวว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคมิได้เป็นไปอย่างไม่มีหลักเกณฑ์ มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีกฎหรือเกณฑ์ที่ทุกคนในกลุ่มพึงถือปฏิบัติ พฤติกรรมของแต่ละคนในกลุ่มจึงเป็นไปในทำนองเดียวกัน ไม่เพียงแต่เท่านั้น เมื่อกลุ่มสั่งกีดกันทางสังคมและวัฒนธรรม พฤติกรรมของบุคคลในวัฒนธรรมเดียวกันก็จะมีรูปแบบที่เรียกว่า “ทำนองเดียวกัน” เช่นกัน บุคคลผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มชั้นทางสังคมและวัฒนธรรมที่กล่าวมาแล้วนี้จะพัฒนาแบบแผนของการดำรงชีพหรือใช้ชีวิตตลอดจนถึงแบบแผนของการบริโภคขึ้นมาเพื่อใช้ในสังคม แบบหรือแบบแผนดังกล่าวเราเรียกว่า แบบแผนการใช้ชีวิต (Lifestyle) ตัวอย่างแบบแผนของการใช้ชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน มีดังนี้

1. บทบาททางสังคม (Social Roles) โครงสร้างของความสัมพันธ์ของบทบาทภายในครอบครัวของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่เดิมสตรีอยู่กับบ้านและทำหน้าที่ตัดสินใจกับเรื่องต่างๆ ภายในบ้านของตน สามีมักจะทำหน้าที่ในการตัดสินใจและซื้อของมาให้ ในปัจจุบันสตรีได้รับการศึกษาสูงขึ้น ออกไปทำงานนอกบ้าน จึงทำให้สตรีมีบทบาทสำคัญในการซื้อและมีอำนาจซื้อในอัตราส่วนสูงในตลาด ซึ่งก็เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สำหรับแบบแผนการใช้ชีวิตของครอบครัวไทย ในปัจจุบันนี้สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต่างก็มีบทบาทและอิทธิพลต่อการซื้อสิ่งของให้กับครอบครัวมากทีเดียว เมื่อมีการตัดสินใจเลือกครายี่ห้อของสินค้าที่มีราคาสูงหรือสินค้าน่าลงทุนถาวรก็มักจะมีการร่วมกันตัดสินใจ

2. เวลาสำหรับการพักผ่อน (Leisure Time) ในปัจจุบันเราทำงานน้อยลงเหลือสัปดาห์ละ 5 วัน ดังนั้น “ปรัชญาของการใช้เวลาพักผ่อน” จึงมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการใช้ชีวิต เราจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้คนไทยตื่นตัวในเรื่องกิจกรรมและกีฬาเพื่อการพักผ่อนมากขึ้น เช่น ไปเที่ยวชายทะเล สนใจศิลปกรรม สนใจดนตรี สนใจเกี่ยวกับดอกไม้ การแสดง มหรสพ

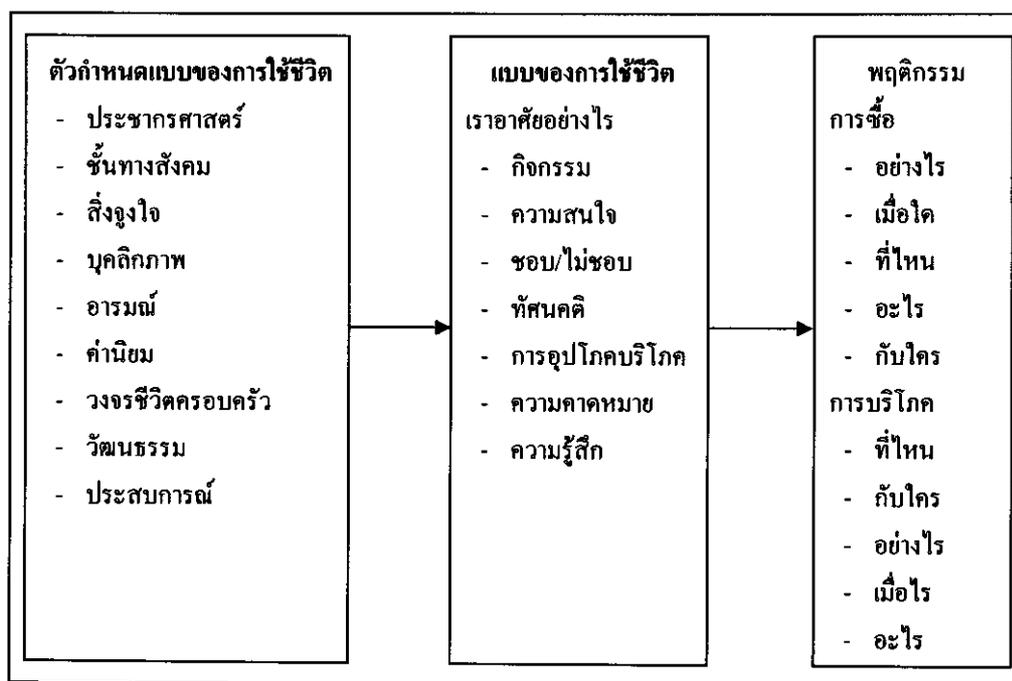
การออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน เป็นต้น การเพิ่มเวลาพักผ่อนจะนำไปสู่แบบของการใช้ชีวิตที่แตกต่างไปจากเดิมตั้งแต่การดำรงชีพในครอบครัวไปจนถึงการแต่งกาย การใช้เครื่องทุ่นแรง เป็นต้น

3. ช่วงเวลาของชีวิต (Pace of Living) ในขณะนี้มีการเร่งช่วงระยะเวลาของชีวิตมากขึ้น บุคคลจะไม่ใคร่เต็มใจที่จะรอเวลาที่จะตอบสนองความต้องการสำหรับสินค้าหรือบริการต่าง ๆ แม้ว่าเขาจะไม่มีเงินพอที่ซื้อก็ตาม แนวโน้มทางสังคมและจิตวิทยาตั้งกล่าวนี้จะเพิ่มพูนสำคัญในการให้สินเชื่อในการขยายของนักการตลาด ตลอดจนถึง บริการขายผ่อนส่งของบริษัทต่าง ๆ ในรูปเครื่องจักรและระบบอัตโนมัติ มีเครื่องสำหรับขายสินค้า ตลอดจนเครื่องยนต์กลไกในการบรรจุสินค้า ผลิตสินค้า ประทับตราสินค้าไว้ เพื่อให้ทันกับความต้องการของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ราคาอาจจะต่ำลงแต่บริการดีขึ้น

นอกจากที่กล่าวมานี้ แบบของการใช้ชีวิตของผู้บริโภคยังเกี่ยวข้องกับต้นทุนในแง่ของเวลาและความพยายามที่ลงไปในการจับจ่ายของการบริโภคและการใช้ของผู้ซื้อด้วย ปัจจุบันการซื้อแต่ละครั้งสะดวกรวดเร็วกว่าแต่ก่อนมาก เนื่องจากการเพิ่มความสำคัญของการปฏิบัติการทางการตลาดมากขึ้น เช่น การใช้ตราหือและหือบหือที่เด่นดิงดุจใจ การโฆษณาและการส่งเสริมการขายที่เร้าใจ ยิ่งในยุคจรวดนี้ด้วยแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผลิดออกขายนั้น นักการตลาดพยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ “ใช้ได้โดยฉับพลัน” (Instant-use) เราจะเห็นได้จากผลิตภัณฑ์นม น้ำส้ม กาแฟ โจ๊ก ข้าวต้ม น้ำปลาผง เครื่องแกงสำเร็จรูป เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคในการอำนวยความสะดวกและความง่ายแก่การบริโภคผลิตภัณฑ์และเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของแบบของการใช้ชีวิต

4. การเคลื่อนที่ทางสังคม (Social Mobility) การเคลื่อนที่ทางสังคมเป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของแบบของการใช้ชีวิตของผู้บริโภคซึ่งหมายถึง สิ่งต่างๆ เช่น การเปลี่ยนงาน รายได้เพิ่ม และการแยกจากบุคคลยุคก่อนหน้าตน เป็นต้น การศึกษาที่เพิ่มขึ้นได้ยกระดับรสนิยมและกลายเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มการเคลื่อนที่ทางสังคม นอกจากนั้นการศึกษาได้ทำให้งานเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายภายในชั้นของสังคมง่ายขึ้น และเป็นเหตุให้บุคคลหวังที่จะหารายได้สูงขึ้นในอนาคต ปรากฏว่าปัจจุบันนี้นิสัยของการใช้จ่ายและแบบแผนของครอบครัวได้เปลี่ยนไปโดยขึ้นอยู่กับความปรารถนาและความคาดหมายมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับรายได้ปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่ามีการใช้สินเชื่อมากขึ้นและการเคลื่อนที่ที่เพิ่มมากขึ้น ชั้นกลางมีมากขึ้น การเคลื่อนที่ทางภูมิศาสตร์ก็มีมากขึ้นด้วย บุคคลย้ายจากท้องถิ่นเข้าไปอยู่ในเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครจนแน่นไปหมด

แบบของการใช้ชีวิตของเราแต่ละคน นำไปสู่การแสดงออกของสถานการณ์ ประสบการณ์ชีวิต ค่านิยม ทักษะคติ และความคาดหมาย แบบของการใช้ชีวิตได้รับอิทธิพลจาก ปัจจัยต่างๆ มากมาย บุคคลและครอบครัวต่างก็มีแบบของการใช้ชีวิต แบบของการใช้ชีวิตของ ครอบครัวถูกกำหนด (ส่วนหนึ่ง) โดยแบบของการใช้ชีวิตของตัวบุคคล และในทำนองกลับกัน แบบของการใช้ชีวิตของตัวบุคคลก็จะถูกกำหนด (ส่วนหนึ่ง) โดยครอบครัว ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 5 แบบของการใช้ชีวิตกับอิทธิพลต่อพฤติกรรม

ที่มา : เกื้อกุล สุพันธ์เกษม, "การศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา The Study of Teenager's lifestyle in Songkha Province," วารสารวิทยาการจัดการ 24,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549) : 5.

เราอาจแบ่งแบบของการใช้ชีวิตได้หลายแบบ B.E.Bryant สํารวจพบว่าบุคคลที่มีกิจกรรมนอกบ้าน มีแบบของการใช้ชีวิตดังนี้

1. แข่งกันแสวงหาความตื่นเต้น คือ ชอบเสียงอันตรายและแข่งขัน
2. ดันตัวที่จะไปสู่ธรรมชาติ คือ พักผ่อนนอกบ้าน ลดความเครียด
3. มุ่งรูปร่างดี คือ กิจกรรมนอกบ้านพาไปสู่การมีรูปร่างดี
4. มุ่งสุขภาพ เช่น ขับรถและเที่ยวสวนสัตว์เพื่อความพอใจและสุขภาพ
5. ไม่เครียด และไม่มีอะไรจูงใจได้ คือ ไม่สนใจกิจกรรมนอกบ้าน

James F.Engel และคณะ (อ้างอิงใน เกื้อกุล สุนนท์เกษม 2548 : 5 – 6) ได้ให้คำนิยามแบบของการดำรงชีพว่าเป็นแบบที่บุคคลดำรงชีพและใช้จ่ายเวลาและเงิน (Patterns in which people live and spend time and money) สามารถจำแนกได้ดังนี้

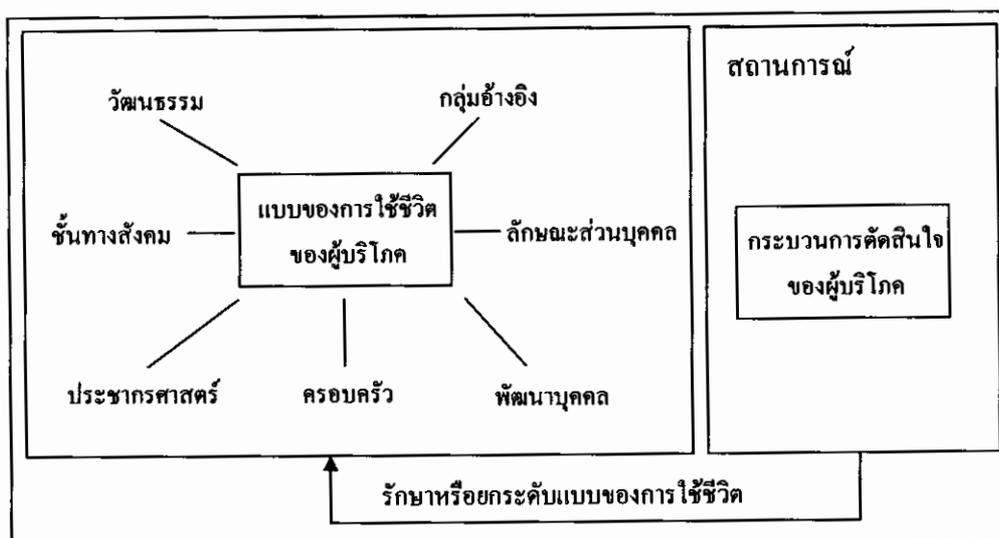
1. วิธีที่เราดำรงชีพ (How we live) อาหารเข้าทานกาแฟ ขนมนึ่ง และไข่ดาว (ปรุงได้รวดเร็วและคนรับใช้เป็นผู้เตรียมอาหาร)

2. สินค้าที่เราซื้อ (Products we buy) จริงอยู่วัฒนธรรมในการกินอยู่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่สินค้ามีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนอ ใก้มีการแบ่งขายเป็นชิ้น มีการสำเร็จรูปแช่เย็น ข้าวสารเคยขายเป็นถังโดยใช้ถังตวงเอา เคี้ยวนี้ขายเป็นกิโลกรัม เป็นถุง มีการซื้อในแต่ละครั้งจำนวนมาก เพื่อเอาไว้ใช้นานๆ ต้องมีตู้เย็นไว้ถนอมอาหาร สรุปแล้ววิธีการขายและวิธีการซื้อในสมัยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เหมาะกับแบบของการใช้ชีวิตของบุคคลในปัจจุบัน

3. วิธีการใช้สินค้า (How you use them) เราจะเห็นได้ว่าเสื้อผ้าที่เราซื้อมานั้นสวมใส่ได้ทันที อาหารสำเร็จรูปก็ปรุงได้ทันทีด้วยเตาธรรมดาหรือเตาไมโครเวฟ สรุปแล้วการใช้สินค้าสะดวกขึ้น

4. มองสินค้าอย่างไร (What do you think about them) สินค้าถูกมองว่าจะนำมาใช้เพื่อผ่อนคลายและประหยัดเวลา

5. แบบของการใช้ชีวิตขึ้นอยู่กับปัจจัยมากมาย แบบดังกล่าวเป็นลักษณะที่ฝังแน่นในตัวบุคคล ซึ่งได้รับการสร้างและขัดเกลาโดยการปฏิบัติต่อกันทางสังคม (Social-Inter-action) เมื่อบุคคลผ่านแต่ละขั้นตอนของชีวิต ดังนั้นแบบของการใช้ชีวิตจึงได้รับอิทธิพลของปัจจัยหลายอย่าง เช่น สถานการณ์ วัฒนธรรมชั้นทางสังคม กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว ความต้องการ ทัศนคติ และลักษณะส่วนบุคคล (Individual Characteristics) อย่างอื่นๆ เป็นต้น เมื่อปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงแบบของการใช้ชีวิตอาจจะเปลี่ยนไปด้วย

แผนภูมิที่ 6 แบบของการใช้ชีวิตกับปัจจัยที่มีอิทธิพล

ที่มา : เกื้อกุล สุนันทเกษม, "การศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา The Study of Teenager's lifestyle in Songkha Province," วารสารวิทยาการจัดการ 24,2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2549) : 6.

ปกรณ สิทธิเลิศ (2545 : 4 - 5) กล่าวว่า รูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) เป็นแนวความคิดในการที่จะศึกษาและเข้าใจถึงรูปแบบการใช้ชีวิตของคนที่มีความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการใช้ชีวิตมีอิทธิพลต่อการเลือกบริโภคสินค้าหรือ อีกนัยหนึ่งคือสินค้าที่บริโภคสามารถบ่งบอกถึงรูปแบบการใช้ชีวิตได้ ดังนั้น นักการตลาดได้เพิ่มความสนใจที่จะแบ่งกลุ่มลูกค้าตามรูปแบบการใช้ชีวิตมากขึ้น ซึ่งรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) ดังกล่าวหมายถึง แบบแผนการใช้ชีวิตประจำวันที่แสดงให้เห็นถึง กิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น (Activities, Interests, Opinion ; AIO) ในการศึกษาและวัดผลในแต่ละแง่มุมของรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) ที่แตกต่างดังกล่าว โจเซป ที.พลัมเมอร์ ได้วางกรอบในการสอบถามกลุ่มเป้าหมายในแง่มุมหลักๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตแบบ AIO

กิจกรรม	ความสนใจ	ความคิดเห็น	สถานะส่วนบุคคล
การทำงาน	ครอบครัว	เกี่ยวกับตัวเอง	อายุ
งานอดิเรก	บ้านที่อยู่อาศัย	เกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม	ระดับการศึกษา
กิจกรรมทางสังคม	งาน	การเมือง	รายได้
การพักผ่อน	สังคม	ธุรกิจ	อาชีพ
ความบันเทิง	สันตนาการ	เศรษฐกิจ	ขนาดของครอบครัว
การเข้าสโมสร ชมรม	แฟชั่น	การศึกษา	ที่อยู่อาศัย
สังคมที่อยู่อาศัย	อาหาร	สินค้า	ภูมิศาสตร์
การจับจ่ายใช้สอย	สื่อ	อนาคต	ขนาดของเมือง
กีฬา	ความสำเร็จ	วัฒนธรรม	สถานะภาพ

ที่มา : ปรกรณ์ สิทธิเลิศ, “รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”

(วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545), 4 – 5.

จากการทบทวนแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต สรุปได้ว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะของความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่แสดงถึง กิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็น บทบาททางสังคม ช่วงเวลาของชีวิต ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วตามสภาพ-แวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้แล้ว จึงยังช่วยให้สามารถเข้าใจและรู้เท่าทันรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น

5.1 ความหมายของวัยรุ่น

เฮอร์ล็อก (Hurlock, อ้างถึงใน สุชา จันทน์อม 2529 : 2) ได้อธิบายคำว่า วัยรุ่น ตรงกับคำ Adolescence ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาลาตินว่า Adolescere ซึ่งมีความหมายว่าเจริญเติบโตหรือเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (Maturity) การที่เด็กจะบรรลุถึงขั้นวุฒิภาวะนี้ ไม่ใช่จะเจริญแต่ทางร่างกายด้านเดียวเท่านั้น ทางจิตใจก็จะเจริญเป็นเงาตามตัวไปด้วย นั่นคือ จะต้องมีการพัฒนาทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม

โครและโคร (Crow and Crow 1956, อ้างถึงใน โสภณช์ นุชนาถ 2542 : 13) กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นระยะเวลาที่เปลี่ยนจากการพึ่งพาผู้ใหญ่ และการได้รับการคุ้มครองจากผู้ใหญ่ ไปสู่การพึ่งตนเองและการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งความยาวของวัยรุ่นนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม

คัพป์สวามี (Kuppuswamy 1980, อ้างถึงใน โสภณช์ นุชนาถ 2542: 13) กล่าวว่าวัยรุ่นคือวัยที่วัฒนธรรมและความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมโดยส่วนรวม

โรเจอร์ (Roger 1972, อ้างถึงใน อภิรัฐ จันทรเทพ 2546 : 6) ได้ให้ความหมายของวัยรุ่น โดยพิจารณาจากเกณฑ์ทางด้านร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ 2 อย่าง คือ เสียงเปลี่ยน โดยเด็กชายจะมีเสียงแตกห้าว เด็กหญิงจะมีเสียงแหลมขึ้น มีสัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป เด็กหญิงเริ่มมีประจำเดือน เด็กชายมีการหลั่งน้ำกามครั้งแรก ส่วนเกณฑ์ทางด้านอายุจะไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง เพราะการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายของเด็กแต่ละคนเจริญเข้าสู่วัยรุ่นไม่พร้อมกัน ส่วนทางด้านสังคมนั้น โรเจอร์ กล่าวว่า สังคมแต่ละสังคมจะยอมรับว่าวัยรุ่นเป็นผู้ใหญ่ ต้องอาศัยพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ศาสนา จริตประเพณี เป็นพื้นฐาน เช่น ในสังคมไทยมีพิธีโกนจุกให้เด็กที่เติบโตเข้าสู่หนุ่มสาว ในด้านศาสนาเด็กคนใดได้บวชเรียนแล้วก็ถือว่าเป็นผู้ใหญ่เมื่ออายุ 16-17 ปี แต่ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะยอมรับเด็กว่าเป็นผู้ใหญ่เมื่ออายุ 21 ปีขึ้นไป ส่วนในแง่ของกฎหมาย กฎหมายครอบครัว และกฎหมายมรดกของไทย ได้กำหนดเอาไว้ว่า ชายและหญิงจะสมรสกันได้ก็ต่อเมื่อชายอายุ 17 ปี และหญิงอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ

สุชา จันทน์เอม (2529 : 2 – 3) ให้ความหมายไว้ว่า วัยรุ่น คือ วัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก เป็นวัยที่เป็นสะพาน ไปหาวัยผู้ใหญ่ ไม่มีเส้นขีดคั่นที่แน่นอนว่าเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดวัยเมื่อใด แต่เรากำหนดเอาความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ และถ้าจะกำหนดลงไปว่าเริ่มเมื่อใดก็ถือเอาตอนที่เด็กหญิงเริ่มมีประจำเดือน (Menstruation) ส่วนเด็กชายถือเอาตอนที่มือสุจิ (Sperm) ตามธรรมชาติเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชายประมาณ 1-2 ปี ตามที่สหรัฐอเมริกาได้ทดลองแล้วจะเร็วกว่า 1½ ปี แต่ก็ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน บางคนอาจจะเริ่มเร็ว บางคนอาจจะเริ่มช้า และความเจริญเติบโตตลอดจนถึงความเปลี่ยนแปลงในระหว่างวัยรุ่นนี้บางคนก็เป็นไปอย่างรวดเร็ว บางคนก็เป็นไปอย่างช้าๆ ตามแบบแผนของแต่ละคน ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น อาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ ปกติอายุของเด็กวัยรุ่นจะอยู่ระหว่าง 12-21 ปี อย่างไรก็ตามโดยเฉลี่ยแล้วเด็กหญิงจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นอายุ 12½ ปี ส่วนเด็กชายจะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นเมื่ออายุ 14 ปี และทั้งสองเพศจะสิ้นสุดวัยรุ่นเมื่ออายุครบ 21 ปี

โสภณช์ นุชนาด (2542 : 1) ให้ความหมายของวัยรุ่น ไว้ว่า วัยรุ่น คือ วัยที่เจริญเติบโตเข้าสู่ภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ เป็นการเจริญพร้อม ๆ กันไปทุกด้าน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่กำลังจะพัฒนาตนเองไปสู่ผู้ใหญ่ ต่อไป

ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล (2549 : 329) กล่าวว่า ช่วงความเป็นวัยรุ่น (Adolescent) จะอยู่ที่อายุประมาณ 12 – 18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายออกไปเป็นช่วงอายุ 12 – 25 ปี เนื่องจากเด็กในยุคปัจจุบันต้องเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษานานขึ้น การก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้จึงต้องยืดเวลาออกไป อีกทั้งรูปแบบชีวิตสมัยใหม่ทำให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจ (Maturity) ซ้ำกว่าเด็กในยุคอดีต ดังนั้น ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาล จึงแบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ โดยใช้เกณฑ์ความเป็นเด็ก – ผู้ใหญ่ ตัดสิน คือ

ช่วงอายุ 12 – 15 ปี เป็นช่วงวัยแรกเริ่ม เป็นช่วงที่เด็กเพิ่งเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางเป็นเด็กอยู่มาก ร่างกายจะมีการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ทั้งเพศชายและหญิง

ช่วงอายุ 16 – 17 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนกลาง พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกลึกซึ้งจะมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป จัดเป็นช่วงอายุของวัยรุ่นอย่างแท้จริง

ช่วงอายุ 18 – 25 ปี เป็นระยะวัยรุ่นตอนปลาย ในระยะนี้การพัฒนาร่างกายของวัยรุ่นเริ่มเข้าสู่ภาวะสมบูรณ์แบบ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม เป็นช่วงวัยที่มีพฤติกรรมค่อนข้างไปทางผู้ใหญ่

สมภพ เรื่องตระกูล (2550 : 17) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง ช่วงพัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงและใช้เวลานานระหว่างวัยเด็กกับผู้ใหญ่ ไปสู่กระบวนการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ทั้งทางร่างกายการรับรู้การเข้าใจ อารมณ์และสังคม ระยะเริ่มต้นของวัยรุ่นคือ วัยเจริญพันธุ์ (Puberty) ซึ่งเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย สอรัมนาการเจริญเติบโตและความเป็นผู้ใหญ่

ฉลองรัฐ ธีญษนะกุล (อ้างถึงใน รติวรรณ ทับทิม 2543 : 17 – 18) กล่าวว่า วัยรุ่น หมายถึง ผู้ที่อยู่ในวัยระหว่างเริ่มเป็นสาว (Puberty) และกำลังเริ่มเป็นผู้ใหญ่ (Young Adulthood) โดยเฉลี่ยวัยรุ่นเริ่มมีอายุ 10 – 12 ปี แต่อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กแต่ละคนอาจไม่เท่ากัน บางคนอาจเข้าสู่วัยนี้เร็วหรือบางคนอาจเข้าสู่วัยนี้ช้ากว่าเกณฑ์เฉลี่ย เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง เช่น อาหารที่รับประทาน สิ่งแวดล้อม กรรมพันธุ์ แต่โดยทั่วไป เด็กหญิงมีวุฒิภาวะเข้าสู่วัยนี้ก่อนเด็กชายประมาณ 1 – 2 ปี โดยดูจากการที่นักจิตวิทยาพัฒนาการ ชื่อ อาร์โนลด์ กีเซล (Arnold Gesell) และลูเอลลา โคล (Luella Cole) ได้แบ่งช่วงอายุและลักษณะของวัยรุ่นไว้ดังนี้

วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) เพศหญิงอายุ 11 – 13 ปี และชายอายุ 13 – 15 ปี ร่างกายมีการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ทั้งในเพศชายและเพศหญิง สำหรับเพศหญิงได้แก่ การมีประจำเดือน สัดส่วนของร่างกายเปลี่ยนแปลงไป สำหรับเพศชายสังเกตจากการหลั่งน้ำอสุจิ ครั้งแรก เสียงแตกพร่า เป็นต้น

วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) เพศหญิงอายุ 13 – 17 ปี และชายอายุ 15 – 19 ปี มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความนึกคิดในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จะสิ้นสุดลงเมื่อถึงวุฒิภาวะของวัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงนี้แต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) เพศหญิงอายุ 17 – 21 ปี และชายอายุ 19 – 21 ปี ระยะเวลาการพัฒนาของวัยรุ่นเริ่มเข้าสู่วุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาการด้านจิตใจมากกว่าทางร่างกาย โดยเฉพาะด้านปรัชญาชีวิตและความนึกคิด

สมภพ เรื่องตระกูล (2550 : 17) กล่าวว่า วัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น (12 – 14 ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (14 – 17 ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (17-19 ปี) โดยมีความแตกต่างกันเกี่ยวกับ (1) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย การรู้การเข้าใจ สภาพจิตใจและสังคม (2) งานพัฒนา (3) รูปแบบของพฤติกรรมและความรู้สึก และ (4) ผลรวมทางสุขภาพที่เกิดขึ้นในแต่ละงานพัฒนา

ช่วงวัยเด็กตอนปลายและวัยรุ่นตอนต้น เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการอย่างมากทุกด้าน วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลายมีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่า

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น (2535 : 5 – 6) ให้ความหมายว่า ช่วงวัยรุ่น (อายุ 13 – 18 ปี) เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตเพราะเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม เด็กวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเองในด้านร่างกาย เช่น รูปร่างลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นสิ่ว เสียงแตก และเป็นวัยที่ก้าวเข้าสู่ภาวะเจริญพันธุ์ เด็กวัยรุ่นจำนวนมากจะเกิดความวิตกกังวลต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเหล่านี้ และในขณะที่เดียวกันยังเกิดความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากการต้องเผชิญกับความคาดหวังใหม่ๆ ของสังคม หรือแม้แต่จากพ่อแม่และจากความต้องการของเด็กวัยรุ่นเองในการที่จะมีกิจกรรมทางสังคมมากขึ้นด้วย

จากการทบทวนความหมายของวัยรุ่น สรุปได้ว่า วัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องจากเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ จึงมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา ค่านิยม และอุดมคติ เป็นวัยของการปรับตัวหากวัยรุ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ก็จะสามารถผ่านพ้นเข้าสู่ผู้ใหญ่ได้อย่างดี หากไม่สามารถปรับตัวได้จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้ง่าย ซึ่งปัญหาที่ตามมาหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันทีหรือถูกละเลยจะกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากต่อการแก้ไข ดังนั้น การศึกษาความหมายของวัยรุ่นจึงช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

5.2 ลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น

โสภณช์ นุชนาด (2542 : 14) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น ไว้ดังนี้

1. เป็นวัยที่ร่างกายเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะตามแบบฉบับแห่งเชื้อชาติของคน เด็กทางประเทศแถบตะวันตกจะสูงได้มากกว่า เป็นต้น เด็กในวัยรุ่นตอนต้น ร่างกายเจริญเติบโตได้รวดเร็วมาก แขนขายาวขึ้น สัดส่วนของร่างกายก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยและจะเจริญเติบโตอย่างเต็มที่เมื่ออยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย
2. เป็นวัยที่เห็นเพื่อนมีความสำคัญมากที่สุด จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่เพื่อน เช่น การแต่งกาย การไว้ทรงผม และการใช้ภาษาพูด จะเป็นแบบเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับเพื่อนๆ
3. เป็นวัยที่แสวงหาฐานะทางสังคม (social status) ให้แก่ตนเอง ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคม
4. เป็นวัยที่สนใจการเลือกอาชีพ เริ่มสำรวจความถนัดและความสนใจ ตลอดจนคุณลักษณะประจำตัวของตนว่าสามารถที่จะประกอบอาชีพใด หรือศึกษาต่อด้านใด
5. เป็นวัยที่แสวงหาอุดมคติ ปรัชญาชีวิตไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของตน
6. เป็นวัยที่ต้องการอิสระจากการควบคุมอย่างเข้มงวดของผู้ใหญ่ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองได้

นอกจากนี้ วอล (Wall อ้างถึงใน โสภณช์ นุชนาด 2542 : 14-15) กล่าวว่า วัยรุ่นมีการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองตามลำดับขั้น (a hierarchy of selves) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ตัวตนในด้านร่างกาย (physical self) เป็นขั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว และปรับตัวให้ยอมรับลักษณะที่ปรากฏทางร่างกายของตนเอง และให้ผู้อื่นยอมรับด้วย

2. ตัวตนในเรื่องเพศ (sex self) วัยรุ่นเริ่มสนใจ และมีเพศสัมพันธ์ไม่ตรงกับเพศตรงข้าม ซึ่งจะค่อย ๆ พัฒนาจากความสัมพันธ์ฉาบฉวยไปสู่ความสัมพันธ์ที่คู่รัก

3. ตัวตนในเรื่องอาชีพ (vocational self) เป็นวัยที่เริ่มทำงานประกอบอาชีพทำธุรกิจหรือเล่าเรียนวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้เขามีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงาน และยังได้มีอิสระทางการเงินจากครอบครัวอีกด้วย

4. ตัวตนทางสังคม (social self) วัยรุ่นพยายามทำความเข้าใจ และแยกแยะบทบาทต่าง ๆ ของตน โดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ เช่น ครอบครัวและกลุ่มเพื่อนสนิทไปสู่การแสดงบทบาทของตนภายในกลุ่มสังคมของผู้ใหญ่

5. ตัวตนในเรื่องปรัชญาชีวิต (philosophical self) วัยรุ่นจะกำหนดแนวความคิด อุดมคติ หลักเกณฑ์ต่างๆ ของชีวิตขึ้นเป็นของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ศาสนา และสังคม เป็นต้น

พรพิมล เจียมนาครินทร์ (อ้างถึงใน รพีพร เพชรรัตน์ 2550 : 17 – 18) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. เป็นวัยแห่งหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ผลลัพธ์ของพฤติกรรมในวัยนี้จะมีผลต่อบุคคลในระยะยาวในช่วงวัยอื่นต่อมา ทั้งด้านการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตคู่ เจตคติที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในสังคม ความสับสนในบทบาทที่ไม่ชัดเจนของตนเอง เช่น ไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ ความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่จะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นมาก วัยรุ่นจะรู้สึกวางตัวไม่ถูก ไม่รู้ว่าจะทำตัวอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสม

2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและเจตคติในวัยรุ่นจะคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น การเปลี่ยนแปลงความสนใจ ความไม่มั่นใจเกี่ยวกับความสามารถและความถนัดของตนเอง

3. เป็นวัยแห่งปัญหา อาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยเจ้าปัญหามากที่สุด ส่วนใหญ่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ภาวะความว้าวุ่นใจ ไม่สบายตัว ไม่สบายใจ ทำให้เกิดความหงุดหงิด วิตกกังวล อารมณ์เสื่อง่าย ไม่อยากพูดคุยกับใครหรือพูดจาขยิบตาจนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันในกลุ่มเพื่อน พี่น้อง หรือบิดามารดาเกิดเป็นปัญหาทางอารมณ์และปัญหาทางสังคมของวัยรุ่น

4. เป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเอง วัยรุ่นจะแสดงให้เห็นว่าตนต้องการการยอมรับจากกลุ่ม และถือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแต่วัยรุ่นยังไม่แน่ใจในบทบาทของตน ดังนั้นวัยรุ่นจึงต้องการรู้ว่าตนต้องแสดงบทบาทใดในสังคม ต้องการมีความสำคัญในสังคมหรือต้องการรู้ว่าตนเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นต้องการความเป็นตัวของตัวเอง คือ

การพยายามค้นหาเอกลักษณ์ของตนจากการแต่งกาย การใช้คำพูดที่เข้าใจกันเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น

5. เป็นช่วงวัยแห่งจินตนาการ วัยรุ่นชอบฝันสร้างวิมานในอากาศ จินตนาการตนเองเป็นสิ่งต่างๆ หรือบุคคลต่างๆ ที่ตนชอบ วัยรุ่นสามารถแสดงออกในรูปของการแสดงความสามารถ เช่น ร้องเพลง เล่นกีฬา เป็นต้น หรือการแต่งกายตามแบบบุคคลในสังคมที่ตนชื่นชอบและต้องการเอาอย่าง

โคลแมน (Coleman 1964, อ้างถึงใน รพีพร เพ็ชรรัตน์ 2550 : 18) ได้สรุปถึงสิ่งที่วัยรุ่นต้องเผชิญไว้ 4 ประการ คือ

1. ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่ต้องต่อสู้กับสภาพการณ์ที่ต้องการเป็นอิสระ ในขณะที่ยังคงต้องพึ่งพาผู้อื่นในเวลาเดียวกัน (Dependence VS Independence) ในวัยเด็กเขาต้องพึ่งพาพ่อแม่เพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจด้านร่างกายหรืออารมณ์ เมื่อโตขึ้นวัยรุ่นต้องการเป็นอิสระมากขึ้น เช่น มีการทำงานเพื่อเลี้ยงตัวเอง หรือเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น แต่ยังคงต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ควบคู่กันไปในนั้นคือความขัดแย้งที่วัยรุ่นต้องเผชิญและหาทางแก้ไขให้กับตนเอง

2. ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่เปลี่ยนสภาพการณ์จากความสนุกสนาน (Pure pleasure) ไปสู่ความเป็นจริง (Reality) ซึ่งในวัยเด็กวัยรุ่นไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร เสื้อผ้า หรือที่อยู่อาศัย เมื่อโตขึ้นวัยรุ่นจึงเริ่มมีความกดดันที่ต้องคิดหาหนทางหาสิ่งเหล่านี้เพื่อกำหนดชีวิตในอนาคตของตนเอง

3. วัยรุ่นต้องเผชิญกับสภาพการณ์ไม่มีความสามารถ (Incompetence) ไปสู่การมีความสามารถ (Competence) ก่อนช่วงวัยรุ่นพวกเขาไม่จำเป็นต้องใช้ความชำนาญเฉพาะทางในการเรียนหรือประกอบอาชีพ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเขาก็จะเริ่มคิดถึงความสามารถของตนในการที่จะเลือกอาชีพหรือแสดงบทบาท จำกัดการกระทำที่ยึดตนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญต่อผู้อื่น รู้จักการให้ การตอบแทน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้วัยรุ่นเข้าสู่สังคมและได้รับการช่วยเหลือจากสังคมเป็นอย่างดี

4. วัยรุ่นจะพัฒนาตนจากการเป็นผู้รับ ไปสู่การเป็นผู้สรรหาด้วยตนเองมากขึ้น (Nonproductive to a more productive orientation) ในวัยเด็กพ่อแม่มักจะเป็นผู้สรรหามาตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะเริ่มตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบและเริ่มเรียนรู้ที่จะเป็นผู้สรรหาด้วยตนเอง โดยการเตรียมตัวเพื่อที่จะเลือกประกอบการทำงานต่อไป

จากการทบทวนลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น สรุปได้ว่า ลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น เป็นช่วงรอยต่อของวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอารมณ์ เป็นวัยที่อยากรู้อยากทดลองสิ่งแปลกใหม่ ต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อน มีโอกาสที่จะแสดงความสามารถและความคิดเห็นเพื่อให้คนอื่นยอมรับ การเข้ากลุ่มของวัยรุ่นก็คือการปรับตัว เรียนรู้ที่จะยอมรับต่อกฎเกณฑ์ทางสังคมแบบผู้ใหญ่ ดังนั้น การศึกษาลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่น ไม่เพียงแต่จะเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เท่านั้น ยังช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัยรุ่นอย่างคมชัดขึ้น

5.3 พฤติกรรมวัยรุ่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (อ้างถึงใน เนติมา กมลเลิศ 2549 : 10 – 11) ได้อธิบายความหมายและความสำคัญของพฤติกรรมวัยรุ่น ไว้ดังนี้

คำว่าพฤติกรรมวัยรุ่น (adolescent behavior) เป็นคำรวมของคำว่าพฤติกรรมและคำว่าวัยรุ่น คำทั้งสองคำมีความหมายดังนี้

1. พฤติกรรม (behavior)

ความหมายของคำว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นได้หรือไม่ได้ก็ตาม และไม่ว่าการกระทำนั้นจะพึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตาม ดังนั้น การเดิน การยืน การคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติตามหน้าที่ การละทิ้งหน้าที่ เป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

2. ประเภทของพฤติกรรม

การจัดประเภทของพฤติกรรมขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ใช้จัด ในที่นี้จะใช้หลักการสังเกต หลักการรู้ตัว และหลักการยอมรับทางสังคมเป็นหลักในการจัด

2.1 หลักการสังเกต เมื่อใช้หลักการสังเกตเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดประเภทแล้ว พฤติกรรมจะมี 2 ประเภท คือ พฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้หรือพฤติกรรมภายนอก (overt behavior) เช่น การเดิน การวิ่ง การอ่านหนังสือ พฤติกรรมประเภทนี้แบ่งตามวิธีการสังเกตได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 พฤติกรรมโมล่า (Molar Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยตรง ไม่ต้องอาศัยเครื่องมือใด ๆ ช่วย เช่น การเดิน การวิ่ง เป็นต้น

2.1.2 พฤติกรรมโมเลกุล (Molecula Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่ต้องอาศัยเครื่องมือช่วย จึงจะสังเกตได้ เช่น ความดันโลหิต กระแสประสาท เป็นต้น

พฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตไม่ได้ หรือพฤติกรรมภายใน (Covert behavior) เช่น ความสนใจ การคิด การจำ การตัดสินใจ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นความในใจ รู้ได้เฉพาะเจ้าตัว

เท่านั้น คนอื่นจะรู้เมื่อเจ้าตัวบอกหรือแสดงออกด้วยการกระทำให้ทราบ แต่ถ้าเจ้าตัวไม่บอกให้ทราบ เราต้องใช้วิธีสันนิษฐานจากการกระทำแทน เช่น ขณะที่ครูสอนอยู่นั้นมีนักเรียนคนหนึ่งหันหน้ามาทางครูตลอดเวลา ยกมือถามบ่อยๆ ตอบคำถามครูเสมอ ทำงานที่ครูมอบจนเสร็จ ครูก็จะสันนิษฐานจากการกระทำเหล่านี้ว่านักเรียนสนใจการเรียน เป็นต้น

2.2 หลักการรู้ตัว เมื่อใช้หลักการในการรู้ตัว เป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทแล้ว พฤติกรรมแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 พฤติกรรมที่ผู้กระทำรู้ตัว และจงใจกระทำพฤติกรรมนั้น เช่น การข่มขู่ การพุดคุย นักจิตวิเคราะห์ เช่น ฟรอยด์เรียกพฤติกรรมประเภทนี้ว่า พฤติกรรมจิตสำนึก (conscious)

2.2.2 พฤติกรรมที่ผู้กระทำไม่รู้ตัว เช่น ความฝันหรือคนที่พูดคำว่านะครับนะครับโดยไม่รู้ตัว นักจิตวิเคราะห์เรียกพฤติกรรมประเภทนี้ว่า พฤติกรรมจิตใต้สำนึก (unconscious)

2.3 หลักการยอมรับทางสังคม เมื่อใช้หลักการยอมรับทางสังคมเป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทแล้วพฤติกรรมแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (desirable behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่สังคมยกย่องว่าดี ถูก และควรกระทำ เช่น การทำตามหน้าที่ ทำตามจารีตประเพณี เป็นต้น

2.3.2 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (undesirable behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่สังคมประณามว่า เลว ผิด และไม่ควรกระทำ เช่น การฆ่ามนุษย์ การกระทำผิดกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น

ดังนั้น พฤติกรรม จึงหมายถึง การกระทำทุกอย่างของมนุษย์ ทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้โดยตรง ผู้กระทำอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์ก็ตาม

จิราพร อิศรางกูร ณ อยุธยา (อ้างถึงใน สุพรรณิ ศรีสุขโข 2550 : 30) กล่าวว่า การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่น กฎเกณฑ์ของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญมากที่ทุกคนต้องถือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว ความประพฤติต่าง ๆ และค่านิยมของกลุ่ม วัยรุ่นบางคนที่ไม่เห็นพ้องกับกฎเกณฑ์เหล่านี้ จำเป็นจะต้องแยกตัวเองออกไป ที่รวมกลุ่มกันจะต้องมีความคิดความรู้สึก รสนิยมอย่างเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน จึงจะถือได้ว่าเป็นสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก กฎของกลุ่มบางครั้งสำคัญกว่าคำสอนของพ่อแม่ กฎระเบียบของครูอาจารย์ ทั้งนี้เพราะ

1. ชีวิตในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาหรือในกลุ่มงาน (สำหรับวัยรุ่นที่มีได้ศึกษา) ผลักดันให้วัยรุ่นใกล้ชิดสนิทสนมกัน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีกิจกรรมร่วมกันเกิดความสนุกสนานเป็นสุขและปรารถนารวมกลุ่มกันขึ้น

2. วัยรุ่นอยู่ในวัยที่เริ่มจะเป็นวัยอิสระจากบ้าน ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และแสวงหาสถานที่ใหม่เฉพาะคน เพื่อนหรือกลุ่มจึงมีลักษณะเป็นบ้านใหม่หรือครอบครัวของเขา นั่นเอง

3. สภาพบ้านเดิมทำให้วัยรุ่นสูญเสียความเป็นอิสระ การที่บิดามารดาหรือครอบครัวยังเห็นว่าเขาเป็นเด็ก และได้รับการปฏิบัติต่อนั้นตลอดเวลา ซึ่งวัยรุ่นยอมรับได้ยาก

4. วัยรุ่นปรารถนาความสนุกสนาน ต้องการแลกเปลี่ยนความคิด ความฝัน และความหวังของเขา ซึ่งกลุ่มตอบสนองได้ดีกว่า

5. วัยรุ่นปรารถนาจะได้ความเป็นเพื่อนกับเพศตรงข้ามตามธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้จะได้จากการเข้ากลุ่มเพื่อนซึ่งมีเพศตรงข้ามเป็นสมาชิกของกลุ่มอยู่ด้วย

ชูดา จิตพิทักษ์ (อ้างถึงใน อภิรัฐ จันทรเทพ 2546 : 19) กล่าวว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้นไม่รวมเฉพาะสิ่งที่แสดงออกปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจของบุคคลซึ่งคนภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น คุณค่า (Value) ที่เขายึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่างๆ หรือเจตคติ (Attitude) ที่เขามีต่อสิ่งต่างๆ ความคิดเห็น (Opinion) ความเชื่อ (Belief) รสนิยม (Taste) และสภาพจิตใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะของบุคลิกภาพของบุคคลเป็นเหตุปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรม

เสรี วงษ์มณฑา (อ้างถึงใน สุพรรณิ ศรีสุโข 2550 : 36) กล่าวว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นไทยที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ พฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกในสิ่งชั่วดี หมกมุ่นในสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นพนันบอล สื่อลามก เพศสัมพันธ์ เทียวเตรกกลางคืน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย นอกจากนี้มีสิ่งที่ไม่เหมาะสมรอบตัวเยาวชน อาทิ ลัทธิปัจเจกชนนิยม และลัทธิมนุษยชน อิทธิพลของสื่อ จากการที่ลัทธิมนุษยชนและปัจเจกชนนิยม คือความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้หลาย ๆ คนต่อต้านการควบคุมและมองว่าการควบคุมคือ การลิดรอนสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการจัดระเบียบสังคม จะต้องใช้กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรม ศิลธรรมร่วมกัน

Hurlock (อ้างถึงใน สุพรรณิ ศรีสุโข 2550 : 30) ได้จัดประเภทของการคบเพื่อนของวัยรุ่นเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. เพื่อนคู่หู เป็นเพื่อที่เด็กสนิทสนมไว้วางใจมากที่สุด และไม่มีความลับต่อกัน

2. เพื่อนสนิท เป็นเพื่อที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 3 – 4 คน จะไปมาหาสู่กัน มีความไว้วางใจกันในยามยาก ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพต่อเด็กสูง

3. หมู่คณะ เป็นเพื่อที่มีความสนใจคล้ายคลึงกันมีอุดมคติทางสังคมเหมือนกัน เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของเพื่อนวัยรุ่น ความสัมพันธ์ทางสังคมต่างจากสองกลุ่มแรก โดยเริ่มจากเพื่อน

สนิทก่อนแล้วมีเพื่อนคู่หูสมาชิกเพื่อนสนิทอื่นๆ มาเพื่อรวมเป็นหมู่คณะทำกิจกรรมของกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาความบันเทิงต่างๆ

จากการทบทวนพฤติกรรมวัยรุ่น สรุปได้ว่า พฤติกรรมวัยรุ่น เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่กว้างขึ้น อาทิเช่น การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่น การแต่งตัว ความประพฤติดังกล่าว และค่านิยมของกลุ่ม เจตคติ ความคิดเห็น ความเชื่อ ทัศนคติ และสภาพจิตใจ ที่วัยรุ่นยึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่างๆ ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อน ต้องการการยอมรับจากเพื่อน จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นรู้จักรับผิดชอบมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมวัยรุ่นในการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมของวัยรุ่นอย่างคมชัดขึ้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เท่านั้น ในขณะเดียวกันยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจบทบาทหน้าที่ทางสังคมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

5.4 พัฒนาการของวัยรุ่น

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549 : 331 – 341) กล่าวถึง พัฒนาการของวัยรุ่น ไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางกาย

พัฒนาการทางกายเป็นไปในแง่ของความงอกงาม เจริญเติบโตถึงขีดสมบูรณ์ เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ความเจริญเติบโตมีทั้งส่วนภายนอกที่มองเห็นได้ง่าย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก รูปร่างหน้า ส่วนสำคัญของร่างกาย ลักษณะเส้นผม เป็นต้น และความเจริญส่วนภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด โครงกระดูกแข็งแรงขึ้น การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเพศชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิง ฯลฯ ความเจริญเติบโตทางร่างกายมีช่วงหนึ่งซึ่งเป็นระยะพัก เมื่อผ่านพ้นช่วงนี้ไปแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายรวดเร็ว ความสูงของเด็กตอนต้นปีและปลายปีมีความแตกต่างอย่างมาก การสะสมไขมันในร่างกายมีมากกว่าวัยเด็ก โดยเฉพาะเด็กหญิง เด็กที่มีรูปร่างผอมอาจมีรูปร่างอ้วนขึ้นกว่าเดิม ในบางโอกาสจึงเรียกระยะนี้ว่าช่วงไขมัน (fat period) ระบบการย่อยอาหารและการใช้ประโยชน์จากอาหารทำงานเร็วและมากกว่าเดิม เพราะร่างกายกำลังเจริญเติบโต เด็กจึงหิวเก่ง กินเก่ง กินไม่เลือก ง่ายนอนบ่อย เป็นระยะเวลากำลังกินกำลังนอน กล้ามเนื้อของเด็กชายเจริญมากขึ้น อวัยวะเพศเริ่มทำงาน เสียงของเด็กชายแตกและห้าวขึ้น ตอนต้นๆ ของวัยนี้ร่างกายของเด็กไม่ได้สัดส่วน เด็กรู้สึกอึดอัด กังก้าง รู้สึกอ่อนไหวง่ายเกี่ยวกับสัดส่วน อวัยวะต่างๆ ของร่างกาย การทำงานของกล้ามเนื้อกับประสาทสัมผัสต่างๆ ของเด็กยังไม่เข้ารูปเข้ารอย

เด็กจึงเล่นกีฬาหรือทำงานที่ต้องใช้ความสามารถทางกล้ามเนื้อ ประสาทสัมผัส และการประสานงานของกล้ามเนื้อกับประสาทสัมผัสได้ไม่สู้ดี สุขภาพโดยทั่วไปของเด็กวัยนี้ดีกว่าวัยที่ผ่านมา

2. พัฒนาการทางอารมณ์

ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายทั้งภายในและภายนอกกระทบกระเทือนแบบแผนอารมณ์ของเด็กวัยแรกเริ่มและวัยรุ่น เด็กมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน อ่อนไหว มีความเข้มของอารมณ์สูง ไม่นั่นคง ระดับความเข้มของอารมณ์แต่ละอย่างๆ นั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็ก ขึ้นอยู่กับตัวเราที่ทำให้เด็กเกิดอารมณ์ เด็กแต่ละคนเริ่มแสดงบุคลิกอารมณ์ประจำตัวออกมาให้ผู้อื่นทราบได้อย่างชัดเจน เช่น อารมณ์ร้อน อารมณ์ขี้วิตกกังวล อารมณ์อ่อนไหวง่าย เจ้าอารมณ์ ขี้ฉ้อฉล เป็นต้น และอารมณ์ของวัยรุ่นจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย นักจิตวิทยาเรียกลักษณะอารมณ์ของวัยรุ่นว่า เป็นแบบพายุรุนแรง (storm and stress) คือ มีความรุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย การควบคุมอารมณ์ยังไม่ดี บางครั้งพรั่งพล่าน บางครั้งเก็บกด บางครั้งมั่นใจสูง บางครั้งไม่แน่ใจ บางครั้งเห็นแก่ตัว บางครั้งเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นพิเศษ บางครั้งยินยอมง่ายๆ บางครั้งคือรังคังคังตนเอง เป็นต้น เนื่องจากการเข้ากับบุคคลต่างวัยได้ยาก โดยเฉพาะผู้ใหญ่จึงต้องใช้ความอดทนมากเพื่อทำความเข้าใจและสร้างสัมพันธ์กับพวกเขา วัยรุ่นจึงเกาะกลุ่มกันได้ดีมากเป็นพิเศษกว่าวัยอื่นๆ เพราะเข้าใจและยอมรับกันและกัน

3. พัฒนาการทางสังคม

3.1 สังคมกลุ่มเพื่อนร่วมวัย

เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในระยะวัยเด็กตอนกลาง จะสามารถจับกลุ่มกันได้นาน แน่นแฟ้น มีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น และมีได้มีเฉพาะเพื่อนเพศเดียวกันเท่านั้นแต่มีเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย เด็กเริ่มลดความเอาใจใส่กับบุคคลต่างวัยไม่ว่าเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กกว่า ระยะนี้จึงเริ่มต้นชีวิตกลุ่มที่แท้จริง (gang age) การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วและมากมายเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กรวมกลุ่ม เพราะสามารถร่วมสุขร่วมทุกข์แก้ไขและเข้าใจปัญหาของกันและกันดีกว่าคนต่างวัย ซึ่งมีความคับอกคับใจต่างกัน เมื่อรวมกลุ่มเด็กจะสร้างกฎระเบียบ ภาษา ประเพณีประจำกลุ่ม เพื่อใช้เฉพาะสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น และสมาชิกในกลุ่มทุกคนจำเป็นต้องประพฤติปฏิบัติตาม เด็กจะรู้สึกเป็นสุข ปลอดภัย และสบายใจในการเล่น เทียว เรียน กิน นอน ทำงานกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าการปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับบุคคลต่างวัย การคบเพื่อนร่วมวัยเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่สำคัญยิ่งต่อจิตใจของเด็กวัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นรู้สึกว่าต่างคนต่างเป็นเจ้าของชีวิตกันและกัน เด็กที่เข้ากลุ่มมีความจงรักภักดีต่อกลุ่ม ยอมรับเอาค่านิยม ความเชื่อ ความสนใจของกลุ่มด้วยความเต็มใจ และสนิทสนมกับเพื่อนร่วมกลุ่มแน่นแฟ้น การ

รวมกลุ่มทำให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นใจ กล่าวแสดงความชื่นชมผู้ใหญ่ ผู้ทรงอำนาจ ต่อด้านกรณีที่เขาเห็นว่าไม่ยุติธรรม การชักนำให้เด็กวัยรุ่นรวมกลุ่มกันเพื่อปฏิบัติกิจกรรมที่วัยรุ่นชอบ เป็นอุดมคตินั้น ทำได้ง่ายมากกว่าวัยอื่นๆ ทั้งหมด

3.2 อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

Fuhrmann (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2549 : 339) ได้ศึกษารายงานการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อวัยรุ่นดังนี้

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีมากกว่าอิทธิพลของครอบครัว เด็กวัยรุ่นจะเลือกเข้าหาเพื่อนของตนมากกว่าพ่อแม่ มีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าเพื่อนสนิทของคนเรามักจะเป็นเพื่อนในช่วงวัยรุ่น

ช่วงวัยรุ่นตอนต้น เด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย จะให้คำจำกัดความของกลุ่มเพื่อนว่าเป็นคนที่จะ “ทำ” อะไรๆ ร่วมกันได้ ความสัมพันธ์จะอยู่ในรูปของการมีกิจกรรมร่วมกัน พวกเขาต้องการเพื่อนที่เข้ากันได้ ทำอะไรๆ ด้วยกันได้ มีงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า เด็กวัยรุ่นชายจะให้คำจำกัดความของเพื่อนเป็นกลุ่มเพื่อนร่วมวัย แต่เด็กผู้หญิงวัยรุ่นจะอ้างถึงเพื่อนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ

ช่วงวัยรุ่นตอนกลาง สัมพันธภาพของเพื่อนจะเป็นเชิงการมีความสัมพันธ์มากกว่าการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กผู้หญิง ความสัมพันธ์แนบแน่นทางจิตวิทยาจะเกิดในกลุ่มเพื่อนมากกว่าในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนจะแตกต่างกันระหว่างชายกับหญิง วัยรุ่นชายจะมีแนวโน้มที่ยังคงทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ในขณะที่วัยรุ่นหญิงจะเริ่มมีความเข้มงวดความสัมพันธ์ในด้านการไว้เนื้อเชื่อใจและความแนบแน่นทางอารมณ์ นั่นคือ เด็กวัยรุ่นหญิงจะมีความรู้สึกร่วมกันมากกว่า

ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย สัมพันธภาพเริ่มจะมั่นคงและราบเรียบขึ้น เพราะเด็กวัยรุ่นจะมีวุฒิภาวะมากขึ้น เด็กวัยรุ่นจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคน

3.3 พัฒนาการทางสังคมระหว่างเพศและการเรียนบทบาททางเพศ

สัมพันธภาพระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายแปลกไปจากเด็กวัยเด็กตอนปลาย ความเจริญเติบโตของลักษณะพฤติกรรมทางเพศเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจซึ่งกันและกัน และมีความพอใจพบปะสังสรรค์ ร่วมเล่น เรียน ทำงาน พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อเด็กชายและเด็กหญิงเริ่มสนใจซึ่งกันและกันแล้ว ทั้งสองฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตามบทบาททางเพศของตน (sex role) การเลียนและเรียนบทบาททางเพศของเด็กในระยะนี้ไม่จำกัดว่าเลือกเลียนเฉพาะบุคคลที่เด็กรักและพบเห็นในบ้านที่เป็นเพศเดียวกับตน แต่ขยายวงมา

เลือกเพื่อนร่วมวัย บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ ในวงการบันเทิง ธุรกิจ ในหนังสืออ่านเล่น และบุคคลอื่นที่เด็กได้รู้จักและพบเห็น เด็กเลือกใครมาเลียนแบบนั้นขึ้นอยู่กับรากฐานบุคลิกภาพดั้งเดิมของเด็กและเป็นเช่นนี้ไปจนสิ้นสุดวัยรุ่น โดยละทิ้งการเลียนแบบทางเพศจากบิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัว

การเข้ากลุ่มนอกจากเป็นช่องทางให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางสังคมในแง่ต่างๆ เช่น ฐานะ ตำแหน่ง ค่ายกย่อง มีเพื่อนผู้เข้าใจร่วมทุกข์ร่วมสุขแล้วยังเปิดโอกาสให้เด็กชายและเด็กหญิงได้รู้จักมักคุ้น เข้าใจความแตกต่างระหว่างเพศ รู้จักประพฤติดนตามบทบาทเพศ รู้จักปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมเพศและต่างเพศ สัมพันธภาพของชายและหญิงบางคู่อาจพ้นขีดของความสัมพันธ์ฉันเพื่อนไปสู่ความสัมพันธ์ฉันคู่รัก และอาจลงเอยด้วยการแต่งงานในวัยผู้ใหญ่ แต่มารายไม่ได้แต่งงานกัน เพราะความรักใคร่ผูกพันของชายหญิงในช่วงนี้เป็นแบบยังไม่จริงจังมากนัก (puppy love) ตามปกติเด็กหญิงมักนิยมเพื่อนชายที่มีอายุมากกว่าตน เพราะหญิงมีกระบวนการพัฒนาการเร็วกว่าชายวัยเดียวกันประมาณ 2 ปี ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่ระยะวัยเด็กเป็นต้นมาจนถึงสิ้นสุดวัยรุ่น

3.4 เพศศึกษา

เพศศึกษาได้รับความสนใจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละสังคม พ่อแม่บางคนเห็นว่าเป็นเรื่องสกปรก เลวร้าย และไม่เคยพูดคุยเรื่องนี้กับลูกของตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสับสนเกิดความรู้สึกลึบ หรือขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริง เนื่องจากเด็กวัยรุ่นชายหญิงในสังคมปัจจุบันมีโอกาสพบปะสัมพันธ์กันใกล้ชิดมากขึ้น จนอาจมีความสัมพันธ์ถึงขั้นเลียดกันในขณะที่ตนยังไม่มีความพร้อมที่จะมีบุตร ดังนั้นการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เด็กวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันจึงมีความจำเป็น ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นมักได้รับมาจากคำบอกเล่าของเพื่อนร่วมรุ่น หรือรุ่นพี่ และมักจะรู้สึกอาย กลัวๆ กล้าๆ ที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ พ่อแม่และครูของเด็กวัยรุ่นก็มักจะไม่ค่อยแน่ใจว่าจะบอกหรือสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ดีหรือไม่ ควรสอนเด็กวัยรุ่นเมื่อใด ลึกซึ้งขนาดไหน การสอนเรื่องการคุมกำเนิดหรือการกินยาคุมกำเนิดควรกระทำเมื่อใด ด้วยเหตุที่การดำเนินชีวิตในสังคมสมัยใหม่นั้น คนผูกพันกับงานอาชีพนอกบ้านมากจนไม่ค่อยมีเวลาผูกพันใกล้ชิดกับบุตรธิดาวัยรุ่น หากบุตรธิดาวัยรุ่นมีบุตรตั้งแต่ในวัยรุ่นก็อาจนำภาระมาสู่บิดามารดาซึ่งยังคงมีกิจการทางงานอาชีพนอกบ้าน อนึ่ง การแพร่ระบาดของเชื้อโรคเอดส์ โดยเพศสัมพันธ์มีผลร้ายถึงตายอย่างทุกขุทธมาน ดังนั้นปัจจุบันนี้พ่อแม่วัยรุ่นและสังคมจะเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการเรียนเรื่องเพศศึกษาอย่างเป็นเรื่องเป็นราวในโรงเรียน ในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย และมีข้อเสนอแนะด้วยว่าพ่อแม่ควรมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่บุตรเกี่ยวกับเรื่องนี้

4. พัฒนาการทางความคิด

ในระยวัยรุ่นเด็กมีความเจริญเติบโตทางสมองถึงขีดเต็มที่ จึงสามารถคิดได้ในทุกๆ แบบและทุกๆ แบบของวิธีคิด หากเด็กได้รับการศึกษาอบรมมาตามขั้นตอนด้วยดี ระยะเวลาจะเป็นระยะที่เด็กแสดงความปรารถนาอย่างชัดเจน และเห็นความแตกต่างของเด็กวัยนี้กับวัยอื่นๆ ได้ชัด การเรียนรู้เรื่องยากๆ เรื่องที่เป็นนามธรรมซับซ้อน เด็กก็สามารถเข้าใจได้ อย่างไรก็ตาม ฟิงนิกเสนอว่าคุณภาพของความคิดของเด็กขึ้นกับคุณภาพของสมอง พันธุกรรม การเรียนรู้ในวัยที่ผ่านมา และบทเรียนทางวิชาการต่างๆ ที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ ตลอดจนถึงแวดล้อมที่เอื้อหรือไม่เอื้อต่อพัฒนาการทางความคิดของเด็ก

พัฒนาการทางความคิดตามแนวของเพียเจท์ ขั้น formal operation เพียเจท์ ได้สรุปผลการศึกษาเรื่องพัฒนาการทางความคิดว่า ในวัยรุ่นจะพัฒนาความคิดถึงระดับสูงสุดของขั้นตอนต่างๆ ของความคิด (ภายใต้เงื่อนไขว่าเขาได้พัฒนาความคิดในขั้นตอนต่างๆ มาแล้วทุกขั้นตอนตามลำดับขั้น) ขั้นตอนนี้เรียกว่า ขั้น formal operation อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กจะพัฒนาความคิดได้ถึงระดับนี้ แต่ก็ยังแตกต่างจากความคิดระดับ formal operation ของผู้สูงวัยกว่าในเชิงประสิทธิภาพ และความชำนาญ ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง เด็กได้ผ่านกระบวนการพัฒนาความคิดแบบจำแนกแยกประเภทเป็นหมู่พวก (classification) การจัดเรียงลำดับกลุ่ม (seriation) และการทรงสภาพเดิม (conservation) เมื่อถึงวัยรุ่นก็จะก้าวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาความคิดแบบเป็นเหตุผลเต็มที่ (formal operation period) กล่าวคือในช่วงวัยรุ่น เด็กจะเริ่มพัฒนาความคิดเป็นรูปแบบชัดเจน ซึ่งมีลักษณะเด่น 4 ประการ คือ

1. การคิดแบบใช้ตรรกะจากเงื่อนไขที่กำหนด (proportional logic)
2. การคิดแบบใช้เหตุผลเชิงสัดส่วน (proportional reasoning)
3. การคิดแบบแยกตัวแปรเพื่อสรุปผล (isolation reasoning)
4. การคิดแบบใช้เหตุผลสรุปเป็นองค์รวม (combinational reasoning)

อ่าไพ อินฟ้าแสง (2524 : 86) กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมในระยวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนของวัยรุ่นจะขยายใหญ่ขึ้น เดิมเคยมีสมาชิกกลุ่ม 2 – 3 คน เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นสมาชิกจะเพิ่มถึง 10 หรือ 12 คน หรือมากกว่านั้น กลุ่มเพื่อนนี้ถือว่าเป็นเพื่อนสนิท การคบเฉพาะเพศเดียวกันยังคงมีอยู่แต่ไม่แยกกันเด็ดขาด วัยรุ่นทุกคนจะมีกลุ่มเฉพาะที่เขาสังกัดอยู่ วัยรุ่นที่ไม่มีกลุ่มสังกัดมักไม่มีความสุข เป็นคนขี้อวด อารมณ์อ่อนไหวง่าย และหาข้อแก้ตัวในเรื่องกลุ่มไม่ยอมรับให้เพื่อน ๆ รับประทานอยู่เสมอ

ดันฟี (Dunphy 1969 อ้างถึงใน อำไพ อินฟ้าแสง 2524: 88 – 89) ได้ศึกษาเรื่อง โครงสร้างของกลุ่มวัยรุ่นในเมืองได้พบแนวพัฒนาการสอดคล้องกับพัฒนาการของกลุ่มสังคม สรุป ได้ดังนี้

1. กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมาตั้งแต่สมัยเด็กเล็กยังไม่เคยสา ไปจนถึงวัยหนุ่มสาว ซึ่งเป็นช่วงที่ได้เรียนรู้เรื่องเพศ
2. ลักษณะของกลุ่มเพื่อนมีตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็ก กลุ่มขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ทุกกลุ่ม จะมีการประสานงานในเรื่องบทบาทและหน้าที่ โดยมีผู้นำเป็นหลักของกลุ่มเป็นผู้กำหนด พฤติกรรมตามบทบาททางเพศหลายรูปแบบ
3. โครงสร้างทางสังคมของกลุ่มเพื่อนในเมืองหลวงมีผลต่อวุฒิภาวะทางเพศ และ บทบาททางเพศสูงมาก โดยใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นสื่อของการเรียนรู้
4. เด็กเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนตามระเบียบตามโครงสร้างของกลุ่มเด็กอายุ 14 – 15 ปี ส่วนมากจะมีกลุ่มเพื่อนของตัวเอง แต่ละกลุ่มจะมีแบบพฤติกรรมซึ่งสมาชิกจะต้องปรับตัวด้วยวิธี เลียนแบบเช่นเดียวกับที่เคยเรียนจากครอบครัวมาแล้ว โครงสร้างของกลุ่มแตกต่างกันไปตามฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคม มีหัวหน้าเป็นผู้รักษาสมดุลของระบบเพื่อน ในกลุ่มจะมีตำแหน่งต่างๆ ให้ เลียนแบบ ดังนั้นบุคลิกภาพของตัวแบบจะขยายออกไปอย่างกว้างขวางในกลุ่มเพื่อน
5. สมาชิกทุกคนยินดีและต้องการจะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ความต้องการนี้เกิดขึ้น ในช่วงก่อนวัยรุ่นเล็กน้อย ช่วงนั้นเป็นช่วงที่เด็กกำลังมีปัญหาหัวนวาย และต้องการที่พึ่ง ความ ต้องการนี้ทำให้วัยรุ่นพร้อมที่จะยอมรับอำนาจของกลุ่ม ยอมเป็นพรรคเป็นพวกและยอมเลียนแบบ ด้วยความเต็มใจ เมื่อเข้ากลุ่มแล้วสมาชิกจะได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมหลายอย่าง ที่กลุ่มเห็นว่ามีความ สำคัญและสนับสนุนให้เรียน เพื่อว่าจะได้สนองความต้องการได้เป็นรายบุคคล กลุ่มทำหน้าที่ช่วย สมาชิกมาตั้งแต่ระดับการรวมกลุ่มแบบแยกเพศ เพราะทั้งสองเพศนี้ยังเข้ากันไม่ได้ในช่วงนั้น จนกระทั่งถึงระดับรวมกลุ่มกันได้ทั้งสองเพศและสามารถทำงานร่วมกันได้ รูปแบบของ ความสัมพันธ์ของกลุ่มจะคงตัวเพราะใช้ระบบเดียวกันหมด ตั้งแต่กลุ่มเล็กจนถึงกลุ่มใหญ่ สำหรับ พัฒนาการของกลุ่มขั้นสุดท้ายนี้ วัยรุ่นได้เรียนรู้ความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม ช่วยให้วัยรุ่นมีความ มั่นคงในบทบาทเพศของตน

จากการทบทวนพัฒนาการของวัยรุ่น สรุปได้ว่า พัฒนาการของวัยรุ่นเป็นการ เจริญเติบโตทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เปลี่ยนแปลงง่าย มีการรวมกลุ่มสร้างกฎระเบียบ ภาษา ประเพณีประจำกลุ่มเพื่อใช้เฉพาะสมาชิกของกลุ่ม อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีมากกว่าอิทธิพลของ ครอบครัว มีการพัฒนาความคิดเป็นของตนเองไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ การชักนำให้เด็กวัยรุ่นรวมกลุ่มกัน

เพื่อปฏิบัติกิจกรรมที่วัยรุ่นชอบ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางสังคมในแง่ต่างๆ เช่น ฐานะ ตำแหน่ง ภัยภัย รู้จักประพุดิตนตามบทบาททางเพศ ซึ่งสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมากที่สุดก็คือ ตัวบุคคล เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน ดังนั้นการศึกษาพัฒนาการของวัยรุ่น ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจในเรื่องของวัยรุ่นชัดเจนขึ้น และยังช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีอิทธิพลการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

5.5 ความต้องการของวัยรุ่น

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549 : 360 – 361) กล่าวว่า แต่ละวัยมีความต้องการเด่นๆ ประจำวัย เช่น วัยเด็กตอนต้นและตอนกลางต้องการเล่นสนุก วัยผู้ใหญ่ตอนกลางต้องการความสำเร็จ ความมีหน้ามีตาในอาชีพ ฯลฯ ความต้องการเด่นๆ ของวัยรุ่นมีมากมายจนอาจกล่าวถึงไม่หมด จึงขอยกความต้องการบางอย่างมากล่าวถึง ดังนี้

1. ต้องการความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องอยู่ใต้คำสั่ง กำกับกับของผู้ใด โดยเฉพาะบุคคลผู้มีอำนาจหรือผู้สูงวัยกว่า รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะเด็กวัยรุ่นเชื่อว่าลักษณะที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้ใหญ่คือ ความเป็นอิสระจากผู้มีอำนาจเหนือตน
2. ต้องการการมีตำแหน่ง (status) รวมทั้งต้องการความสนับสนุน (approval) ทั้งจากผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมรุ่น
3. ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ บางครั้งรวมทั้งความท้าทายตื่นเต้น กลียดความจำเจ ซ้ำซาก ชอบทดลอง ยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากลอง ฉะนั้นระยะนี้ เด็กวัยรุ่นไม่ว่าที่ไหนสมัยใด มักชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ เด็กบางคนอาจชอบลองสิ่งที่ผิดๆ เช่น ยาเสพติด ประพุดิตนทางเพศ ต่อต้านกฎเกณฑ์ของสังคมและสถาบัน เพื่อจะดูว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หรือบางคนอยากลองเพื่อประชดชีวิต
4. ความต้องการรวมพวกพ้อง มีกลุ่มก้อน เป็นความต้องการค่อนข้างสูง เพราะการรวมพวกพ้องเป็นวิถีทางให้เด็กได้รับสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่นใจ การได้รับการยกย่อง ความรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจตน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตน
5. ความต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นใจและปลอดภัย เพราะเด็กมีอารมณ์หวั่นไหวง่ายเปลี่ยนแปลงง่าย สับสนและลังเลง่าย เด็กจึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง
6. ความต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม เด็กถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความถูกต้องยุติธรรมตามทัศนะของตนเป็นอย่างยิ่งและอยากทำอะไรหลายๆอย่าง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทั้งในแง่ส่วนบุคคลและสังคม

7. ความต้องการความงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นชายหรือหญิงต้องการให้คนรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของตนสมตามเพศของตนทั้งสิ้น เพราะคิดว่าความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคม และดึงดูดใจเพศตรงข้าม ฉะนั้นจึงให้ความเอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย ลักษณะอาหารที่รับประทาน ทรงผม เสื้อผ้า เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย ความงามทางกาย นับเป็นส่วนหนึ่งของความภูมิใจและมั่นใจตัวเองของวัยรุ่นด้วย

8. ความต้องการประพฤตินิยมตามบทบาททางเพศของตน เป้าประสงค์เหล่านี้ลึกซึ้งมากในขณะนี้ ผู้ที่มีความรู้สึกว่าตนเอง “ไม่สมเป็นชายชาตรี” หรือ “ไม่สมเป็นหญิงสาว” จะรู้สึกไม่แน่ใจและไม่สบายใจเกี่ยวกับตนเอง ความสำนึกเช่นนี้ถ้ายังเกิดกับคนใดแล้ว ผู้นั้นย่อมพยายามแก้ไขทุกวิถีทาง โดยทั่วไปทั้งหญิงและชายวัยรุ่นพยายามจะประพฤติตนเพื่อให้ “ดูงดงามสมเป็นสุภาพสตรี” หรือ “ดูแข็งแรงบึกบึนสมเป็นชายชาตรี” ตามแบบที่ตนนิยม ส่วนผู้ที่รู้ตัวว่ามีบทบาททางเพศแบบลักเพศก็มักรวมกลุ่มกับผู้ที่มีลักษณะคล้ายกัน ยิ่งสังคมปัจจุบันยอมรับสิ่งเหล่านี้ได้อย่างเปิดเผย การรวมกลุ่มของพวกนี้ในสังคมเพศของตัวเองก็ยิ่งเกาะกลุ่มกันแน่นแฟ้นและเปิดเผยยิ่งขึ้น

9. ความต้องการเลือกอาชีพ เด็กวัยรุ่นโตพอที่จะมองเห็นความสำคัญของอาชีพ และเข้าใจว่าอาชีพนำมาซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงสถานะความเป็นผู้ใหญ่ การที่คนใดจะมีอาชีพอย่างไรนั้นจะต้องมีความรู้เป็นฐาน เด็กบางคนซึ่งไม่เคยสนใจและเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพจะเริ่มมีความต้องการนี้ในขณะนี้ ทั้งจากความประสงค์ภายในตนเองหรือและจากอิทธิพลของเพื่อนร่วมวัย พ่อแม่ผู้ปกครอง และสังคม

สมิทธิ สระอุบล (อ้างถึงในรพีพร เพชรรัตน์ 2550 : 26 – 28) กล่าวว่า ความต้องการที่เป็นจริงคือความต้องการของตนเองบวกกับความต้องการของสังคมหรือกลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วยความต้องการของวัยรุ่นแบ่งออกเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. ต้องการเป็นเจ้าของในสิ่งต่างๆ เช่น เด็กวัยรุ่นต้องการมีห้องส่วนตัวเพื่อตกแต่งห้องให้เป็นแบบที่ตนพอใจ มีของใช้ที่เป็นของตัวเองไม่ปะปนกับใคร และในขณะที่เดียวกันก็ไม่ต้องการให้ใครมาใช้ของของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต

2. ต้องการความสำเร็จ ได้แก่ ความสำเร็จในการเรียน การกีฬา การทำงานและการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เกิดความชื่นชมชอบพอกันในกลุ่มเพื่อนและกลุ่มบิดา มารดา พี่น้อง ในความสำเร็จของตน มีความต้องการปฏิบัติเป็นที่ชื่นชมของผู้อื่น

3. ต้องการความเป็นระเบียบ เป็นความต้องการการทำงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อยชอบวางแผนก่อนลงมือทำอะไรที่ยากๆ รวบรวมรายละเอียดในงานที่ต้องทำ เก็บเอกสารให้เป็น

ระเบียบเรียบร้อย ชอบรับประทานอาหารเป็นเวลา และมีการวางแผนการทำงานให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง

4. **ต้องการมีอิสรภาพและเสรีภาพ** เป็นความต้องการที่รุนแรงมาก เด็กในวัยนี้ต้องการแสดงว่าตนเป็นผู้ใหญ่ ต้องการเป็นตัวของตัวเองมีความเป็นส่วนตัว ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มือก้าวกำในชีวิตตน ไม่ชอบให้ใครมาสั่งสอน แต่ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจ ระหว่างการเป็นตัวของตัวเองกับการฟังฟังบิดา มารดา ในขณะที่ไม่ต้องการความคิดเห็นใดๆ จากบิดามารดาแต่วัยรุ่นก็ยังไม่กล้าเผชิญกับโลกภายนอกอย่างกล้าหาญ เมื่ออยู่ในวัยเด็กโลกของวัยเด็กคือ บิดามารดา เด็กจะรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ต้องการความรัก ความอบอุ่นจากบิดามารดา แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเด็กจะรู้สึกเงินอายุที่ชีวิตยังขึ้นอยู่กับบิดามารดา อิสรภาพที่วัยรุ่นต้องการมากที่สุดคือ อิสระในการแต่งกาย การคบเพื่อน การใช้จ่าย การเที่ยวเตร่ เป็นต้น

5. **มีอุดมคติสูง** วัยรุ่นอยู่ในวัยที่เรียนรู้ทางทฤษฎีและยังไม่เคยออกไปประสบกับสภาพความเป็นจริงจึงละเลยมองข้ามความเป็นจริงไปบ้าง คือ เป็นพวกอุดมคตินิยม (idealist) มากกว่ามุ่งไปในทางปฏิบัติได้จริงๆ (Pragmatist) ซึ่งบางครั้งก็ตกเป็นเครื่องมือของผู้ที่มีอำนาจมีอิทธิพลมีบารมีแสวงหาประโยชน์ได้ เพราะวัยรุ่นมักจะเป็นพวกที่มีอุดมคติแรงกล้า มีความกล้าเสี่ยง และมีพลังผลักดันสูงเชื่อคนง่าย โดยไม่คิดว่าอาจมีวิธีการที่มีลักษณะไปในทางไม่สุจริตและอาจจะแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้

6. **มีความสนใจในเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ** เป็นวัยที่ต้องการความรู้ความเข้าใจทางเพศอย่างถูกต้อง ถ้าถูกกีดกันจะแสดงออกทางอ้อมโดยการปิดบัง และพูดคุยเฉพาะในกลุ่มเพศเดียวกัน หากความรู้จากการได้ยิน ได้ฟังคนอื่นพูดซึ่งอาจจะถูกบ้างผิดบ้าง หรือไม่อ่านจากหนังสือเรื่องเพศที่มีจำหน่ายตามท้องตลาด ซึ่งอาจจะเป็นหนังสือประเภทลามกเร้าความรู้สึกทางเพศก็ได้ โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับความรักและเรื่องเพศ วัยรุ่นมักจะชอบดู

นอกจากนั้นยังสนใจเพื่อนต่างเพศ ถ้าหากถูกขัดขวางทักท้วงอาจจะทำให้จิตใจหดหู่ ขุ่นมัว และอาจขัดขวางไม่ยอมทำตามผู้ใหญ่ เพราะเป็นวัยรุ่นแบบหลงใหลใฝ่ฝันหรือเป็นความรักแบบรุนแรงวิจิตรพิสดาร โดยมากมักจะรักโดยไม่มีอุดมการณ์คือออกมาในรูปของการเพื่อฝันและอาจ จะเปลี่ยนแปลงและสิ้นสุดในตัวของมันเอง ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นความรักในแง่ของความรู้สึก ไม่เหมือนกับความรักของผู้ใหญ่ที่มีแนวโน้มยึดหลักความเป็นจริงเข้ามาประกอบด้วย

7. **ต้องการมีตำแหน่งหน้าที่ในสังคม** คือ ความต้องการให้สังคมยอมรับนับถือตน การได้เข้ากลุ่มเพื่อน การได้แสดงความสามารถให้เพื่อนประจักษ์และยอมรับ ซึ่งเป็นความต้องการที่วัยรุ่นต้องการมาก เช่น อยากเป็นนักกีฬาที่เก่ง เป็นขวัญใจประจำโรงเรียน เป็นต้น

8. ต้องการการรวมกลุ่ม ในวัยนี้กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมาก เป็นวัยที่อยากให้เพื่อนยอมรับ เพราะฉะนั้นจึงพยายามคล้อยตามเพื่อน แม้บางครั้งจะขัดกับความรู้สึกส่วนตัวก็ตาม เช่น เพื่อนชวนไปเที่ยวสถานบันเทิง แม้ไม่อยากไปแต่ก็ไม่กล้าปฏิเสธ เพราะกลัวเพื่อนจะไม่รักหรือว่าไม่มีความกล้าหรือไม่ก็ไม่กล้าขัดใจเพื่อน เป็นต้น

9. ต้องการแบบอย่างที่ดี วัยรุ่นแม้จะชอบความอิสระแต่ก็ยังอยากได้คำแนะนำจากผู้ใหญ่ที่ดี ผู้ใหญ่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี วัยรุ่นจึงจะมีแนวโน้มการปฏิบัติที่ดีได้ ผู้ใหญ่จะต้องคอยนำทาง คอยตักเตือนเมื่อทำผิด และได้รางวัลเมื่อทำดี ซึ่งแบบอย่างที่ดีอาจจะเป็นทั้งบุคคลที่วัยรุ่นให้ความสนใจ เช่น ดารา นักร้อง นักกีฬา เป็นต้น ซึ่งมีพฤติกรรมที่ดีก็สามารถเป็นแบบอย่างของวัยรุ่นได้เอาแบบอย่าง

10. ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คืออยากได้หลักประกันว่าถ้าหากทำในสิ่งที่ดีแล้วจะไม่ถูกลงโทษหรือไม่เป็นที่พอใจของผู้ใหญ่ เพราะในสายตาของผู้ใหญ่สิ่งที่วัยรุ่นคิดว่าดีแล้วอาจจะไม่ดีในทัศนะของผู้ใหญ่ก็ได้ แต่โดยทั่วไปแม้วัยรุ่นจะทำพลาดลงไปบ้างสังคมมักจะให้อภัย เพราะสังคมถือว่าวัยรุ่นยังเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเรียน

11. ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ ความต้องการนี้อาจรุนแรงและหาความพอใจโดยทางใดทางหนึ่งให้จนได้ ซึ่งผู้ใหญ่บางคนก็มักจะกีดกันห้ามไม่ให้หนุ่มสาวได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินต่างๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแต่อย่างใด เช่น อยากแต่งกายแบบแปลกๆ ตามสมัยนิยม อยากมีเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น ผลที่ติดตามมาคือ เกิดการช้อนเร้น หลอกหลวง และในที่สุดอาจจะเกิดความเสื่อมเสียเพราะเป็นวัยที่ความรักกับความเกลียดชังใกล้ชิดกันมาก

12. ต้องการความเท่าเทียม ความยุติธรรม และความเสมอภาคในทุกๆ ด้าน วัยรุ่นจะรู้สึกโกรธถ้ารู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยจะแสดงออกอย่างชัดเจนให้เห็นว่าคุณรู้สึกไม่พอใจและต้องการได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

13. ต้องการมีอนาคต ต้องการประสบความสำเร็จ เป็นวัยที่อยากรับผิดชอบ อยากพึ่งตนเอง ฝันถึงจุดมุ่งหมายในอนาคต เช่น อยากเป็นหมอ วิศวกร อาจารย์ สถาปนิก เป็นต้น

5.6 ความสนใจของวัยรุ่น

โคร (Crow 1956, อ้างถึงใน ฌัฐกานต์ บุญนันท 2550 : 17) กล่าวถึง ความสนใจของวัยรุ่นส่วนใหญ่ ได้แก่

1. การศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงกระตุ้นให้วัยรุ่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งจะส่งผลต่ออาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคมต่อไปในอนาคต โดยวัยรุ่นแต่ละคนจะมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับ

ครอบครัวว่าสนับสนุนเรื่องการศึกษาหรือไม่ มีการอบรมเลี้ยงดูอย่างไร นอกจากนี้ระดับสติปัญญาของวัยรุ่นแต่ละคนและอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ก็ล้วนแล้วแต่มีผลต่อความสนใจทางด้านการศึกษาของวัยรุ่นเช่นกัน

2. สนใจช่วยเหลือบุคคลอื่น วัยรุ่นมักสนใจช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าได้รับความลำบากหรือไม่ได้รับความยุติธรรม เพราะวัยรุ่นมักจะรู้สึกว่าคุณเองก็เคยตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น จึงสามารถเข้าถึงอารมณ์แบบเดียวกันได้ง่าย

3. สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมที่เป็นของใหม่หรือสร้างความบันเทิง จะได้รับความสนใจจากวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ชอบทดลองและแสวงหาความแปลกใหม่

4. สนใจมีเพื่อนสนิทต่างเพศ ความสนใจนี้สืบเนื่องมาจากการบรรลุภาวะทางเพศ วัยรุ่นจึงเริ่มมีความสนใจในเพศตรงข้ามมากขึ้นกว่าวัยเด็ก

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2549 : 361 – 362) กล่าวว่า ลักษณะความสนใจของเด็กวัยรุ่น ยังคงมีขอบข่ายกว้างขวาง สนใจหลายๆ อย่าง และยังไม่ลึกซึ้งมากเพราะเด็กยังไม่เข้าใจตัวเอง ยังเป็นระยะลองผิดลองถูก ระยะเปลี่ยนแปลงบทบาทของชีวิต ความสนใจของเด็กจะเป็นเช่นไรยังขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น ลักษณะบุคลิกภาพ ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมรอบตัว บุคคลที่เด็กนิยมชมชื่น ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความสนใจของเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ได้แก่

1. สนใจการศึกษา

สภาพเศรษฐกิจสังคมสมัยปัจจุบันกระตุ้นให้เด็กเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับอาชีพ เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคม ความสนใจการศึกษามักน้อยเพียงใด และแนวที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับว่าครอบครัวอุดหนุนได้เพียงไร รับการศึกษอบรมมาอย่างไร มีประสบการณ์อะไรบ้าง นอกจากนี้ เพศ ระดับสติปัญญา และโอกาสเข้ากลุ่มก็เป็นส่วนช่วยนำความสนใจด้วย

2. สนใจช่วยเหลือบุคคลอื่น

เด็กวัยรุ่นมักสนใจช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เขาเห็นว่าได้รับความลำบากและไม่ได้รับความยุติธรรม เพราะบ่อยครั้งเคยรู้สึกว่าตนเองก็อยู่ในฐานะเช่นนั้น และเคยสะท้อนอารมณ์เพียงไร จึงสามารถเข้าถึงอารมณ์แบบเดียวกับของบุคคลอื่นได้ง่าย

3. สนใจกิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมที่เป็นของใหม่และมีประโยชน์ ช่วยระบายความเคร่งเครียดอารมณ์ เด็กวัยรุ่นมักให้ความร่วมมือ กิจกรรมสร้างสรรค์อาจเป็นทั้งส่วนตัวและแง่สังคม

4. สนใจวัฒนธรรมประเพณี

ระยะนี้เด็กเริ่มสามารถเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่ามี ความสำคัญต่อบุคคลและต่อสังคมส่วนรวมอย่างไร การให้ความรู้ ความเข้าใจ และชักจูงเด็กให้ สนใจอย่างถูกต้อง จะสร้างให้เด็กเป็นบุคคลที่รู้จักรักและสงวนวัฒนธรรมประเพณี

5. สนใจศาสนา ปรัชญา อุดมคติ

เด็กวัยรุ่นกำลังแสวงหาหลักการในการแก้ไขความทุกข์ร้อนทางจิตใจ และ แนวทางดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ จึงพึงเล็งให้ความสำคัญแก่ศาสนา ปรัชญา อุดมคติ และค่านิยม ต่าง ๆ แต่จะคิดใจเด็กมากน้อยหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับว่าศาสนาและปรัชญา อุดมคตินั้นๆ ให้ความ กระจ่างแก่จิตใจอย่างสมเหตุสมผลแก่เขาได้ดีเพียงไรบ้าง อีกทั้งสิ่งแวดล้อม กลุ่ม และผู้ใหญ่ที่ เด็กนิยม ได้มีอิทธิพลต่อตัวเขาเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นไรบ้าง

6. สนใจมีเพื่อนสนิทต่างเพศ

ความสนใจนี้สืบมาจากทางกายบรรลุนิติภาวะทางเพศซึ่งเริ่มในวัยแรกรุ่น และความ ต้องการดำเนินชีวิตอย่างผู้ใหญ่ ชั้นของพัฒนาการในด้านความสัมพันธ์กับคนต่างเพศ ที่เลขวความ เป็นเพื่อนไปแล้วนั้น อาจแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ตามลำดับ คือ

ชั้นของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น เพราะความรู้สึกลอยลางแข่งขัน เพื่อต้องการทัดเทียม แบบนี้ไม่สู้จะยั่งยืน ไม่ต้องการความเข้าอกเข้าใจมากนัก เป็นแบบเล่นสนุกชั่วคราวชั่วครว ชั้นที่ สอง เรียกว่าชั้นเลือก ก่อนข้างจะเลือกเฟ้นและจริงจังขึ้นบ้าง ชั้นที่สามเรียกว่า ชั้นแน่ใจ สัมพันธ ภาพก่อนข้างแน่นแฟ้นจริงจัง

ความสนใจและความสนิทสนมกับเพื่อนต่างเพศนี้อาจยั่งยืนไปจนกระทั่งแต่งงาน จริงจังหรือเลิกร้างในระยะวัยผู้ใหญ่ก็ได้

6. ปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับวัยรุ่น

โลกในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ กระแสความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ระบบเศรษฐกิจ และมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี เพิ่มสูงขึ้นและอีกหลายๆ ด้าน การเติบโตและพัฒนาอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของ เด็กวัยรุ่น ก่อให้เกิดช่องว่างในความรู้สึกรักของวัยรุ่นเด็กมีแรงขับภายในตามวัย อยากตามให้ทัน เพื่อน เด็กมีช่องว่างเมื่อคุยกันกับผู้ใหญ่คนละวัยไม่รู้เรื่อง ก็ต้องไปแสวงหาคนที่พูดคุยกันรู้เรื่อง พูดคุยภาษาเดียวกัน การที่จะพบคนที่รู้สึกเหมือนกันก็ต้องไปตามสถานที่ที่สามารถรวมตัวกันได้ และทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ช่องว่างระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กวัยรุ่นขยายวงกว้างมากขึ้น ก่อให้เกิด

1. ตัวเด็กเอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ของเด็กจึงเปลี่ยนไปด้วย ความกังวลใจ รู้สึกไม่สบายใจ ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจและแสดงความเห็นอกเห็นใจ ก็อาจจะกลายเป็นเด็กเก็บตัว และไม่สามารถปรับตัวเข้าสู่สภาพปกติได้ เด็กอาจเติบโตในลักษณะที่ไม่มีความสุข ไม่พอใจในชีวิตของคน เข้ากับคนอื่นไม่ได้ อาจทำให้เกิดโรคประสาท ในรายที่ได้รับผลกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง อาจกลายเป็นโรคจิตได้

2. สิ่งแวดล้อม

2.1 บ้าน เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญต่อจิตใจเด็ก เพราะเป็นสถาบันแห่งแรกที่ได้ฝึกอบรมเด็กโดยทั่วไป อุบนิสัย ทศนคติ และความประพฤติของเด็กมักเป็นผลที่บ้านถ่ายทอดให้ โดยเฉพาะสภาพความเป็นอยู่ของบ้าน มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กมาก ถ้าพ่อแม่ยากจน ตระหนี่หรือมีเงินแต่ไม่ใช้จ่ายเพื่อความสุตามควร เด็กก็อาจจะอยากมีความสุข ความสะดวกสบาย เหมือนกับบ้านอื่น เมื่อไม่ได้ตั้งใจปรารถนา เด็กอาจจะเกิดปมด้อย บางครั้งก็ลบปมด้อยในทางที่ผิด เช่น เห็นเขามีเงินเราก็อยากมี เมื่อมีในทางดีไม่ได้ก็มีในทางที่ชั่วเสียเลย ส่วนบ้านที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่สอนให้เด็กรู้จักค่าของเงิน เด็กอาจจะคิดเป็นนิสัย กลายเป็นคนสุรุษสุร่าย หิยบ่หยัง จนไม่ลง บางคนเลยกลายเป็นพวกเพลย์บอย เป็นต้น

2.2 ครู ส่วนมากครูจะมีอิทธิพลต่อชีวิตเด็กมาก เพราะวัยรุ่นบางคนไม่กลัวเกรงพ่อแม่ แต่เกรงใจครู อยากให้ครูรัก อยากให้ครูชม ส่วนมากจึงพยายามเอาใจครู ถ้าครูเรียนรู้จิตวิทยาของเด็กบ้างจะช่วยแก้ปัญหาวัยรุ่นได้มาก ซึ่งบางครั้งได้ผลมากกว่าพ่อแม่ผู้ปกครองเสียอีก

2.3 เพื่อน ถ้าเพื่อนดี วัยรุ่นก็จะได้ประพจน์ในทางที่ดี แต่ถ้าเพื่อนไม่ดี ประกอบกับสิ่งแวดล้อมอื่นไม่ดี วัยรุ่นก็มีทางไปสู่ความเสื่อมมากกว่าทางดี เพราะเพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นไม่น้อยกว่ากรณีอื่นๆ

6.1 ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับการที่เด็กวัยรุ่นตั้งครรภ์ พบว่ามีจำนวนสูงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมอุตสาหกรรม Gormly และ Brodzinsky (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2546 : 341 - 342) ได้กล่าวว่า อัตราที่เพิ่มมากขึ้นนี้ปรากฏในสังคมอื่นๆ ทั่วโลก และยังปรากฏว่า เด็กสาว ๆ ที่ตั้งท้องนี้ส่วนหนึ่งทำแท้ง อีกส่วนหนึ่งก็ปล่อยให้เด็กเกิด และยังได้รายงานความแปลกอีกว่า เด็กวัยรุ่นที่ตั้งท้องครั้งแรกแล้วมักตั้งท้องอีกใน 3 ปีให้หลัง แม่วัยรุ่นมักมีลูกที่ไม่ค่อยสมบูรณ์ เช่น การคลอดก่อนกำหนด ความบกพร่องของระบบประสาท ซึ่โรค จนอาจตายตั้งแต่เด็ก ๆ แม่วัยรุ่นเองอาจมีปัญหาในการตั้งครรภ์อีกด้วย เช่น ท้องนอกมดลูก คลอดยาก ตกเลือด เป็นต้น และเมื่อคลอดลูกออกมาแล้วยังมีปัญหาการเลี้ยงดูบุตรติดตามมา มีรายงานการศึกษาในสหรัฐอเมริกาว่า

เด็กวัยรุ่นที่มักตั้งครรภ์ก่อนแต่งงาน เมื่อมีบุตรแล้วจึงแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรส จะมีความเสี่ยงต่อการเลิกร้างกันสูงกว่าคู่สมรสที่ไม่ใช่วัยรุ่น เพราะมีปัญหาทางด้านการเรียน การทำหน้าที่สามี - ภรรยา บิดา - มารดา ความมั่นคงทางการเงินและอาชีพ การศึกษาต่อ รวมทั้งการปรับตัวต่อปัญหาวัยรุ่น ร่วมกับปัญหาการมีบุตรนอกสมรส

จากรายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชน ประจำปี 2549 - 2550 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2550) พบว่า วัยรุ่นไทยมีแนวโน้มตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควร (อายุต่ำกว่า 20 ปี) เพิ่มมาก และการตั้งครรภ์เมื่อมารดาอายุยังน้อย อาจทำให้ขาดคุณภาพและความพร้อมทางเศรษฐกิจสังคมในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพชีวิตของเด็ก นอกจากนี้สุขภาพของหญิงตั้งครรภ์จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเด็กในครรภ์ด้วย และยังพบว่ามีความเสี่ยงโรคโลหิตจาง (จากการขาดธาตุเหล็ก)

จากรายงาน โครงการติดตามสภาวะการมีเด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ในรอบปี 2550 - 2551 ของสถาบันรามจิตติ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (สถาบันรามจิตติ 2552 : 23) ได้ดำเนินการสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทย พบว่า วัยรุ่นไทยที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอดสูงขึ้นต่อเนื่อง ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2548 - 2551 ซึ่งปี 2551 ประมาณการว่ามีถึง 77,092 คน จากปี 2550 ที่มี 68,385 คน ซึ่งนำมาสู่ปัญหาทั้งความไม่พร้อมที่จะเลี้ยง ปัญหาเศรษฐกิจเพราะไม่มีงานทำ

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น ส่วนหนึ่งจะมาจากปัญหาภายในครอบครัว และปัญหาการขาดแคลนโอกาสในการศึกษา การที่วัยรุ่นหนุ่มสาวมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นอาจเนื่องมาจากการได้รับการเลี้ยงดูด้วยการรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่อร่างกาย จึงทำให้พัฒนาการทางเพศเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วย โดยเด็กจะเจริญเป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้น เด็กผู้หญิงมีประจำเดือนหรือตกไข่เร็วขึ้น ส่วนเด็กชายก็มีการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนเพศเร็วขึ้น การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงของร่างกายของเด็กชายและหญิงดังกล่าว จึงนำมาสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรนั่นเอง เหมือนจะเป็นเรื่องปกติในหมู่วัยรุ่นชาย-หญิง ที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันเหมาะสมจนเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์และกลายเป็นภาระของสังคม

6.2 ปัญหาการฆ่าตัวตายในเด็กวัยรุ่น

การศึกษาเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นในสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2546 : 374) รายงานว่า การตายของเด็กวัยรุ่นที่เกิดจากการฆ่าตัวตายมีเป็นอันดับสองของการตายของเด็กวัยรุ่น ถึงแม้คนไทยจะยังไม่ค่อยทำการศึกษาหรือเปิดเผยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็น่าสนใจ เนื่องจากการตายของเด็กวัยรุ่นเกิดในสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันใน

ด้านต่างๆ ก่อนข้างสูง และก็มีข่าวปรากฏเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นฆ่าตัวตายในสถาบันการศึกษาของไทย ทั้งในระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย และศูนย์ฮอตไลน์อยู่เสมอ สำหรับสาเหตุการฆ่าตัวตายเมื่อก่อนเชื่อว่า วัยรุ่นเป็นระยะเวลาที่เด็กมีความเครียด ความกังวลสูง เปลี่ยนวัย แต่ปัจจุบันงานวิจัยหลายชิ้นพบว่า เหตุผลดังกล่าวไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับแต่เชื่อสาเหตุสำคัญของความเครียดในวัยรุ่นเกิดจากการแข่งขันด้านการเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น กีฬา ดนตรี เป็นต้น ความเทียบหน้าเทียบตากับเพื่อนฝูง ทั้งฝ่ายตัวเด็กและพ่อแม่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเรียน รวมทั้งการแข่งขันกันเองระหว่างพี่น้อง เด็กรู้สึกสับสนในค่านิยมและความคาดหวังของเพื่อน พ่อแม่ โรงเรียน และสังคม ความเป็นไปในครอบครัว เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน หย่าร้าง แยกกันอยู่ พ่อแม่ไม่สนใจ การตายของพ่อแม่ สถานภาพทางเศรษฐกิจของพ่อแม่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง โดดเดี่ยว นอกจากนี้ความคาดหวัง จากพ่อแม่ในด้านของการประสบความสำเร็จต่าง ๆ เป็นตัวแปรที่สำคัญ โดยเฉพาะในรายที่พ่อแม่ไม่สามารถยอมรับความล้มเหลวของลูกได้ ก็ยิ่งทำให้เด็กรู้สึกกดดันอย่างรุนแรง

Balson (อ้างถึงใน รัชนิบูล เศรษฐภูมิรินทร์ และ สุขุมมาล หนาเศรษฐอังกฤษ 2540 : 6) ได้กล่าวถึงเด็กวัยรุ่นในประเทศออสเตรเลีย ฆ่าตัวตายเป็นอันดับสองของโลก โดยทุก ๆ 4 ชั่วโมง เด็กวัยรุ่นมักจบชีวิตของตนเองและเป็นเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง โดยลักษณะของพ่อแม่ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฆ่าตัวตายของลูกวัยรุ่น มีดังนี้

1. พ่อแม่ที่เลี้ยงลูกอย่างปกป้อง (Pampering Parent) หมายถึง พ่อแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยการปกป้อง เอาใจใส่ลูกมากเกินไป จนลูกไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง
2. พ่อแม่ที่ชอบตำหนิลูกหรือเลี้ยงลูกอย่างควบคุม (Coercive/Controlling Parent) หมายถึง พ่อแม่ที่มีความรู้สึกในแง่ลบต่อลูก กำหนดระเบียบและมีความขัดแย้งกับลูกตลอดเวลา หรือบางครั้งคอยควบคุม วัยรุ่นเมื่อถูกควบคุมยังมีความรู้สึกอยากโต้แย้งต่อต้าน
3. พ่อแม่ที่มีความคาดหวังสูง (Perfectionist Parent) หมายถึง พ่อแม่ที่มีความคาดหวังสูงในทุกเรื่องเกี่ยวกับลูกวัยรุ่น ไม่ว่าจะเรื่องการเรียน การกีฬา กิจกรรมทางสังคม ถ้าลูกทำได้ก็ให้รางวัล ถ้าลูกทำไม่สำเร็จก็ติเตียนวิจารณ์ หรือแสดงความผิดหวังที่ลูกทำไม่สำเร็จ

6.3 ปัญหาเด็กแว้น วัยรุ่นชิงมอร์เตอร์ไซค์

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2552) ให้ความหมาย เด็กแว้น หรือ เด็กแซป นั้นมีต้นนิยฐานว่ามาจาก “แซปลุง” (Zabbkung) ซึ่งเป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมาในโอกาสครบรอบ 7 ปี ของสตูดิโอเขียนการ์ตูน มอนสเตอร์คลับ (สตูดิโอของคนไทย ผู้วาดการ์ตูนเรื่อง Joe the Sea-cret Agent) ส่วนคำว่าแว้นนั้น มาจากเสียงท่อไอเสียที่ดัดแปลงให้เสียงดั่งขึ้น รวมไปถึงเสียงดั่งที่เกิด

จากการปิดหน้าต่างแต่ก่อนสมัยเครื่องยนต์ 2 จังหวะ เมื่อปิดก็จะเกิดเสียงดังแว้นๆ ในอดีตระหว่างสองค่านี้อาจใช้แตกต่างกัน “เด็กแซป” นั้นไม่ได้จำกัดเฉพาะวงกรมอเตอร์ไซค์ แต่จะเหมารวมถึงกลุ่มเด็กที่ชอบทำตัวให้โดดเด่นสะดุดสายตาวงบ้านด้วยวิธีการผิๆ เพื่อให้เป็นที่สนใจ เช่น การชกต่อยในงานฟริคอนเสิร์ต ใส่เสื้อผ้าสีสันแสบตา ไม่เรียนหนังสือ มั่วสุมอยู่แถวโต๊ะสนุก แต่ที่พวกเด็กแซปชื่นชอบมากเป็นพิเศษคือ การดัดแปลงกรมอเตอร์ไซค์ และรวมตัวกันเป็นแก๊ง และในที่สุดก็ได้พัฒนาလာมาเป็น “เด็กแว้น”

ปัจจุบัน เด็กแว้น เปลี่ยนไปจากแต่ก่อน แต่เดิมจากการตั้งกลุ่มแค่ชอบความเร็ว สร้างความเดือดร้อนทางเสียงให้กับชาวบ้าน เด็ยนี้เปลี่ยนไปมากกลายเป็นแก๊งอันธพาล ยิ่งกัน ยกพวกตีกัน ป่าหีน ฯลฯ เริ่มมีเรื่องของการพนัน ยาเสพติด ปัญหาทางเพศ อุบัติเหตุ ไปจนถึงการก่ออาชญากรรม บางแก๊งมีเป็นร้อยคน มีขาคู่ใหญ่ ตั้งแก๊งแข่งรถบนถนนสายใหญ่ ในกลุ่มมีสมาชิกตั้งแต่ไม่ถึง 10 ขวบ และยังไม่ได้เรียนหนังสือ ก็มาขอเข้ากลุ่ม และบางกลุ่มใช้แรงงูใจให้ถอยกรมอเตอร์ไซค์ได้ เพียงใช้เงิน 199 บาท หรือไม่ต้องควาน์เลขก็ได้ หลังจากนั้นเด็กจะขอเงินพ่อแม่มาแต่งรถ ตั้งแต่หลักพันถึงหลักหมื่น เพื่อให้รถแรงแข่งชนะคนอื่น แข่งขันกันบนถนนหลวงเส้นยาวๆ ทุกคืนวันศุกร์และเสาร์ ซึ่งบางกลุ่มยังใช้เป็นเครือข่ายส่งยาเสพติด หรือถูกหาประโยชน์จากหัวหน้ากลุ่ม

6.4 ปัญหาวัยรุ่นยกพวกตีกัน

อุมาภรณ์ เพชรหลิม (2549 : 26) กล่าวว่า ปัญหาวัยรุ่นยกพวกตีกันมักพบในวัยรุ่นชายมากกว่าหญิง สาเหตุการยกพวกตีกันอาจมาจากหลายๆ สาเหตุผสมกันซึ่งอาจกล่าวสรุปอย่างสังเขป ได้ว่า

1. การรักพวกพ้องหรือติดเพื่อน
2. การต้องการความยุติธรรมจากสังคม ครู โรงเรียน เพื่อนร่วมวัย
3. การหาอุดมการณ์ทางสังคม
4. ความกดดันทางจิตใจจากทางบ้านหรือโรงเรียน
5. การต้องการเป็นคนเด่น เป็นวีรบุรุษ
6. การหาความรักความนิยชมชื่นจากเพื่อน
7. การแสวงหาประสบการณ์แปลกๆ ใหม่ๆ ตื่นเต้นเร้าใจ
8. ความต้องการแก้แค้น
9. ความต้องการรักษาศักดิ์ศรีแห่งกลุ่ม
10. การเลียนแบบจากรุ่นพี่หรือเพื่อน จากเรื่องราวที่ได้พบเห็นในทีวี วิดีโอ และหนังสือ

11. ความต้องการพิสูจน์ศักดิ์ศรีความเป็นชาย

จากข้อมูลฝ่ายงานสื่อสารสังคม (สทว.) (เดลินิวส์ 2552 : 6) การยกพวกตีกันระหว่างสถาบันหรือคณะ มีมานานแล้วในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงมาก นักเรียนนักศึกษาตีกันไม่ใช่เป็นปัญหาในประเทศไทยประเทศเดียวแต่เกิดขึ้นทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐอเมริกา มีปัญหาในกลุ่มเยาวชนสูงมาก ทั้งปัญหายาเสพติด อาชญากรรมในสถานศึกษารวมถึงการตั้งแก๊งป่วนชุมชน แต่ไม่มีข่าวการยกพวกตีกันระหว่างสถาบัน ในทางกลับกัน ที่ญี่ปุ่นปัญหาอาชญากรรมของวัยรุ่นพุ่งสูงขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากความเครียดของเยาวชน เป็นอาการป่วยของสังคมญี่ปุ่นที่มี 3 ประการ คือ 1.ยาเสพติด 2.การบังคับเข้มงวด 3.การทำร้ายตนเอง สังคมไทยมีวัฒนธรรมนิยมเรื่องแบบและศักดิ์ศรี เมื่อนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนไม่ว่าจะในสถาบันใดก็ตาม “เสื้อซิปและหัวเข็มขัด” มักได้รับการยึดถือเสมือนเครื่องหมายติดตัวคนคนนั้น ดังนั้นหากใครมาหยามศักดิ์ศรี จึงต้องปกป้องให้ถึงที่สุด ส่งผลให้ปัญหามานปลายยิ่งขึ้น ที่ผ่านมามากภาคส่วนพยายามแก้ไขปัญหา “นักเรียนนักร้อง” อย่างจริงจัง แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ยังมีเหตุที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ “สังเวชชีพ-บาดเจ็บ” กันไม่มีที่สิ้นสุด

ทวยเทพ เดวิด วิบูลศิลป์ (มติชน 2551 : 26) กล่าวว่า มีการรายงานผลการศึกษาวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา วิทยาเขตแซเปิลฮิลล์ ลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์อเมริกันว่า ลักษณะทางพันธุกรรมพิเศษบางประการ เมื่อได้รับการกระตุ้นจากสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยทางสังคม จะเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว และเป็นนักเลงอันธพาลในวัยรุ่นเพศชาย รายงานวิชาการฉบับนี้ ศึกษาจากนักเรียนระดับมัธยม 1,100 คน ยอมรับการศึกษาผลงานการวิจัยก่อนๆ ที่ว่าพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงของวัยรุ่นเพศชายนั้นสาเหตุหลักมาจากลักษณะทางพันธุกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดามารดา แต่ได้เสนอข้อเสนองานวิชาการใหม่ว่า สภาพแวดล้อมก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ช่วยให้พันธุกรรมนั้นๆ รุนแรงขึ้นจนระเบิดเป็นความรุนแรงและพัฒนาเป็นอาชญากรรม หรือข่มขืนพันธุกรรมที่เป็นต้นเหตุแห่งความรุนแรงมิให้ปรากฏขึ้นมา การวิจัยพบว่า สภาพครอบครัวที่อบอุ่นการใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวของพ่อแม่ลูก การอบรมสั่งสอนให้รู้จักวิธีการใช้ตรรกะหรือเหตุผลในการดำรงชีวิต รวมตลอดถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ในโรงเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงเยาวชนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ให้กลับกลายเป็นบุคคลที่มีจิตใจอ่อนโยนและเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ได้ ผลการศึกษาวิจัยนี้สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมและปัจจัยทางสังคมต่างๆ ที่หล่อหลอมเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญในการเร่ง หรือลด พฤติกรรมก้าวร้าวอันเกิดจากลักษณะทางพันธุกรรมที่เป็นรากฐานหนึ่งของอาชญากรรม

ดูเหมือนว่าจะกลายเป็นปัญหา “โลกแตก” ไปแล้วจริงๆ สำหรับกรณีนักเรียนนักศึกษา ยกพวกตีกัน หรือห้าพันกันอย่างดุเดือด ไม่ว่าที่ยุคก็สมัยก็ไม่หมดไปจากสังคมไทยซึ่ง

นับวันจะยิ่งป่าเถื่อนและรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขั้นก่ออาชญากรรม มีการฆ่าเพื่อล้างแค้นเกิดขึ้น ถึงเวลาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะเอาจริงเอาจังกับปัญหานี้ หลายภาคส่วนต้องร่วมมือกันพยายามแก้ปัญหากันอย่างจริงจัง

6.5 ปัญหาวัยรุ่นติดยาเสพติด การมั่วสุมอบายมุข

รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี2552 ปีที่6 ฉบับที่4 เดือนธันวาคม 2552 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รายงานสถานการณ์ยาเสพติดเป็นปัญหาหลักที่ต้องเร่งแก้ไข โดยได้รายงานว่า สถานการณ์ยาเสพติดมีความรุนแรงขึ้นในช่วงระยะ 4 ปีที่ผ่านมา และส่งผลให้จำนวนคดีอาชญากรรมในภาพรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น แม้สถิติการจับกุมจะค่อนข้างทรงตัวในปี 2552 แต่ก็มีจำนวนคดีมากถึง 56,851 คดี ในไตรมาสสาม นอกจากนี้ ยังพบเด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น จากผลการจับกุมยาเสพติดทั่วประเทศของสำนักงาน ปปส. ผู้ต้องหารายใหม่ส่วนใหญ่เป็นเยาวชน อายุระหว่าง 15-24 ปี กระทบความผิดในข้อหาเสพยาบ้ามากที่สุด และนักเรียนกลุ่มอายุ ระหว่าง 12-18 ปี หันมาเป็นผู้ค้า และผู้เสพมากขึ้น และที่น่ากังวล คือ ยาเสพติดมีแนวโน้มแพร่ระบาดไปยังกลุ่มเด็กอายุน้อยลง ล่าสุดพบเด็กนักเรียนชาย อายุ 9 ปี เสพยาบ้า ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการบำบัด และจากรายงานสรุปประวัติผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในปีงบประมาณ 2551 มีผู้ใช้สารเสพติดครั้งแรก ในช่วงอายุน้อยกว่า 7 ปี ถึง 54 ปี ยาเสพติดมีส่วนทำลายพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสมอง ของเด็กและเยาวชน จึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2552 : 6)

จันทอทัย กลีบเมฆ (2529 : 8-9) กล่าวว่า การที่เด็กติดยานั้น ก็เหมือนกับปัญหาความประพฤตินั้นๆ ซึ่งมีหลายสาเหตุด้วยกัน ทั้งจากตัวเด็กเอง จากปัญหาในครอบครัวและชุมชน ปัญหาจากตัวเด็กบางครั้งอาจเกิดจากการแนะนำอย่างผิดๆ ของเพื่อนเพื่อทดลองหรือเป็นทางออกของอารมณ์ หงอยหงงตามธรรมชาติของวัยหรือความคับข้องใจจากปัญหาในบ้าน พ่อแม่ไม่รัก ไม่เข้าใจ ขาดแคลนบางสิ่งบางอย่าง ทำให้ไม่มีความสุขกับเพื่อน ครู เลขาทางระงับด้วยยา อาการทั่วไปของการติดยา 1. การเอาใจใส่รับผิดชอบการเรียนและระเบียบวินัยหย่อนยานลงไป 2. อารมณ์ฉุนเฉียวผิดปกติ 3. สุขภาพร่างกายทรุดโทรม 4. มีท่าทีลึบหลมคมนัย เกี่ยวกับการชอนยาและติดต่อกับกลุ่มติดยา 5. สวมแว่นกันแดดเพื่อซ่อนแวตาคาที่วาว 6. ใช้เสื้อแขนยาวตลอดเพื่อปกปิดรอยเข็มฉีดยา 7. มีความยุ่งยากทางการเงิน ใช้จ่ายเปลือง 8. มักชอบอยู่ในที่ลับตาคน การแก้ปัญหาลูกก่อนติดยามักมีพฤติกรรมที่มีปัญหาก่อน ทั้งครูและผู้ปกครองไม่ควรด่วนสรุปว่าใจแตก เสียคน หรือเกียจคร้าน ควรทำให้เด็กรู้สึกเป็นกันเองที่จะพูดคุยถึงปัญหาของตนโดยไม่มีการชอนเร้น แม้จะเป็น

การเพิ่มภาระก็ตาม ทำให้เด็กแน่ใจว่าผู้ใหญ่พยายามที่จะเข้าใจ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือให้เด็กเติบโต
ขึ้นไปในทิศทางที่เขาต้องการ ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะห้ามไม่ให้ใช้ยาด้วยวิธีนี้ ควรรับฟังการพูดถึง
ข้อเท็จจริงต่างๆ มากกว่า เพราะวัย รุ่นเป็นวัยที่ต้องการเรียกร้องสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองสูง
ที่สุด ควรให้เด็กรู้โทษตามกฎหมายที่จะได้รับจากการใช้ยาเสพติดและจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างพลัง
ใจ อารมณ์ ความนึกคิดไปในทางที่มีความหมาย

ปัญหาการมั่วสุมอบายมุขของกลุ่มวัยรุ่นเป็นปัญหาที่พบอยู่เสมอตลอดระยะเวลาชว
นาน และนับวันปัญหานี้จะทวีความรุนแรง และขยายวงกว้างขึ้น ในอดีตการมั่วสุมอบายมุขของ
กลุ่มวัยรุ่นจะเริ่มจากสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหายเพียงเล็กน้อย และไม่ผิดกฎหมาย เช่น การดื่มสุรา
สูบบุหรี่ แต่ต่อมาก็จะแปรเปลี่ยนเป็นอบายมุขที่มีความเสียหายหรือก่อให้เกิดปัญหารุนแรงขึ้นใน
สังคม เช่น การเสพยาเสพติดประเภทต่างๆ ซึ่งมีฤทธิ์ทำลายระบบประสาทรุนแรง จนถึงขั้นต้อง
หยุดพักการเรียน อบายมุขที่กำลังระบาดอย่างรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบัน ได้แก่ การพนันบอล
โดยระยะแรกเริ่มจากการเล่นพนันเพื่อความสนุกสนานในหมู่เพื่อน แต่ต่อมามีการเปลี่ยนแปลง
ไปสู่การพนันเต็มรูปแบบและถึงขั้นนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมที่ร้ายแรงในกรณีที่ไม่สามารถหา
เงินมาจ่ายการเสียพนันได้ ซึ่งนับเป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งในปัจจุบัน

6.6 ปัญหาเด็กติดเกม

เกม ถือเป็นสิ่งบันเทิงสิ่งหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมสูงขึ้นเรื่อยๆ เมื่อโลกก้าวเข้าสู่
ยุคดิจิทัลชนิดหนักหน่วง เกมในโลกของดิจิทัลกลายเป็นสิ่งทรงเสน่ห์ที่เหล่าเยาวชนทั้งหลาย
ใฝ่ฝันอยากจะได้สัมผัสมัน และเมื่อได้พบเจอก็เกิดอาการงุ่มง่ามขึ้นอย่างชนิดถอนตัวได้ยากยิ่ง
สำหรับเด็กหลายๆ คน ความรุนแรง สิ่งขั้วยุต่างๆ ภายในเกม มีผลกระทบให้เด็กก่อพฤติกรรมที่ไม่
น่าเชื่อขึ้นมากมาย ดังที่เราได้พบเห็นบ่อยครั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์บ่อยครั้ง อาทิเช่น การปล้น การ
ฆ่าคน โดยมีพฤติกรรมการเล่นแบบเกม ปัญหาเด็กติดเกมไม่เพียงแต่เป็นปัญหาสำคัญในประเทศ
ไทยเท่านั้น ในต่างประเทศก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ในขณะที่ผู้ปกครองยังไม่ให้ความสำคัญ
อีกทั้งเด็กยังสามารถเข้าถึงเกมได้ง่าย ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเกมเพลย์ เกมตู้ เกมคอมพิวเตอร์ หรือ
เกมออนไลน์ ที่ทำให้เด็กสามารถเล่นเกมได้ทั้งที่บ้าน ห้างสรรพสินค้า หรือร้านอินเทอร์เน็ต

ดักลาส เจนไทล์ (Douglas Gentile) (ASTVผู้จัดการออนไลน์ 2552) แห่งมหาวิทยาลัย
ไอโอวา นักวิจัยชาวสหรัฐอเมริกาผู้เปิดประเด็นศึกษาเรื่องการ “เสพติด” การเล่นเกมในเด็ก
กล่าวถึงทัศนคติแรกเริ่มของเขากับคำว่า “เด็กติดเกม” นั้น เป็นไปในทางลบ เนื่องจากเขาไม่เชื่อว่
การเล่นเกมนจะทำให้เด็กเสพติดได้เช่นเดียวกับการติดสุรา หรือการเล่นการพนันในผู้ใหญ่ได้ อีกทั้ง
เขามองว่า งานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่เด็กเล็กจะพัฒนาความชื่นชอบในการ

เล่นเกมไปสู่การเสพติดเกมนั้น เป็นการศึกษาในลักษณะที่สั้นจนเกินไป แต่งานวิจัยสรุปเรียก พฤติกรรมดังกล่าวต่างๆ ไปแล้วว่า "การเสพติด" นักวิจัยท่านนี้จึงได้ทำการศึกษาจากเด็กๆ ใน สหรัฐอเมริกาจำนวน 1,200 คน และพบว่า ในจำนวนนี้มีอยู่ 10 เปอร์เซ็นต์หรือราว 120 คนที่มี สัญญาณของการเสพติดวิดีโอเกม (ใช้เกณฑ์เดียวกันกับเกณฑ์ที่ใช้ประเมินผู้เสพติดการพนัน) โดย เด็กที่มีอายุระหว่าง 8 - 18 ปี จำนวน 8.5 เปอร์เซ็นต์แสดงอาการบางอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับผู้ที่มี ปัญหาเสพติดการพนันเลยทีเดียว พฤติกรรมดังกล่าวยกตัวอย่างเช่น 1. ไม่สนใจบททวนบทเรียน หรือทำการบ้าน ต้องการเล่นเกมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น 2. ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเลิก เล่นเกม 3. ใช้เกมเป็นที่พักใจยามเกิดความรู้สึกหุนหันร้าย 4. ต้องการเล่นเกมอย่างต่อเนื่อง เพราะต้องการความตื่นเต้นจากเกม เจนไทล์พบว่า เด็กที่มีปัญหาดังกล่าวใช้เวลาในการเล่นวิดีโอ เกมมากกว่าเด็กที่ไม่มีปัญหาถึง 2 เท่า หรือเฉลี่ยราว 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จึงไม่แปลกที่เด็กกลุ่มนี้ มักจะได้คะแนนสอบต่ำกว่าคนอื่นๆ และอาจได้ใบตัดเตือนความประพฤติจากโรงเรียน บ่อยครั้ง อย่างไรก็ดี เจนไทล์ กล่าวว่า การจะสรุปชี้ชัดลงไปนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยอีกมาก เพื่อจะได้ทำความเข้าใจกับองค์ประกอบต่างๆ ของการเสพติดเกมให้มากกว่านี้

การแก้ปัญหาคความรุนแรงของเยาวชนไทยที่มีสาเหตุจากการเล่นเกม นั้น คือ ต้องมี คณะกรรมการควบคุมดูแล พิจารณา ในการนำเข้ามาจำหน่าย และเมื่อมีการนำเข้า มาแล้ว ก็ต้องมีการพิจารณาให้เรทเกม หรือจะยึดถือเรทตามที่ต่างประเทศกำหนดมาก็ได้ พร้อม กันนี้ ผู้ปกครองควรให้ความดูแลเอาใจใส่ บุตรหลานของท่าน ต้องดูแลว่า เขาซื้อเกมอะไรมาเล่น บ้าง ร่วมเล่นกับเขา ให้คำแนะนำ ให้ความรักความเข้าใจ ตอบคำถามทุกคำถามที่เขาสงสัย อย่า มองข้ามสิ่งเล็กๆ น้อยๆ น่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการลดปัญหาความรุนแรงต่างๆ ในตัวเยาวชน ซึ่งก็ คือ การมอบความรักความเข้าใจให้พวกเขาเหล่านั้นเอง

6.7 ปัญหาเด็กเร่ร่อนและการทารุณกรรมทางเพศ

นิเทศ ดินณะกุล (2546: 83) กล่าวว่า ปัญหาเด็กเร่ร่อนอาจมองได้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

ลักษณะแรก เด็กเร่ร่อนที่อพยพจากชนบทสู่เมือง ซึ่งอาจเนื่องมาจากความยากจนจึง มาเร่ร่อนในเมืองชั่วคราว

ลักษณะที่สอง การเร่ร่อนของเด็กจะเกิดขึ้นจากความรุนแรงภายในครอบครัว การ แยกแยก การไม่เข้าใจกันในบ้าน ขาดความอบอุ่นในครอบครัว เด็กก็จะหนีออกจากบ้าน แล้วใน ที่สุดก็มาผจญภัยบนถนน เด็กก็จะกลายเป็นเหยื่อ เป็นเครื่องมือของพ่อค้ายาเสพติด และเรื่องเพศ อย่างไรก็ดีตามการที่มีการใช้เด็กอายุเพียงสิบกว่าขวบให้ขายบริการทางเพศซึ่งเป็นวัยที่ควรจะได้

ศึกษาในโรงเรียนเหมือนเด็กคนอื่น ๆ ต้องมาประสบชะตากรรมอย่างนี้เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการอันไร้มนุษยธรรมของคนบางกลุ่มเป็นเรื่องน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง

ลักษณะที่สาม เด็กเร่ร่อนที่ถูกมองว่าเป็นเศษขยะเป็นปัญหาสังคม ควรที่จะกำจัดหรือฆ่าทิ้ง ซึ่งเหตุการณ์นี้ได้เกิดกับสังคมในบางประเทศ เช่น ประเทศในแถบละตินอเมริกาอย่างบราซิล หรือโคลัมเบีย ถ้ามีคนเจอเด็กเร่ร่อนในเวลาที่จะมีเทศกาลต่าง ๆ เด็กเหล่านี้จะถูกกำจัดให้พ้นจากถนนโดยการยิงทิ้ง ถ้าเปรียบเทียบปัญหาเด็กเร่ร่อนในประเทศที่กล่าวมากับประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ปัญหาเด็กเร่ร่อนในไทยอยู่ในข่ายลักษณะที่สอง และไม่แน่ว่าในอนาคตอันใกล้ ปัญหาเหล่านี้อาจจะกำลังก้าวไปสู่ลักษณะที่สามก็เป็นได้ ถ้าไม่มีการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

จากการทบทวนปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับวัยรุ่น สรุปได้ว่า ปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับวัยรุ่นนั้นมีหลายรูปแบบและมีความรุนแรงแตกต่างกัน ทั้งปัญหาที่เกิดจากตัวเด็กวัยรุ่นเอง จากครอบครัว จากสังคมเพื่อน ปัญหาหลายประการสามารถป้องกันได้โดยครอบครัว การดำรงชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันตกอยู่ภายใต้กระแสวัตถุนิยม ดำเนินไปในลักษณะของการแก่งแย่งแข่งขันกัน ส่งผลให้การอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กวัยรุ่นมุ่งเน้นที่การแข่งขันเพื่อเอาชนะเหนือคนอื่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคสังคมข่าวสาร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคม สมาชิกของสังคมต้องยอมรับและเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคม ดังนั้น การศึกษาความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการวิจัยครั้งนี้ จึงไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับวัยรุ่นอย่างคมชัดขึ้น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นได้อย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัฐกานต์ บุญนนท์ (2550) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อทางอินเทอร์เน็ตของกลุ่มวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีรูปแบบการดำเนินชีวิต 4 กลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเด่นของกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ของแต่ละกลุ่มเสนอตามลำดับดังนี้ (1) กลุ่มรักสบายและตามกระแสนิยม เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ชอบความสะดวกสบาย ไม่ชอบเสียเวลาหรือใช้ความพยายามมากในการทำสิ่งต่าง ๆ และไม่ค่อยสนใจความเป็นไปของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก (2) กลุ่มมุ่งมั่นจริงจัง เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีความมุ่งมั่นจริงจังกับชีวิตในทุกๆ ด้าน ทั้ง

ในด้านครอบครัว สภาพแวดล้อมรอบตัว และการดำเนินชีวิตประจำวัน (3) กลุ่มบันเทิงนิยม วัยรุ่นกลุ่มนี้จะชอบทำกิจกรรมเพื่อความบันเทิง หรือเพื่อความผ่อนคลายเป็นส่วนใหญ่ และ (4) กลุ่มอนุรักษ์นิยม เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่มีความคิดเห็นแบบประเพณีนิยม ก่อนข้างเก็บตัวและสนใจในด้านการเรียน

เกื้อกูล สุนนท์เกษม (2548) ได้ทำการศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา โดยเลือกสุ่มวัยรุ่นที่กำลังมาซื้อสินค้าและใช้บริการในแหล่งจับจ่ายใช้สอยที่เป็นที่นิยมของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา 6 แหล่ง จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่น ในหมวดต่างๆ ทั้ง 8 หมวด มีดังนี้

1. หมวดอาหาร สถานที่ที่วัยรุ่นส่วนใหญ่รับประทานอาหารใน 1 เดือน บ่อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ รับประทานที่บ้าน ร้านอาหารในสถาบันการศึกษา และร้านแผงลอยริมทาง คิดเป็นร้อยละ 47.3, 31.3 และ 5.4 ตามลำดับ

2. หมวดการศึกษา แหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนที่วัยรุ่นส่วนใหญ่ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมบ่อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร และวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 22.2, 14.7 และ 13.3 ตามลำดับ

3. หมวดกีฬาและการออกกำลังกาย กีฬาหรือการออกกำลังกายที่วัยรุ่นให้ความสนใจ (เล่นเอง) มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ฟุตบอล แบดมินตัน และบาสเกตบอลหรือวิ่ง คิดเป็นร้อยละ 30.0 12.7 และ 10.0 ตามลำดับ กีฬาหรือการออกกำลังกายที่วัยรุ่นให้ความสนใจ (ติดตามข่าวสาร) มากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ฟุตบอล บาสเกตบอล และฟิตเนส คิดเป็นร้อยละ 56.0 8.7 และ 7.3 ตามลำดับ สถานที่ที่วัยรุ่นไปเล่นกีฬาและออกกำลังกายบ่อยที่สุด คือ สถานที่ออกกำลังกายภายในสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.7

4. หมวดบันเทิง แนวภาพยนตร์ที่วัยรุ่นชื่นชอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ แอ็คชั่น โรแมนติก-คอมเมดี้ และดราม่า คิดเป็นร้อยละ 30.0 17.3 และ 10.7 ตามลำดับ แนวเพลงที่วัยรุ่นส่วนใหญ่ชื่นชอบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ POP ROCK และเพื่อชีวิต คิดเป็นร้อยละ 44.7 17.3 และ 12.0 ตามลำดับ การชมรายการโทรทัศน์ในแต่ละประเภท ใน 1 เดือน บ่อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ รายการเพลง ละคร และกีฬา คิดเป็นร้อยละ 32.7 18.7 และ 17.3 ตามลำดับ การใช้บริการแหล่งบันเทิงยามราตรีแต่ละประเภทใน 1 เดือน บ่อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ ร้านอาหารทั่วไป เชนหรือร้านอาหารที่มีเพลงฟังทั่วไป และคาราโอเกะหรือห้องอาหารในโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 14.2 4.7 และ 4.7 ตามลำดับ

5. หมวดการติดต่อสื่อสาร วัยรุ่นส่วนใหญ่ในปัจจุบันใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์สื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 27.3 และอุปกรณ์สื่อสารที่วัยรุ่นใช้น้อยที่สุด คือ Note book คิดเป็นร้อยละ

4.0 โดยวัยรุ่นส่วนใหญ่เคยใช้บริการอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 80 สถานที่ที่วัยรุ่นส่วนใหญ่ไปใช้บริการอินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือ ร้านอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 37.3 วัยรุ่นส่วนใหญ่มีเหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ต คือ ค้นหาหาข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 56.0 วัยรุ่นในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ยานพาหนะในการเดินทางคือ รถรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 18.0 และวัยรุ่นจำนวนน้อยที่สุดใช้ยานพาหนะในการเดินทาง คือ รถจักรยาน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ตามลำดับ

6. หมวดการจับจ่ายใช้สอย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของวัยรุ่นมากที่สุด 3 อันดับแรก มีดังนี้ คือ 1) สินค้าต้องมีคุณภาพดี 2) มีราคาเหมาะสม และ 3) สะดวกในการซื้อ ในส่วนของการส่งเสริมการขายที่วัยรุ่นชื่นชอบมากที่สุด 3 อันดับแรก มีดังนี้ คือ 1) การลดราคาสินค้าหรือบริการ 2) การให้เปลี่ยนสินค้าใหม่ได้/คืนเงิน และ 3) การแจกสินค้าตัวอย่าง สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสม ในการนำเสนอสินค้าและบริการประเภทต่างๆ ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

7. หมวดกิจกรรมหรืองานอดิเรก กิจกรรมหรืองานอดิเรกที่วัยรุ่นทำในยามว่างบ้อยที่สุด 3 อันดับแรก มีดังนี้ อันดับแรก คือ การดูโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 42.0 อันดับสอง คือ การฟังเพลง คิดเป็นร้อยละ 34.2 และอันดับสาม คือ การเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 17.4 ตามลำดับ

8. หมวดค่าใช้จ่าย การใช้เงินโดยประมาณต่อเดือนของวัยรุ่นส่วนใหญ่ 3 อันดับแรก คือ รับประทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 35 อันดับสอง คือ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 15 และอันดับสาม คือ ค่าที่พัก คิดเป็นร้อยละ 12

สำหรับแนวโน้มการบริโภคสินค้าและบริการของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการบริโภคของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา จะยังคงมีแนวโน้มของพฤติกรรมที่จะชอบทดลองของใหม่ๆ กล้าเปลี่ยนแปลง ชอบความทันสมัย และมักจะมีพฤติกรรมการเลียนแบบตามกระแสในหมู่วัยรุ่น กลยุทธ์ทางการตลาดที่จะเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้ จะต้องเน้นที่รูปแบบของความทันสมัย ไม่ตกยุค มีความหลากหลายและมีความแปลกใหม่ ราคาไม่สูงมาก สามารถหาซื้อได้ง่าย และมีการสื่อสารทางการตลาดที่โดนใจกลุ่มวัยรุ่นด้วย

ปกรณ์ สิทธิเลิศ (2545) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมหลังเลิกเรียนของวัยรุ่นส่วนใหญ่ คือ ดูแลตัวเอง เช่น ซักผ้ารีดผ้าเอง และช่วยงานบ้านผู้ปกครอง กิจกรรมในการพักผ่อนของวัยรุ่นคือดูโทรทัศน์และฟังวิทยุ โดยรายการที่ชื่นชอบ คือ รายการมิวสิควีดีโอเพลง เพลงที่ฟังส่วนใหญ่เป็นเพลงรักฟังสบายและเพลงสากล ประเภทของสินค้าที่ชอปปิ้งคือ เสื้อผ้า เทป และซีดี ประเภทสินค้า

ไฮเทคที่มีเป็นของตัวเอง ขายเป็นถูกข้างถนนมากกว่าเพราะว่าของเหมือนกันแต่ราคาประหยัดกว่า ส่วนวัยรุ่นชายส่วนใหญ่จะใช้เวลาว่างในการเล่นกีฬามากกว่า โดยกีฬาที่ชอบเล่น คือ ฟุตบอล ประเภทของอาหารที่วัยรุ่นชอบทานนอกบ้านยังเป็นอาหารไทย โดยเฉพาะอาหารจานเดียวตาม ตลาดได้รุ่ง โดยเหตุผลในการไปทานอาหารนอกบ้านคือไปกับครอบครัว และนัดเจอเพื่อนๆ วัยรุ่นส่วนใหญ่ชอบเที่ยวตามธรรมชาติมากกว่าเที่ยวสถานบันเทิงกลางคืน และสถานบันเทิงที่ใช้ บ่อยที่สุดคือโรงภาพยนตร์ สถานที่เที่ยวตามธรรมชาติที่ชอบ คือ ทะเลหรือเกาะ ป่าเขาลำเนาไพร โดยรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชอบคือ ผจญภัยและแคมป์ แหล่งนัดพบเพื่อนๆ เป็นประจำคือ ใน บริเวณสถานศึกษาและห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลลาดพร้าว

ความสนใจ วัยรุ่นชอบเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ และเห็นด้วยว่าการเที่ยวชมความงาม ตามแหล่งธรรมชาติสนุกมากกว่าเที่ยวสถานบันเทิงกลางคืน วัยรุ่นหญิงให้ความสนใจรายการมากกว่า ตรีห้อย และสนใจที่จะใช้เครื่องสำอาง เช่น น้ำหอม ยาระงับกลิ่นกาย เพื่อเสริมบุคลิกภาพ วัยรุ่น หญิงไม่สนใจที่จะไปเที่ยวสถานบันเทิงกลางคืน เนื่องจากไม่ได้คิดว่าการไปเที่ยว คับ ดิสโก้เธค กับเพื่อนสนุกกว่าการเล่นกีฬา

ความคิดเห็น วัยรุ่นมีความคิดเห็นเหมือนกันว่าการช้อปปิ้งตามร้านขายของถูกข้าง ถนนดีกว่าห้างสรรพสินค้า เพราะคุณภาพเหมือนกันแต่ประหยัดกว่า เห็นด้วยว่าสุขภาพเป็นเรื่องที่ สำคัญมากและเห็นด้วยกับการเล่นกีฬาว่าช่วยทำให้ห่างไกลยาเสพติด และทำให้สุขภาพดี รูปร่างดี เห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวในที่แปลกใหม่เป็นสิ่งที่สร้างเสริมประสบการณ์มากกว่าเป็นการฟุ่มเฟือย และการเที่ยวชมธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดีที่ควรได้รับการสนับสนุน เห็นด้วยกับนโยบายจัดระเบียบ สังคมที่เข้มงวดกับวัยรุ่นไม่ให้เข้าไปเที่ยวสถานบันเทิงกลางคืน โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิงเห็นด้วยว่า ถึงแม้ว่าจะมีสถานบันเทิงสำหรับวัยรุ่น โดยเฉพาะก็คงไม่ไปเพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม

วัยรุ่นไม่เห็นด้วยกับการทดลองสูบบุหรี่ และการเล่นพนันฟุตบอล โดยเฉพาะวัยรุ่น หญิงไม่เห็นด้วยว่าการใช้บัตรเครดิตเป็นการบ่งบอกฐานะและความทันสมัย

สุพรรณิ ศรีสุขโข (2550) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาตนเองในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ทักษะของวัยรุ่นหญิงในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตวัยรุ่นหญิง ได้แก่ ตัววัยรุ่นหญิงเองที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัว สิ่งแวดล้อม ทางสังคมและสื่อมวลชน ที่หล่อหลอมให้วัยรุ่นหญิงแสดงพฤติกรรมออกมาโดยทัศนคติเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับความต้องการของวัยรุ่นหญิงต่อหน่วยงานหรือกลุ่มงานอยู่ใน ระดับต่ำ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับความต้องการของวัยรุ่นต่อ หน่วยงานหรือกลุ่มงานอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต มี ความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง จากการศึกษาความต้องการ

และแนวโน้มในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นหญิง พบว่า ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมีความรักผูกพันกัน ต้องการให้พ่อแม่ให้อิสระในการตัดสินใจ กระทบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ต้องการให้สังคมโดยเฉพาะสื่อมวลชนให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยสิ่งสำคัญที่สุด คือ ตัวของวัยรุ่นหญิงเองที่ต้องรู้จักการคบเพื่อนที่ดีเรียนรู้การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงเพื่อป้องกันการใช้ชีวิตแบบฟุ้งเฟ้อ เป็นต้น

อภิรัฐ จันทร์เทพ (2546) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น จากการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนวัยรุ่น

การวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 15.56 ปี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 2.00-4.00 คิดเป็นร้อยละ 58.8 ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ได้จากพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 72.5 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประจำเดือนประมาณ 902.87 บาท ส่วนใหญ่จะพอใช้ มีนักเรียนที่เงินไม่พอใช้จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 แก้ปัญหาโดย การขอเงินเพิ่มจากผู้ปกครอง รองลงมาคือหารายได้พิเศษและกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษา ความสัมพันธ์ในครอบครัวพบว่า สนับสนุน อบอุทิศ ร้อยละ 43.2 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับพ่อแม่ ร้อยละ 74.5 เดินทางมาโรงเรียนโดยรถโดยสาร ร้อยละ 70.0

2. พฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น

ศึกษา 2 ประเด็น คือ ทักษะติดต่อพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่น ที่ตัวนักเรียนมองนักเรียนวัยรุ่นคนอื่น ๆ ที่ได้แสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็น และพฤติกรรมปัญหาของตัวนักเรียนวัยรุ่นเองที่แสดงออก โดยภาพรวมแล้วนักเรียนวัยรุ่นได้แสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ชอบเลียนแบบคารา นักร้อง ที่มีชื่อเสียงตามแฟชั่น เลี้ยงฉลองกัน เมื่อแข่งขันกีฬา สอบเสร็จ ชอบเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า พุดจาไม่สุภาพ อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมที่นักเรียนวัยรุ่นแสดงออก

หรือปฏิบัติน้อยที่สุดคือขายบริการทางเพศมาจากนักเรียนชอบเลียนแบบคารา นักร้องตามแฟชั่นทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอในแต่ละเดือน ส่วนพฤติกรรมปัญหาของตัวนักเรียนวัยรุ่น ที่แสดงออกหรือปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนพฤติกรรมที่แสดงออกมากที่สุดคือนักเรียนวัยรุ่นมีการเลี้ยงฉลองกัน เมื่อมีงานบุญเทศกาลต่าง ๆ รองลงมาคือนักเรียนวัยรุ่นพุดจาไม่สุภาพ และน้อยที่สุดคือเพื่อน ๆ มักจะให้ลองใช้สารเสพติด และขายบริการทางเพศ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและการขายบริการทางเพศ ยังเป็นปัญหาอยู่ในสังคมปัจจุบัน ที่ทุกฝ่ายควรจะช่วยมือกันแก้ปัญหากันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. ทักษะคิดต่อการเกิดพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น

ทักษะคิดต่อการเกิดพฤติกรรมปัญหามากที่สุดคือพฤติกรรมส่วนตัว เช่น เรียนไม่ทันเพื่อนหรือเรียนไม่รู้เรื่อง มีนิสัยเกียจคร้าน รองลงมาคือสภาพโรงเรียนและครู เนื่องจากห้องเรียนสกปรก โรงเรียนยังขาดพื้นที่บริเวณที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม โต๊ะเก้าอี้อยู่ในสภาพทรุดโทรม ครูมอบงานและการบ้านให้นักเรียนมากเกินไป ครูสนใจเฉพาะนักเรียนที่เรียนเก่ง นักเรียนอยากให้ครูแต่งกายเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนมองเห็นว่าสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือวีซีดี การ์ตูนลามกมีวางขายอยู่ทั่วไปหาซื้อมาอ่านได้ง่าย และมองว่าผู้ใหญ่ในชุมชนสุบบุหรี ดื่มเหล้า เบียร์ให้นักเรียนเห็นเป็นประจำ ส่วนเพื่อนสาเหตุหรือปัจจัยมาจากการมีอิสระในการคบเพื่อน เพื่อนมีฐานะดีกว่าทำให้อยากจะมีเงินใช้จ่ายมากเหมือนเพื่อนครอบครัวสาเหตุหรือปัจจัยมาจากพ่อแม่ไม่ฟังเหตุผลของลูก ชอบพูดว่าลูกได้เตียงเมื่อลูกมาซึ่งเหตุผลให้ฟัง และครอบครัวมีฐานะยากจน

4. แนวทางในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น

เพื่อไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมปัญหาเพราะนักเรียนถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าสำคัญยิ่งต่อประเทศชาติ โดยภาพรวมแล้วแนวทางในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น มากที่สุดคือด้านเพื่อน เนื่องจากนักเรียนมองว่าเพื่อนจะต้องคบกันด้วยจิตใจ และจะต้องไม่ชวนกันเสพยาเสพติดหรือประพฤตินิสัยที่จะเกิดปัญหาได้ รองลงมาคือด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม นักเรียนอยากให้ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม โดยเฉพาะแก่เด็กและเยาวชน การจัดระเบียบสังคมควรดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และควรจัดการกับปัญหาเสพยาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ด้านครอบครัว นักเรียนอยากให้พ่อแม่ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ครอบครัวที่อยู่กันครบทั้งพ่อ-แม่-ลูก ด้านตัวนักเรียน ถ้านักเรียนมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงจะทำให้มีผลการเรียนอยู่ในระดับที่ดี น่าพอใจ และด้านโรงเรียนและครู ครูควรเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและดูแลเอาใจใส่ต่อนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย โดยเฉพาะวัยรุ่นชายตอนกลางในช่วงชั้นที่ 4 ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาถึงการดำเนินชีวิต รูปแบบ พฤติกรรม ตลอดจนปัญหาและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่น ในความหมายที่เกิดจากตัววัยรุ่นเอง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นในสังคมไทย อันนำไปสู่แนวทางหรือการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดและป้องกันปัญหาวัยรุ่นอย่างรู้เท่าทันและตรงเป้าหมาย ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยได้นำหลักการของการศึกษาเชิงคุณภาพมาเป็นแนวทางในการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สนามวิจัย
2. การกำหนดประชากรที่ทำการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. ระยะเวลาในการศึกษา
7. การเขียนรายงานการวิจัย

1. สนามวิจัย

สำหรับสนามวิจัยที่ผู้ศึกษาเลือกศึกษา คือ โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในการคัดเลือกโรงเรียนแห่งนี้เป็นการคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจง โดยยึดหลักการสำคัญในการเลือกกว่าเป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่ จัดระบบการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย นักเรียนจึงมีความแตกต่างกัน

ในด้าน พฤติกรรมการแสดงออก สภาพปัญหา และรูปแบบการดำเนินชีวิต เหมาะสำหรับใช้เป็นพื้นที่ในการศึกษาอย่างยิ่ง

การเข้าสู่สนามวิจัย

หลังจากเลือกโรงเรียนที่ต้องการเป็นพื้นที่ในการศึกษาที่มีความเหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยแนวคำถามมีความสอดคล้องกับปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาของรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชายในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หลังจากได้สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้นำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วจึงนำมาแก้ไขข้อบกพร่องที่พบก่อนนำไปใช้จริง

การเข้าสู่สนามวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ขอเข้าสัมภาษณ์อาจารย์แนะแนวของโรงเรียน ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เมื่อได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนชายที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันมีนักเรียนชายในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ประมาณ 120 คน ผู้วิจัยขอเบอร์โทรศัพท์ติดต่อนักเรียนชายจำนวน 1 คน และดำเนินการติดต่อนัดหมายเพื่อขอสัมภาษณ์ โดยมีแนวคำถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ หลังจากการสัมภาษณ์นักเรียนชายรายที่ 1 เสร็จสิ้น ผู้วิจัยขอให้นักเรียนแนะนำเพื่อนคนอื่นและขอเบอร์โทรศัพท์เพื่อนัดหมายต่อไปอีก จนคำถามที่ได้รับคำตอบซ้ำ ๆ และข้อมูลที่ได้เกิดความอิ่มตัว (Saturate)

2. การกำหนดประชากรที่ทำการศึกษา

ประชากรของการศึกษานี้ คือ วัยรุ่นชายตอน กลางในช่วงชั้นที่ 4 ที่มีอายุระหว่าง 15 – 18 ปี ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยใช้การเจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยจากนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัยและใช้เทคนิคการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบสโนว์บอล (snow ball sampling) โดยเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลจากผู้ใดผู้หนึ่งก่อน และให้ผู้เป็นตัวอย่างบอกรายชื่อคนอื่น ๆ ต่อไป รวมผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนชาย จำนวน 10 ราย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต ศึกษาเอกสาร ลำดับขั้นในการเข้าถึงข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยการใช้ประเด็นแนวคำถามกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้สนทนาเล่าเรื่องราวอย่าง มีเป้าหมาย โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลหลัก เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยสร้างบรรยากาศ ทักทายผู้ให้ข้อมูลหลัก แนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย แจ้งผู้ให้ข้อมูลหลักทราบว่าเรามีความสำคัญอย่างไร ดำเนินการสนทนาตามประเด็นการวิจัย เปิดโอกาสให้ซักถามและอธิบายขยายความเพิ่มเติม ระหว่างการสนทนาใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตพฤติกรรม การตอบข้อสนทนา การแต่งกาย การแสดงออกทางอารมณ์ ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ปิดการสนทนา ก่อนยุติการสนทนาถึงการรักษาความลับของผู้วิจัย ขอให้แนะนำเพื่อนคนต่อไปพร้อมเบอร์โทรศัพท์ และขออนุญาตติดต่อกลับมาในกรณีต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

2. การศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ด้วยการศึกษารายการ เอกสาร วารสาร หรือวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การศึกษานั้นเกิดความน่าเชื่อถือ

4. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ระดับลึก (Guideline) เพื่อให้ผู้วิจัยง่ายต่อการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก อีกทั้งการสร้างกรอบแนวคำถามไว้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถวางกรอบข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษา

2. การสัมภาษณ์ระดับลึก ดำเนินการไปในรูปแบบของการสนทนาโดยมุ่งเก็บรายละเอียดและลงลึกในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง

3. การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตเป็นเครื่องมือขั้นพื้นฐาน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรมผู้ให้ข้อมูลหลักในขณะที่ดำเนินการสัมภาษณ์

4. กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายรูปจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลขณะทำการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ เพื่อเก็บภาพกิจกรรมบางอย่างที่น่าสนใจ

5. ปากกา สมุดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง สำหรับการจดบันทึกจะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ได้ติดตามและจับประเด็นสำคัญ เพราะบางทีเครื่องบันทึกเสียงอาจขัดข้องทางเทคนิค อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีเสียงอื่นรบกวน

7. การเขียนรายงานการวิจัย

การนำเสนอรายงานผลการศึกษารูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูล และเขียนบรรยายอธิบาย นำเสนอข้อมูลตามปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคำถามที่ตั้งในแต่ละประเด็น ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ในการศึกษา ตลอดจนปัญหาของผู้ให้ข้อมูลหลักและสภาพแวดล้อมนำมาเขียนรายงานและสรุปรายงานผลการศึกษาดังนี้

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในแบบบรรยายอธิบาย โดยนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์และแนวคำถามที่ตั้งในแต่ละประเด็น นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ในการศึกษา ตลอดจนปัญหาของผู้ให้ข้อมูลหลักและสภาพแวดล้อมนำมาเขียนรายงานผลการศึกษา ตามลักษณะของปรากฏการณ์ที่ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้หลักการศึกษตามสภาพความเป็นจริง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ศึกษาปัญหาและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลาย

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.1 ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 18 ปี โดยผู้ที่มีอายุ 17 ปี มากที่สุด รองลงมาคือ 18, 16 และ 15 ปี ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 6

นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครอบครัวแบบเลี้ยงเดี่ยว คือ พ่อกับลูก แม่กับลูก สาเหตุของการเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวคือ คู่สมรสถึงแก่กรรม รองลงมาคือ หย่าร้าง มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 3 รายที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่

รายได้เฉลี่ยของครอบครัวอยู่ระหว่าง 8,000 – 18,000 บาท ต่อเดือน โดยครอบครัวมีอาชีพรับจ้างและพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาคือ ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ ซึ่งนักเรียนมีเงินรายได้จากพ่อแม่วันละ 50 – 100 บาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและค่าใช้จ่ายเพื่อไปโรงเรียน ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าอุปกรณ์การเรียน เนื่องจากเป็นนักเรียนที่พักอาศัยอยู่ต่างจังหวัดจำนวนเงินที่ได้รับในแต่ละวันจึงเพียงพอต่อความ

ต้องการและมีเหลือเก็บสะสม สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว เช่น ค่าบัตรเติมเงินโทรศัพท์ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ของใช้ส่วนตัว เป็นต้น สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่ากิจกรรมพิเศษ และค่าธรรมเนียมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พ่อแม่เป็นผู้รับภาระ เนื่องจากนักเรียนยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง รายได้ที่มีสำหรับเป็นเงินค่าใช้จ่าย จึงได้รับจากพ่อแม่เท่านั้น

สำหรับรายได้อื่นนอกเหนือจากที่ได้รับจากผู้ปกครอง มีนักเรียนจำนวน 2 รายที่ทำงานพิเศษเป็นพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร เพื่อนำรายได้มาช่วยเหลือครอบครัวและเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตนเอง โดยการทำงานพิเศษหลังเลิกเรียนวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ โดยใช้เวลาก่อนเข้าทำงานสำหรับทำการบ้านและทำรายงานตามที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ สำหรับนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักรายอื่นมีความต้องการทำงานพิเศษเพื่อหารายได้เองแต่เกรงว่าตนเองไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากคิดว่าตนเองยังไม่มีควมรับผิดชอบและความอดทนเพียงพอ อีกทั้งอายุยังน้อยสถานประกอบการจึงไม่รับเข้าทำงาน

“อยากทำงานพิเศษระหว่างเรียน แต่กลัวว่าจะทำไม่ได้เพราะไม่
เคยทำ และยังไม่อยากรับผิดชอบในขณะนี้ อยู่บ้านเฉยๆ คิดว่า”
(ต้น นามสมมติ, 2552)

สำหรับกิจกรรมที่นักเรียนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักชอบทำมากที่สุดนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน คือ การดูโทรทัศน์ ฟังเพลง และเล่นกีฬา เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและสามารถกระทำได้ขณะอยู่บ้าน รองลงมาคือ การไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า เพื่อจับผู้หญิง ไปเดินชมสินค้าแฟชั่น อุปกรณ์ไอทีต่างๆ ถ้าหากต้องการได้สิ่งของชิ้นไหนนักเรียนขอเงินพ่อแม่เพื่อมาซื้อภายหลัง หากพ่อแม่ไม่ให้นักเรียนพยายามเก็บเงินซื้อเอง ซึ่งต้องใช้เวลานานสิ่งของที่ต้องการนั้นก็หมดความนิยมไปแล้ว นักเรียนต้องเปลี่ยนเป็นสินค้าตัวอื่นๆ ที่ได้รับความนิยมแทน เนื่องจากสินค้าที่หมดความนิยมนักเรียนคิดว่าไม่ทันสมัย ไม่เท่ๆ ตามเพื่อน ตามเทคโนโลยีไม่ทัน และรู้สึกไม่ได้เป็นบุคคลหนึ่งที่มีสิ่งของนั้นไว้ในครอบครอง

“อยากได้รองเท้าผ้าใบ ยี่ห้อ adidas ขอเงินแม่ไปซื้อ แต่แม่
ไม่ให้บอกว่าราคาแพงไปรองเท้าธรรมดาที่ใส่ได้ เลยต้องเก็บ
เงินค่าขนมซื้อเอง” (นัท นามสมมติ, 2552)

เมื่อนักเรียนอยู่บ้านกิจกรรมที่นักเรียนทำส่วนใหญ่ คือ เล่นเกมคอมพิวเตอร์ เกมที่นักเรียนชอบเล่นเป็นต่อสู้ เนื่องจากนักเรียนมีความรู้สึกสนุก อยากเอาชนะคู่ต่อสู้ในเกม และต้องการทำคะแนนในอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ การทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ เช่น ทำความสะอาดบ้าน ถ้าง้าง ซักเสื้อผ้าในส่วนตัวที่เป็นของตัวเอง และดูแลน้อง เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่

“เวลาเล่นเกมคอมพิวเตอร์ชอบมากที่สุดก็คือเกมต่อสู้ เพราะได้ชิงไหวพริบกับคู่ต่อสู้ เราต้องการชนะในเกมที่เล่น ต้องการให้ชื่อและ Score อยู่ในอันดับ 1 บางครั้งก็จะพยายามทำลายสถิติของตัวเองที่ทำไว้” (เอ็ม นามสมมติ, 2552)

สำหรับชีวิตประจำวันที่นักเรียนมาโรงเรียน นักเรียน กล่าวว่า ตอนเช้าต้องรีบไปโรงเรียนให้ทันเคารพธงชาติ หากไปโรงเรียนสายจะถูกทำโทษโดยการให้วิ่งรอบสนาม นักเรียนรู้สึกอายเพื่อนจึงไม่อยากไปโรงเรียนสาย หลังจากนั้นเข้าเรียนตามปกติ เวลาพักกลางวันหลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว นักเรียนจะรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ เล่นฟุตบอลในสนาม ในวันที่อากาศร้อนนักเรียนไปเข้าห้องสมุดเพื่อเล่นเกมคอมพิวเตอร์ อ่านหนังสือ มีเพื่อนบางคนก็เข้าไปหลบในห้องสมุด เนื่องจากในห้องสมุดมีเครื่องปรับอากาศ จึงรู้สึกเย็นสบายและบรรยากาศเงียบ หากไม่ได้เข้าห้องสมุดนักเรียนรวมกลุ่มนั่งคุยกันตามใต้ต้นไม้แทน

ในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดที่นักเรียนไม่ต้องไปโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ชอบอยู่บ้านกับครอบครัวเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าการออกไปข้างนอกกับครอบครัว เช่น การดูโทรทัศน์เพื่อรับชมรายการข่าวและละคร รองลงมาคือ การออกไปเที่ยวและรับประทานอาหารนอกบ้าน เนื่องจากในแต่ละในครอบครัวมีภารกิจของตัวเอง พ่อแม่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว นักเรียนและคนที่กำลังศึกษาก็มีหน้าที่ไปโรงเรียน ทำให้มีเวลาอยู่ด้วยกันน้อย และไม่มีเวลาสำหรับทำกิจกรรมร่วมกัน

ในด้านลักษณะนิสัยส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการศึกษาพบว่า นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักโดยส่วนใหญ่ชอบความสนุกสนาน ร่าเริง ชอบช่วยเหลือเพื่อน มีความเป็นตัวของตัวเอง รักอิสระ สำหรับลักษณะการแต่งกาย นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักโดยส่วนใหญ่แต่งกายด้วยเสื้อยืดโทนสีเข้ม ได้แก่ ดำ น้ำเงิน กรมท่า น้ำตาล สวมใส่กางเกงยีน โทนสีดำ และสียีนส์ สวมใส่รองเท้าผ้าใบ ไม่ชอบแต่งกายที่อึดอัด สำหรับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนักเรียนเลือกซื้อที่ตลาดนัดเปิดท้าย อาทิเช่น เปิดท้ายแพไม้ เปิดท้ายแกรนด์ เนื่องจากเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายมีราคาไม่แพง สามารถซื้อได้หลายชิ้น และมีให้เลือกหลากหลาย ไม่ชอบซื้อเสื้อผ้ามือสอง เนื่องจากไม่

ทราบว่าเป็นเจ้าของเสียชีวิตขณะสวมใส่หรือไม่ มีความกลัว และคิดว่าเสื้อผ้าไม่สะอาด มีกลิ่นไม่พึงประสงค์ การเลือกซื้อเครื่องแต่งกายไปเลือกซื้อกับเพื่อน โดยให้เพื่อนเป็นผู้แนะนำการแต่งกาย ช่วยเลือกแบบ และดูว่าเมื่อสวมใส่เหมาะสมกับนักเรียนหรือไม่ สำหรับงบประมาณการซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 300 – 500 บาท

“ชอบใส่เสื้อผ้าที่ใส่แล้วรู้สึกสบายๆ พวกเสื้อยืด กางเกงยีนส์ เสื้อต้องเป็นสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีกรมท่า เพราะช่วยอำพรางรูปร่างได้ ไม่ชอบใส่กางเกงขาแคบ รู้สึกว่าเคลื่อนไหว เดิน วิ่งไม่สะดวก ถ้าไปงานสังคมที่เป็นพิธีการบางครั้งก็ใส่เสื้อโปโล หรือไม่ก็เสื้อเชิ้ต ให้เกียรติเจ้าของงานและสถานที่”

(ใหม่ นามสมมติ, 2552)

พฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามแฟชั่นของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นว่า วัยรุ่นปัจจุบันนิยมแต่งกายตามนักร้องเกาหลี ผู้หญิงดูแล้วน่ารัก สวย สำหรับผู้ชายแล้วแต่บุคลิกของแต่ละคนถ้าอ้วนดำแล้วแต่งสไตส์เกาหลีคงไม่เหมาะสม นักเรียนคิดว่าวัยรุ่นในปัจจุบันจะแต่งกายอย่างไรก็ได้ตามที่ตนเองนิยม หรือแต่งกายเลียนแบบดารา นักร้องก็ได้ แต่นักเรียนอยากให้วัยรุ่นในปัจจุบันแต่งกายให้เหมาะสมและถูกกาลเทศะ เนื่องจากหากเด็กวัยรุ่นหญิงแต่งกายนุ่งกระโปรงสั้นหรือกางเกงขาสั้น สวมเสื้อสายเดี่ยวเดินในสถานที่เปลี่ยวอาจเกิดปัญหาอาชญากรรมตามมาได้

“ถ้าเป็นผู้หญิงจะนุ่งสั้นสายเดี่ยว ถ้าหน้าตาดี ก็จะไปมีคนมองดูสวย น่ารัก ถ้าผู้หญิงอ้วนมาแต่งก็คงไม่น่ามอง สำหรับแฟนไม่อยากจะแต่ง ไม่อยากให้คนอื่นมอง” (นัท นามสมมติ, 2552)

ในด้านของการกระทำ นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักมีโอกาสและมีอิสระในการกระทำต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยการกระทำนั้นต้องไม่ผิดต่อหลักกฎหมาย ศีลธรรม และจริยธรรม หากการกระทำไม่เหมาะสมนักเรียนได้รับการว่ากล่าวตักเตือนจากพ่อแม่ เช่น สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน การสัก การเจาะอวัยวะต่างๆ ตามร่างกาย เป็นต้น ด้านความคิดและการตัดสินใจ นักเรียนกล่าวว่า นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เนื่องจากพ่อแม่เปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนในทุกๆ เรื่อง ยกเว้นแต่ในเรื่องที่มีความสำคัญมาก เช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงิน นักเรียนไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เนื่องจากนักเรียนคิด

ว่าเรื่องเงินเป็นเรื่องที่ใหญ่สำหรับตนเอง นักเรียนไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองได้ ยังต้องแบมือขอเงินพ่อแม่ใช้คั้งนั้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเงิน อาทิเช่น ซื้อคอมพิวเตอร์ ซื้อโทรศัพท์มือถือ ซื้อรถจักรยานยนต์ นักเรียนขอคำปรึกษาพ่อแม่เพื่อขอความคิดเห็น บ่อยครั้งที่ความคิดเห็นของนักเรียนขัดแย้งกับพ่อแม่ เช่น นักเรียนต้องการมีรถจักรยานยนต์ไว้ใช้ เนื่องจากรถจักรยานยนต์มีราคาแพงและพ่อแม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการผ่อนชำระ ค่าน้ำมัน ค่าบำรุงรักษา พ่อแม่จึงไม่เห็นด้วยกับนักเรียนที่ต้องการซื้อรถจักรยานยนต์คันใหม่แต่ให้ใช้ของที่มีอยู่ เพราะของเดิมมีสภาพดีสามารถใช้งานได้ นักเรียนหาเหตุผลมาหักล้าง แต่สุดท้ายนักเรียนก็ต้องเชื่อฟังพ่อแม่

“พ่อแม่ ไม่เคยห้ามถ้าสิ่งที่ทำถูกต้อง เหมาะสม ท่านมักจะให้
คิดเองทำเองเสมอ” (บอย นามสมมติ, 2552)

1.2 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวของนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาเลี้ยงดูครอบครัว ต้องออกจากบ้านในเวลาเช้าเพื่อไปทำงานและกลับบ้านในเวลาเย็นเพื่อมาหุงหาอาหาร ส่งผลให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์แบบไม่แนบแน่น ไม่มีความใกล้ชิดกัน พ่อแม่มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง เวลาและโอกาสในการสนทนาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพ่อแม่กับนักเรียนน้อยลง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาพักผ่อน สำหรับตัวนักเรียนเองสนิทกับกลุ่มเพื่อนๆ มากกว่าบุคคลในบ้าน มีโลกส่วนตัวชอบอยู่คนเดียวเมื่ออยู่ที่บ้าน

พ่อแม่มีอิทธิพลมากที่สุดในบ้าน มักกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตให้นักเรียนต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม หากนักเรียนไม่เชื่อฟังหรือปฏิบัติตามจะตัดเงินค่าใช้จ่าย ด้านการอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ให้การสั่งสอนตามสมควร ส่วนในด้านการศึกษาพ่อแม่คิดว่าเป็นหน้าที่ของครู อาจารย์ในโรงเรียนที่จะให้ความรู้ พ่อแม่มักกดดันและเข้มงวดกับนักเรียนในเรื่องของการเรียน กล่าวคือ พ่อแม่มักสอบถามทุกครั้งหลังจากกลับจากโรงเรียนว่านักเรียนมีการบ้านหรือไม่ ทำการบ้านหรือยัง เป็นต้น พ่อแม่คิดว่านักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งเป็นที่หนึ่งของห้อง แต่ นักเรียนต้องตั้งใจเรียน สนใจเรียน ไม่สอบตก อ่านหนังสือทำการบ้านตามที่ครูมอบหมาย

“พ่อเคยบอกว่า ลูกไม่จำเป็นต้องเรียนเก่งเหมือนคนอื่น ตั้งใจ
เรียน ไม่หนีเรียน ก็พอใจแล้ว ” (ต้น นามสมมติ, 2552)

1.3 ด้านการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ถึงวิธีการเลือกแผนการเรียน พบว่า นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนที่เรียนในระบบการศึกษาแบบทางไกล การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจึงแตกต่างจากการเรียนในรูปแบบปกติ อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ให้ข้อมูลทางการเรียน นักเรียนต้องขยัน รับผิดชอบตัวเอง สาเหตุที่นักเรียนเลือกเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้เนื่องจาก สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ครอบคลุมการศึกษา และโรงเรียนมีชื่อเสียงมายาวนาน เป็นความภูมิใจของพ่อแม่ที่บุตรหลานได้ศึกษาที่โรงเรียนแห่งนี้

วิธีการเลือกแผนการเรียนของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เลือกแผนการเรียนสายศิลป์ – สังคม เนื่องจากนักเรียนมีความเห็นว่า เป็นแผนการเรียนที่ชอบ เหมาะกับตัวเอง เป็นแผนการเรียนที่กว้างสามารถสามารถศึกษาต่อระดับปริญญาตรีได้หลายสาขาวิชา จบออกมาทำงานได้หลากหลาย หรือสามารถศึกษาต่อในสายอาชีพได้ บางส่วนเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์ เพื่อต้องการมีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต เช่น แพทย์ เกษกร พยาบาล วิศวกร เป็นต้น และยังสามารถประกอบอาชีพอื่นๆ ได้หลากหลายอีกด้วย ขณะที่นักเรียนบางคนถูกพ่อแม่บังคับให้เรียนที่โรงเรียนแห่งนี้ และมีความจำยอมในการเรียนสายศิลป์ – สังคม ซึ่งตนเองไม่ชอบ และมีความสนใจที่จะเรียนในแผนการเรียนสายอาชีพมากกว่า เมื่อเรียนไปสักระยะหนึ่งก็สามารถปรับตัวกับการเรียนกับเพื่อนๆ ก็สามารถเรียนได้

“พ่ออยากให้เรียนต่อมัธยม เพราะสามารถเรียนต่อระดับปริญญาตรีจบออกมาทำงานทำที่ดี ๆ แต่ถ้าให้เลือกได้ตั้งแต่ต้นอยากเลือกเรียนสายอาชีพเพราะชอบทางสาขาวิชาช่าง”
(ต้น นามสมมติ, 2552)

วิธีการเรียนของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากโรงเรียนจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่ นักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง เว้นแต่นั้นเป็นวันที่นักเรียนต้องเรียนออกอากาศจึงได้เรียนกับอาจารย์ผู้สอนโดยตรง แต่กลุ่มที่นั่งหน้าห้องเรียนมักเป็นนักเรียนหญิงมีน้อยรายที่เป็นผู้ชาย แต่เป็นนักเรียนชายที่เรียนเก่งและอาจารย์ให้ความสนใจ วิธีการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ เรียนเฉพาะในห้องเรียน ไม่มีการเรียนพิเศษ เพราะนักเรียนเห็นว่าการเรียนพิเศษนั้นต้องเรียนในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกเรียนหรือวันเสาร์ – อาทิตย์ ไม่มีเวลาอยู่กับเพื่อน แฟน หรือทำกิจกรรมส่วนตัว การเรียนในห้องเรียน

จึงเพียงพอแล้ว นักเรียนใช้วิธีการจดบันทึกเพื่อไว้สำหรับทบทวนและสำหรับเตรียมตัวก่อนมีการสอบ หากไม่เข้าใจจะถามเพื่อนที่เรียนเก่ง ให้ช่วยอธิบายแต่ไม่กล้าไปถามอาจารย์ผู้สอน กลัวถูกดู ถ้าหากนักเรียนอ่านหนังสือเพื่อสอบไม่ทันจะใช้วิธีนั่งใกล้เพื่อนที่เรียนเก่ง เพื่อลอกข้อสอบเพื่อน เมื่ออาจารย์สั่งงานให้ทำรายงานกลุ่มการทำรายงานกลุ่มในห้องเรียนนักเรียนขอยุ่กลุ่มเพื่อนที่เรียนเก่ง มีนักเรียนหญิงเยอะเพื่อได้มีคะแนน บางครั้งขอลอกการบ้านจากเพื่อนๆ ในห้องเรียน หากไม่ได้ทำหรือทำไม่ทัน

“ถ้ารู้ว่าคะแนนเก็บไม่ดี ตอนทำรายงานจะไปขอยุ่กลุ่มที่มี
ผู้หญิงเยอะๆ ตอนสอบก็จะขอนั่งใกล้เพื่อนที่เรียนเก่งๆ เพราะ
อาจารย์ไม่ระบุเลขที่นั่งสอบ” (เก่ง นามสมมติ, 2552)

การเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่เดินทางไปโรงเรียนโดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ เนื่องจากมีความคล่องตัวและจะนัดเวลาออกจากบ้านเพื่อไปเจอกัน ณ จุดนัดพบก่อนขับตามกันไปเป็นกลุ่ม ในขณะที่บางคนเดินทางไปโรงเรียนพร้อมพ่อแม่ที่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อประหยัดค่าเดินทาง

ผลการเรียนของนักเรียนในเทอมที่ผ่านมา จากการศึกษาพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่มีผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนให้ความเห็นว่าตนเองเรียนไม่เก่งแต่สามารถเอาตัวรอดในการสอบและทำรายงานได้ ขณะที่บางคนมีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากนักเรียนไม่มีความเข้าใจในบทเรียน ครูสอนไม่เข้าใจ ให้การบ้านมาก รู้สึกเบื่อหน่าย ต้องแข่งขันกับเพื่อนๆ คนอื่นในเรื่องเรียนอยู่ตลอดเวลา บางรายเคยถูกตัดชื่อออกเนื่องจากผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ แต่เนื่องจากพ่อแม่ไปขอร้องให้นักเรียนได้เรียนต่อโรงเรียนจึงให้โอกาสโดยกำชับให้พ่อแม่สนใจเรื่องการเรียนของลูก

“เคยถูกตัดชื่อออกจากโรงเรียน ดิฉัน ร. หลายวิชา สอบไม่ผ่าน
บางวิชาไม่เข้าเรียนด้วย ทางโรงเรียนเชิญผู้ปกครองเข้าพบ พ่อ
ไปขอโอกาสให้ได้เรียนอีกครั้งหนึ่ง ตั้งใจว่าจะตั้งใจเรียนขึ้น”
(ต้น นามสมมติ, 2552)

รายวิชาที่นักเรียนชอบเรียนและไม่ชอบเรียน จากการศึกษาพบว่า วิชาที่นักเรียนชอบเรียนมากที่สุดคือวิชาพลศึกษา เนื่องจากไม่ต้องเรียนในห้องเรียน เนื้อหาการเรียนไม่มาก และที่สำคัญได้ออกกำลังกายด้วย รองลงมาคือ วิชาสังคมศึกษา เพราะเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทย

และสังคมโลก มีการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาคที่มีความแตกต่างกัน จะได้ทราบว่า โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ไม่สนใจเรื่องเกี่ยวกับการเมืองเพราะเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องน่าเบื่อ นักการเมืองสนใจแต่ตัวเองมากกว่าเรื่องของบ้านเมือง รู้สึกว่านักการเมืองไม่มีความจริงใจ สำหรับวิชาที่นักเรียนไม่ชอบเรียนคือ วิชาคณิตศาสตร์ เพราะไม่ชอบการคำนวณ สอบได้คะแนนน้อย ขี้เกียจ ทำฝึคบ่อยๆ จึงเบื่อหน่าย และครูสอนไม่เข้าใจ สอนไม่สนุก ครูดู จู้จู้ขี้บ่น ให้การบ้านมาก

จากการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่ไม่เคยทำฝึกคของโรงเรียน ขณะที่บางคนเคยทำฝึกคของโรงเรียน อาทิเช่น หนีเรียน ไปโรงเรียนสาย ไว้ผมยาว แต่งกายไม่เรียบร้อย แอบทำสีผม มักถูกทำโทษจากฝ่ายปกครองโดยการภาคทัณฑ์ เกินสามครั้งฝ่ายปกครองของโรงเรียนจะส่งจดหมายเชิญผู้ปกครองเข้าพบ นักเรียนบางรายไม่กล้าบอกพ่อแม่ ใช้วิธีการจ้างมอเตอร์ไซค์รับจ้างมาเป็นผู้ปกครองแทน

“เพื่อนเคยจ้างมอเตอร์ไซค์รับจ้างมาเป็นผู้ปกครอง แต่ตัวเองไม่เคยทำกลัวถูกจับได้” (เอก นามสมมติ, 2552)

จากการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่า นักเรียนมีปัญหาเรื่องการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลของโรงเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่ นักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบตัวเอง ระบบการจัดการการเรียนการสอนภายในโรงเรียนจำแนกเด็กออกเป็นห้องๆ เด็กเรียนเก่งมักอยู่ห้องอันดับต้นๆ ในขณะที่เด็กเรียนปานกลางกระทั่งเรียนไม่เก่งถูกจัดอยู่ในห้องลำดับท้ายๆ ซึ่งนักเรียนมักจะเรียนได้ไม่ดีเท่าที่ควร คือ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งครูผู้สอนไม่ค่อยให้ความสนใจ นักเรียนเกิดความวิตกกังวล เกิดความกดดัน จนเรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เข้าใจบทเรียน ไม่กล้าถาม การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลที่ออกสื่อโทรทัศน์ ก่อให้เกิดปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง นักเรียนที่เรียนเก่งมักถูกจัดให้นั่งแถวหน้าเสมอเมื่อมีการถ่ายทอดออกอากาศ การจัดการเรียนการสอนในบางครั้งเป็นการปิดกั้นเฉพาะภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้เห็นจริงและรู้อจริง นักเรียนที่มีอคติข้อมรู้สึกอึดอัดไม่เกิดกำลังใจที่จะเรียน อีกทั้งในรายวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องเรียนรู้ เข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์ได้ ทำให้นักเรียนไม่สนใจ เบื่อหน่ายการเรียน ครูผู้สอนดู สอนไม่เข้าใจ ง่วงและหลับในห้องเรียน นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะเรียนโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้นๆ ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

“เวลาเรียนไม่เข้าใจไม่กล้าถาม บางครั้งเป็นอาจารย์ที่มาจากข้างนอก สอนจบก็แล้วกันไปตามไปถามไม่ได้”
(โต้ง นามสมมติ, 2552)

สำหรับโอกาสในการศึกษาต่อของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการเรียนต่อในระดับชั้นปริญญาตรี ต้องการเรียนเกี่ยวกับสาขาวิชาช่างหรือสาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมาคือสาขาวิชาการจัดการ นักเรียนเห็นว่าเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษามีอาชีพรองรับแน่นอน นักเรียนอาจสมัครเรียนในโครงการรับตรงของมหาวิทยาลัยแต่ไม่สนใจการสอบเข้ามหาวิทยาลัย เพราะคิดว่าคงสอบเข้าไม่ได้ คนเก่งๆ ที่ต้องการเรียนมีจำนวนมาก และกิจกรรมที่ทำระหว่างเรียนเพื่อช่วยด้านความสามารถพิเศษในการสมัครเข้าเรียน เช่น เรียนดี กีฬาเก่ง ก็ไม่ได้โดดเด่น ไม่ได้เป็นนักกีฬาของโรงเรียนที่มีผลงานดี ในอนาคตเรียนที่ไหน อย่างไร หรือเรียนเพียงแค่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ขณะนี้นักเรียนยังไม่ได้ตัดสินใจเพราะคิดว่ายังไม่ถึงเวลา ขณะที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 บางรายคิดว่าจะเรียนต่อในระดับปริญญาตรี ในสถาบันการศึกษาของรัฐบาล เนื่องจากเหตุผลความจำเป็นทางฐานะการเงิน สาขาวิชาที่เลือกเรียนคือ การจัดการด้านโรงแรม เนื่องจากสภาพพื้นที่ในอำเภอหัวหิน เป็นเมืองท่องเที่ยวชายทะเลมีสถานประกอบการโรงแรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก นักเรียนมีความเห็นว่าจบออกมามีงานทำแน่นอน

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายเพศหญิง กล่าวถึงลักษณะแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เริ่มตั้งแต่สัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย เช่น การรู้จักพูดคุยกันธรรมดา ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไปจนกระทั่งสัมพันธ์กันมากๆ ถึงขั้นที่เรียกว่า การร่วมเพศ การปฏิบัติตนหรือการคบค้าสมาคมระหว่างเพื่อนต่างเพศ ไม่จำเป็นต้องจีบเพื่อเป็นแฟนเสมอไป แต่เป็นเพียงเพื่อนกันธรรมดาก็ได้ และไม่ได้จำกัดเพียงแค่เฉพาะระหว่างเพศเท่านั้น แม้แต่เพศเดียวกันมีความสำคัญเช่นกัน

1.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ

การคบเพื่อน จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนสหศึกษามีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ว่านักเรียนคบแต่เพียงเฉพาะเพื่อนชายเท่านั้น เพื่อนผู้หญิงในห้องเรียนหรือต่างห้องเรียนก็มีความสำคัญ เนื่องจากนักเรียนมักได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนผู้หญิงอยู่เสมอ ในเรื่องของการเรียน นักเรียนผู้หญิงมีความสนใจ และกระตือรือร้นในการเรียนมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนหญิงพยายามชักชวนให้เข้าเรียน ชวนทำ

การบ้าน ทำรายงานอยู่เสมอ หากรายวิชาไหนที่นักเรียนหนีเรียน เพื่อผู้หญิงมักให้ลอกการบ้าน และสมุดจดบันทึกเสมอ การคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนแบบเพื่อนพูดคุยกันธรรมดา สามารถพูดคำหยาบด้วยได้ แต่ไม่สนิทกับกลุ่มเพื่อนผู้หญิง เพราะเพื่อนผู้หญิงชอบนินทา คุยเก่ง ชอบคุย เรื่องคารานักร้อง จู๊จู๊จุกจิก สามารถคบได้ทุกคนเนื่องจากไม่ได้คบแบบลึกซึ้ง ความสัมพันธ์ไม่ได้สนิทแนบแน่น ถ้าเพื่อนผู้หญิงมาบอกว่าชอบคบเป็นคู่รัก ต้องคิดว่าตัวเองรู้สึกอย่างไร ถ้าไม่ชอบจะบอกปฏิเสธคบเป็นเพียงเพื่อนดีกว่า ถ้ามีใจชอบอยู่แล้วนักเรียนทดลองคบเป็นคู่รัก เพราะคิดว่าไม่เสียหาย

“วันไหนที่หนีเรียน เพื่อนผู้หญิงจะให้ลอกการบ้านเสมอ ทำ รายงานก็จะใส่ชื่อให้” (ชัย นามสมมติ, 2552)

การคบเพื่อนต่างเพศแบบคู่รัก จากการศึกษาพบว่า นักเรียนชายที่คบเพื่อนผู้หญิง ที่เรียกว่า “แฟน” ส่วนใหญ่รู้จักกันโดยการแนะนำของเพื่อน เริ่มจากการให้ความสนใจบอกเพื่อน ว่าอยากรู้จักให้ช่วยแนะนำ เด็กนักเรียนชายมักคบแฟนทีละคน ไม่นิยมมีเพื่อนผู้หญิงคนสนิท เพราะสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อมของอำเภอไม่เอื้ออำนวย ถ้ามีเพื่อนผู้หญิงคนสนิทแฟนตัวจริงก็ต้องรู้เลยเลือกที่คบทีละคน ทดลองพูดคุยกันสักระยะหนึ่งโทรคุยกัน ตามรับส่งหลังเลิกเรียน พอคบกันเป็นแฟนนักเรียนโทรคุยกันบ่อยครั้งประมาณวันละ 1 – 2 ชั่วโมง วันหยุดชวนกันไปเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า มีบ้างในบางวันที่ชวนกันไปเที่ยวเวลาหลังเลิกเรียนต้องไปส่งแฟน ก่อนกลับบ้านทำให้กลับบ้านมืด หากไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวกลางคืน สถานบันเทิงนักเรียนขออนุญาตผู้ปกครองก่อน โดยผู้ปกครองกำหนดเวลากลับบ้าน ซึ่งนักเรียนมักกลับบ้านไม่ตรงเวลา เสมอ จึงขัดแย้งกับพ่อแม่บ่อยครั้ง

“ขอไปเที่ยวกับแฟน ถ้ากลับบ้านช้าพ่อแม่จะไม่ถามเหตุผลว่าทำไม กลับช้า ถูกค่าก่อนเลย” (ชัย นามสมมติ, 2552)

การนัดพบ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความกลัวสำหรับการรอคอยคำตอบในการรับนัด กลัวการถูกปฏิเสธ คิดว่าการมีนัดครั้งแรกหมายความว่าฝ่ายผู้หญิงก็มีใจให้เช่นเดียวกัน ต้องสร้างความประทับใจให้กับฝ่ายผู้หญิง นักเรียนไม่สามารถทราบได้ว่าฝ่ายตรงข้ามมีลักษณะนิสัยอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบอะไร ต้องเดาใจผู้หญิง วิธีการนัดนั้น หลังจากพูดคุยทำความรู้จักกันสักระยะเวลาหนึ่งนักเรียนโทรศัพท์ชวนแฟนไปเที่ยวด้วยกัน ครั้งแรกเป็นสถานที่ที่มีผู้คน

พลุกพล่าน เช่น ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ เป็นต้น แสดงให้ฝ่ายหญิงเห็นว่าตนเองเป็นสุภาพบุรุษ สามารถปกป้องคุ้มครองได้ ให้ฝ่ายผู้หญิงเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องของอาหาร สถานที่นัดพบ เพื่อสร้างความประทับใจ

พฤติกรรมความสัมพันธ์ทางเพศ จากการศึกษาพบว่า ในขณะที่นักเรียนคบกันเป็นแฟน เดินจูมมือกันในที่สาธารณะ นั่งกอดกันในที่สาธารณะ โอบกอดกันในที่ลับตาคน แต่จะไม่มีเพศสัมพันธ์โดยเด็ดขาดเพราะนักเรียนชายกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งคิดว่า หากไม่สามารถปกป้อง รับผิดชอบแฟนและสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น การตั้งครรภ์ การออกจากโรงเรียนกลางคัน ประกอบกับสภาพสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ยังเป็นสังคมชนบทที่เคร่งครัดในเรื่องของศีลธรรม ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งยอมรับการมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหากฝ่ายผู้หญิงยินยอมแต่ใช้วิธีการป้องกันโดยการสวมถุงยางอนามัย หากช่วงที่เกิดอารมณ์ทางเพศไม่ได้พกถุงยางอนามัย นักเรียนชื้อยาคุมกำเนิดแบบฉุกเฉินให้แฟนรับประทาน นักเรียนคิดว่าการมีความรักในวัยเรียนไม่ใช่เรื่องเสียหาย ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนทำตัวเหมาะสมหรือไม่ นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการมีความรักในวัยเรียน เป็นเรื่องที่ดีทำให้มีกำลังใจในการเรียน อยากมาโรงเรียนทุกวันเพื่อได้เจอหน้าแฟนที่โรงเรียน

“ไปกับแฟนแล้วเกิดอารมณ์ทางเพศ ทำเสร็จแล้วต้องขบรดมา
ชื้อยาคุมแบบฉุกเฉินให้กิน ป้องกันไม่ให้ท้อง”
(เอก นามสมมติ,2552)

1.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเพศเดียวกัน

จากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนคบเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความคิด ความนิยมชื่นชอบเหมือนกัน นักเรียนมีความผูกพันกับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เพราะเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิต เพื่อนช่วยแนะนำเรื่องแฟน การแต่งตัว เป็นต้น เชื่อฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เด็กนักเรียนบางคนเริ่มหัดขี่มoped สวมหูฟังเพื่อการเข้าสังคม ใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ อาศัยนอนตามบ้านเพื่อน มักรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม การเลือกคบเพื่อนนักเรียนคบกับเพื่อนที่พูดคุยกันรู้เรื่อง สนใจในเรื่องเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มมีอยู่ประมาณ 5 – 10 คน กิจกรรมที่ทำร่วมกันส่วนใหญ่ คือ เล่นฟุตบอล เพราะได้ออกกำลังกายและได้พบเพื่อน อีกกิจกรรมที่ชอบทำคือ การแข่งรถมอเตอร์ไซค์ เพราะชอบความเร็ว สถานที่ใช้สำหรับแข่งขันคือถนนสายเพชรเกษมเวลาประมาณ 21.00 น. เป็นต้นไป เพราะช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีรถบรรทุก และถนนโล่ง เวลาตำรวจมาต้องหนีให้ทัน เคยถูกตำรวจจับแล้วถูกตบหัว เวลาไปไหนไปเป็นกลุ่มใหญ่และส่งเสียงดัง มีบ้างที่กระทบกระทั่งกับกลุ่มอื่นๆ แต่ไม่ได้ยกพวกตีกัน ใช้

วิธีการพูดคุยเพื่อยุติปัญหา หากไม่สามารถยุติปัญหาได้ก็ชกต่อยกันบ้าง เมื่อเพื่อนที่นักเรียนคบเป็นคนไม่ดี ต่อมาครูในภายหลังพยายามตีตัวออกห่างไม่สนใจในสิ่งที่เพื่อนนำเสนอ เช่น ยาเสพติด การพนัน ถ้าเพื่อนสนิทที่คบด้วยทำความผิดต่อตัวนักเรียน นักเรียนยินดีให้อภัยแต่ต้องไม่กระทำในเรื่องเดียวกัน เพื่อนที่ดีในทัศนคติของนักเรียนต้องเป็นเพื่อนที่สามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่อง เปิดเผยเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน ว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยความจริงใจเมื่อนักเรียนกระทำผิด

“มีชาวบ้านโทรแจ้งว่าแข่งรถกัน ขับมอเตอร์ไซค์หนีพอถูกจับ
ได้ก็เลย โคนตำรวจคบหัว เจ็บมาก” (บอย นามสมมติ, 2552)

1.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเพศที่สาม

จากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนคิดว่าสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่เปิดมากขึ้น ปัจจุบันเด็กวัยรุ่นชายมีพฤติกรรมรักร่วมเพศและแสดงออกชัดเจนมากขึ้น นักเรียนมีเพื่อนที่เป็นกระเทย บางคนถูกเพื่อนล้อเลียนดูเย้ยความมั่นใจ มีปัญหาในการปรับตัว อยู่กับกลุ่มเพื่อนผู้หญิงจะแสดงออกแตกต่างกันเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนชายจะพยายามแสดงตัวว่าเป็นผู้ชาย พูดคำหยาบ ภู มิ่ง แม่ง คำไอ้สัตว์ ไอ้เหี้ย เป็นต้น สำหรับนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นว่า หากเพื่อนชายเปลี่ยนใจเป็นกระเทยหรือชายรักชาย ก็เข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ไม่สามารถบังคับจิตใจกันได้ นักเรียนพยายามเปลี่ยนให้เพื่อนกลับมาเป็นผู้ชายก่อนโดยการชวนเล่นกีฬาที่ต้องใช้กำลัง ชวนไปจีบผู้หญิง เพราะคิดว่าเกิดมาเป็นชายก็ต้องเป็นชายให้สมบูรณ์ แต่ถ้าหากไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ก็ยินยอมในสิ่งที่เพื่อนต้องการ เพราะเห็นว่าเพื่อนไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ตนเองหรือใครๆ คบกับเพื่อนกระเทยหรือชายรักชายรู้สึกสบายใจดี ไม่ได้รังเกียจ แต่ถ้าเพื่อนเดินเข้ามาบอกว่า “เพื่อนกูรักมึงหะ” ไม่สามารถยอมรับได้

“เกิดมาเป็นผู้ชายแล้วเดี๋ยวเสียชาติเกิดถ้ามาเป็นตุ๊ด
เป็นกระเทย” (ตัน นามสมมติ, 2552)

จากการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่า นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้รับจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัวของนักเรียนเป็นครอบครัวเดี่ยว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์ ไม่แน่นอน พ่อแม่มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง นักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบตัวเอง เรียนเฉพาะในห้องเรียน โดยไม่ได้เรียนพิเศษ

เพิ่มเติม ใช้วิธีการจดบันทึกสำหรับบททวนและเตรียมตัวก่อนสอบ นักเรียนคบเพื่อนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความคิด ความนิยมเหมือนกัน เพื่อนที่ดีในทัศนคติของนักเรียนต้องเป็นเพื่อนที่พูดคุยกันได้ทุกเรื่อง เปิดเผยเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน สามารถว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยความจริงใจเมื่อนักเรียนกระทำผิด การคบเพื่อนต่างเพศแบบคู่รัก เมื่อคบกันเป็นแฟนจะโทรคุยกันบ่อยครั้ง วันหยุดจะชวนกันไปเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า หากเพื่อนเป็นกระเทยหรือชายรักชายยอมรับได้ในสิ่งที่เพื่อนเป็น แต่จะพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมของเพื่อนให้กลับมาเป็นผู้ชาย

2. ปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.1 ปัญหาของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยพบปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1.1 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่

อย่างที่ทราบกันว่าในช่วงวัยรุ่นจะเป็นช่วงที่ฮอร์โมนเพศทำงาน ทำให้เด็กวัยรุ่นมีอาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น จิตใจว้าวุ่น ห่อเหี่ยว หรืออารมณ์แปรปรวน อารมณ์ต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการเริ่มทำงานของฮอร์โมนเพศนั่นเอง ดังนั้นเด็กวัยรุ่นจำนวนมากอาจจะแสดงออกทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น อาละวาด ก้าวร้าว เด็กหลายคนอาจเคยเป็นเด็กที่อ่านสอนง่าย เมื่อสมัยยังเล็กอยู่ แต่พอก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เด็กอาจเปลี่ยนบุคลิกนิสัยจากที่เคยอ่านสอนง่ายไปเป็นเด็กที่ได้เถียงพ่อแม่ บางครั้งเด็กอาจควบคุมตัวเองไม่ได้จนถึงขั้นอาละวาด เด็กวัยรุ่นนี้อาจมีการทำร้ายเพื่อน รังแกสัตว์ รุกรานคนอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากจิตใจที่ว้าวุ่น (ข้าวสด, 2549 หน้า 31)

จากการศึกษาปัญหาของวัยรุ่น พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมักจะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ด้วยสภาพครอบครัวที่เป็นครอบครัวแบบเดี่ยวเดี่ยว ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่แน่นแฟ้น เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัว มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง การพูดคุยสื่อสารระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่จึงน้อยลง นักเรียนจะแสดงออกถึงความต้องการอิสระและต้องการอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่ต้องการให้พ่อแม่ ผู้ปกครองยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของตน ต้องการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง มักถูกตำหนิจากผู้ใหญ่อยู่เสมอ ทำให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวไม่ราบรื่น เกิดช่องว่างระหว่างวัยกับพ่อแม่ นักเรียนเคยเป็นเด็กที่อ่านสอนง่ายเมื่อสมัยยังเล็กอยู่ แต่พอก้าวเข้าสู่วัยรุ่นมีกลุ่มเพื่อนเปลี่ยนบุคลิกนิสัยจากที่เคยอ่านสอนง่าย ไปเป็นเด็กที่ได้เถียงพ่อแม่ บางครั้งนักเรียนอาจควบคุมตัวเองไม่ได้ จนถึงขั้นอาละวาด การทำร้ายร่างกาย รุกรานคนอื่น ซึ่งพ่อแม่มีความเห็นว่า

เป็นผลมาจากการคบเพื่อนของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนหันไปให้ความสนใจเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว คิดว่าเพื่อน คือคนสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตของนักเรียน ไม่เพียงแต่นักเรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนเท่านั้น แต่เพื่อนยังมีอิทธิพลหลายอย่าง เช่น พฤติกรรมการแต่งตัว การตัดสินใจ ตลอดจนความรู้สึกถึงคุณค่าในตัวเอง พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงเกิดความเป็นห่วง เป็นกังวล แสดงออกถึงความไม่ชอบ ไม่พอใจเพื่อนที่นักเรียนคบ เมื่อยื่นคำขาดไม่ให้นักเรียนคบเพื่อน นักเรียนเกิดความไม่พอใจจะทะเลาะกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง คิดว่าตนเองเป็นลูกเสมอ ต้องการปกป้องเพื่อน แสดงให้พ่อแม่เห็นว่าตัวนักเรียนไม่ใช่เด็ก สามารถพิจารณาเรื่องการเลือกคบเพื่อนเองได้โดยพ่อแม่ไม่ต้องแนะนำ เมื่อถูกว่ากล่าวตักเตือนบ่อยครั้งแสดงการต่อต้านด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน ไม่พูดคุยกับพ่อแม่ เป็นต้น

“แม่ชอบพูดว่าเพื่อนที่คบ เกเร เป็นคนไม่ดีให้เลิกคบ เพราะกลัวว่าจะพากันไปทำในสิ่งที่ไม่ดี” (บอล นามสมมติ, 2552)

2.1.2 ปัญหาด้านการศึกษาเล่าเรียน

จากการศึกษาปัญหาของวัยรุ่น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการศึกษาเล่าเรียนมากที่สุด เนื่องจากศึกษาการจัดการศึกษาแบบทางไกลภายในโรงเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ นักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบตัวเอง ระบบการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนจำแนกเด็กออกเป็นห้อง เด็กเรียนเก่งมักอยู่ห้องอันดับต้นๆ ในขณะที่เด็กเรียนปานกลางกระทั่งเรียนไม่เก่งถูกจัดอยู่ในห้องลำดับท้าย ซึ่งนักเรียนมักจะเรียนได้ไม่มีเท่าที่ควร คือไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งครูผู้สอนไม่ค่อยให้ความสนใจ นักเรียนเกิดความวิตกกังวล เกิดความกดดัน จนเรียนไม่ทันเพื่อน การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกลที่ออกสื่อโทรทัศน์ก่อให้เกิดปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง นักเรียนที่เรียนเก่งมักถูกจัดให้นั่งแถวหน้าเสมอเมื่อมีการถ่ายทอดออกอากาศ การจัดการเรียนการสอนในบางครั้งเป็นการปิดกั้นเฉพาะภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้เห็นจริงและรู้อจริง นักเรียนที่มีอคติยอมรับสื่ออีกัดไม่เกิดกำลังใจที่จะเรียน อีกทั้งในรายวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ซึ่งนักเรียนต้องเรียนรู้ เข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์ได้ ทำให้นักเรียนไม่สนใจ เบื่อหน่ายการเรียน ครูผู้สอนคุณ สอนไม่เข้าใจ ง่วงและหลับในห้องเรียน นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะเรียน โดยการหนีเรียนในรายวิชานั้นๆ ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

“นั่งเรียนหลังห้องอาจารย์ไม่สนใจหรอก อาจารย์สนใจเพื่อนที่เรียนเก่งๆ มากกว่า” (ใหม่ นามสมมติ, 2552)

จากการศึกษาปัญหาของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่า เด็กวัยรุ่นชาย มักจะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัว มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง เด็กวัยรุ่นหันไปให้ความสนใจเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว เมื่อถูกกล่าวตักเตือนบ่อยครั้งแสดงการต่อต้านด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน ไม่พูดคุยกับพ่อแม่ ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนการสอนแบบทางไกล ก่อให้เกิดปัญหาคือนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง บางครั้งเป็นการปิดกั้นเฉพาะภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้เห็นจริงและรู้อจริง นักเรียนที่มีอคติชอบรู้สึกอึดอัดไม่เกิดกำลังใจที่จะเรียน อีกทั้งในรายวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ ทำให้นักเรียนไม่สนใจ เบื่อหน่ายการเรียน ครูผู้สอนดูแลสอนไม่เข้าใจ ง่วงและหลับในห้องเรียน นักเรียนหลีกเลี่ยงโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้น ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

3. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายุវรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการศึกษารูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยพบแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายุวรุ่นชาย ดังนี้

1. ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดในการแก้ไขปัญหายุวรุ่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ด้วยความรัก การพูดคุย การดูแลเอาใจใส่ การอธิบายความต้องการของพ่อแม่และรับฟังความต้องการของลูก เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้เด็กทราบว่าสิ่งที่ตนกระทำจะส่งผลอย่างไรกับครอบครัว

2. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรส่งเสริมให้เด็กมีอิสระทางความคิด การสร้างเป้าหมายในชีวิต เปิดโอกาสให้ค้นหาสิ่งที่เด็กต้องการ เป็นแรงสนับสนุนความมุ่งมั่นของลูกให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมให้กำลังใจและเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี

3. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักให้อภัยในสิ่งที่ลูกทำผิดพลาดไป มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยมากขึ้น ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่ดีกับลูกวัยรุ่น ให้เวลาดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นตัวอย่งที่ดีในการดำเนินชีวิต

4. โรงเรียน ครูอาจารย์ รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้การศึกษามและสร้างความเข้าใจเรื่องเพศ ความสัมพันธ์ทางเพศ ตลอดจนวิธีการป้องกันการเมื่อมีเพศสัมพันธ์ แก่นักเรียนและบุตร

หลายอย่างจริงจัง ทำให้เห็นถึงปัญหาที่จะตามมาในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ พยายามพูดคุยกับนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ให้ความสนใจ รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลไม่ให้นักเรียนซิงสุกก่อนห้าม เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการออกจากโรงเรียนกลางคัน

5. โรงเรียนควรร่วมมือกับตำรวจ ในการสอดส่องดูแลมิให้เด็กวัยรุ่นทำกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การจัดตั้งสารวัตรนักเรียน เพื่อดูแลเด็กนักเรียนไม่ให้จับกลุ่มมั่วสุมในที่ลับตาเพื่อเสพยาเสพติด การรวมกลุ่มเพื่อแข่งขันรถมอเตอร์ไซด์ในเวลากลางคืน ร่วมมือกับสถานประกอบการร้านค้าในการห้ามจำหน่ายบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี อย่างเคร่งครัด

6. โรงเรียนควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นตามความถนัดและความสนใจ ให้สามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ไปในทิศทางที่เหมาะสมเพื่อให้ก้าวทันโลกและมีความตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทันท่วงทีเหตุการณ์ในปัจจุบัน

7. โรงเรียนควรจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเน้นให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เน้นคุณธรรม จริยธรรม เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพเองได้ การจัดการเรียนการสอนควรเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้มาก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคม ให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวก เน้นสอนให้น้อยเรียนให้เยอะอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้แนะแนวให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

8. ครู อาจารย์ ควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิด ความสนใจในเนื้อหาที่สอน จะทำให้ผู้เรียนมีความชอบ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้ด้วยตนเองนอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน

9. กระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการป้องกันโรคที่เกิดจากความเชื่อและความเข้าใจเรื่องเพศ ที่ผิด ในลักษณะของความเชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนจารีตประเพณีของไทย การยกตัวอย่าง การแสดงออกในชั้นเรียน การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ ตลอดจนการนำเครื่องมืออย่างอื่นมาสาธิต ควรกระทำด้วยความรอบคอบ และระมัดระวังมิให้เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนให้เกิดการเลียนแบบหรือการลอกทำของนักเรียน

10. สังคมและชุมชน ต้องร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับวัยรุ่น เข้าถึงแหล่งทรัพยากร เสพติด รวมทั้งอบาษาทุกชนิดได้ยาก พยายามลดพื้นที่ที่ทำให้ เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหา

ถึงแม้ในปัจจุบันกลุ่มวัยรุ่นจะมีโอกาสได้แสดงออกในสังคมมากขึ้น แต่พื้นที่สำหรับการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นมีน้อย เพิ่มสนามกีฬา สวนสาธารณะ ห้องสมุด สถานกิจกรรม เพื่อให้เด็กวัยรุ่นเข้าไปใช้บริการมากขึ้น ให้ความสำคัญแก่พวกเขาอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมที่ช่วยให้กลุ่มวัยรุ่นเกิดความพึงพอใจ ความสุข และเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น กีฬา ดนตรี ศิลป

11. รัฐบาลควรเน้นหนักในเรื่องการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนในเมืองกับนักเรียนในชนบท โอกาสการเข้าถึงการศึกษานักเรียนในชนบทมีน้อยเนื่องจากสภาพครอบครัวยากจน และรัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้วิจารณญาณในการเลือกโอกาสที่ดีให้แก่ตนเอง และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดสามารถกลับตัวกลับใจได้ เพื่อไม่ให้พวกเขาต้องถลำลึกไปมากกว่านี้

จากการศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปได้ว่า การแก้ปัญหายาเด็กวัยรุ่นของภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง โดย การบังคับหรือลงโทษ กวดขันอย่างเข้มงวด ปิดกั้นไม่ให้อิสระ จะยิ่งทำให้ปัญหายารุนแรงมากขึ้น ดังสุภาษิตไทยที่ว่า “ยิ่งว่าเหมือนยิ่งยุ” เพราะเด็กวัยรุ่นชาย เป็นวัยซุกซน อยู่ในช่วงการค้นหาและสร้างความเป็นตัวของตัวเอง ต้องแก้อย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจากความซุกซนและค่านิยมที่ผิดๆ การรับฟังปัญหา อย่างใส่ใจและให้ความสำคัญจากครอบครัวจะช่วยป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้ ดังนั้นทุกหน่วยงานต้องเอาใจจริงเอาใจและร่วมมือกันแก้ปัญหายาอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะทำให้ปัญหาเหล่านี้ลดน้อยลงหรือหมดไปในสังคม เริ่มจากพ่อแม่ผู้ปกครองต้องมีเวลาใกล้ชิดและอบรมสั่งสอนลูกมากขึ้น ยิ่งลูกประพฤติตัวไม่ดี เกรง แทนที่จะว่ากล่าวตักเตือนหรือไม่สนใจก็ต้องเอาใจใส่เพิ่มขึ้น ต้องใช้ทุกมาตรการ ทั้งไม้อ่อน ไม้แข็ง และต้องอดทน เพราะถ้าแก้ไม่ได้ลูกอาจต้องเสียนาคศ หน่วยงานของรัฐ เช่น ตำรวจ ต้องคอยสอดส่องดูแล การมีวามของ กลุ่มวัยรุ่น คุณแลตรวจสอบสวนบันทึก สารเสพติดในโรงเรียน และนักเรียนกลุ่มเสี่ยงเหล่านั้น เป็นระยะๆ โรงเรียน โดยครู อาจารย์ ต้องอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีส่งเสริมมองเห็นคุณค่าในตัวเอง สนับสนุนให้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น การเล่นกีฬา ดนตรี เป็นต้น

4. สรุปท้ายบท

4.1 รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นชาย

ครอบครัวของนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงไม่แน่นอน พ่อแม่มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง นักเรียนมีโอกาสคิดและตัดสินใจด้วยตนเองในเรื่องที่มีความสำคัญมากนักเรียนไม่สามารถตัดสินใจได้พ่อแม่จึงเป็นผู้ตัดสินใจ ด้านการเรียนนักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบตัวเอง โดยวิธีการเรียนไม่มีการเรียนพิเศษเพิ่มเติมเรียนเฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น นักเรียนคบเพื่อนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความคิด ความนิยมเหมือนกัน เพื่อนที่ดีในทัศนคติของนักเรียนต้องเป็นเพื่อนที่พูดคุยกันได้ทุกเรื่อง เปิดเผยเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน สามารถว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยความจริงใจเมื่อนักเรียนกระทำผิด การคบเพื่อนต่างเพศแบบคู่รัก เมื่อคบกันเป็นแฟนจะโทรคุยกันบ่อยครั้ง วันหยุดจะชวนกันไปเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า ความสัมพันธ์ทางเพศหากหลีกเลี่ยงได้นักเรียนจะหลีกเลี่ยง หากทั้งสองฝ่ายยินยอมนักเรียนใช้วิธีการป้องกันโดยการสวมถุงยางอนามัยและใช้ยาคุมกำเนิดชนิดฉุกเฉิน เพื่อเป็นการป้องกัน

4.2 ปัญหาของวัยรุ่นชาย

ด้วยสภาพครอบครัวที่เป็นแบบเลี้ยงเดี่ยว ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่แน่นอน การพูดคุยสื่อสารกันระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่จึงน้อยลง นักเรียนจะแสดงออกถึงความต้องการอิสระและต้องการอยู่กับเพื่อน ไม่ต้องการให้พ่อแม่ยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของตน ต้องการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อถูกว่ากล่าวตักเตือนบ่อยครั้งแสดงการต่อต้านด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน

การจัดการศึกษาแบบทางไกลทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่ นักเรียนมักจะเรียนได้ไม่เต็มที่ควรคือ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน นักเรียนเกิดความวิตกกังวล ปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง การจัดการเรียนการสอนในบางครั้งเป็นการปิดกั้นเฉพาะภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้เห็นจริงและรู้อจริง นักเรียนที่มีอคติข่มขู่สื่ออัดอัดไม่เกิดกำลังใจที่จะเรียน ไม่สนใจ หลีกเลียงโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้น ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

4.3 แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย

เด็กวัยรุ่นชาย เป็นวัยที่กระตือรือร้น อยู่ในช่วงการค้นหาและสร้างความเป็นตัวของตัวเอง การบังคับหรือลงโทษ กวดขันอย่างเข้มงวด ปิดกั้นไม่ให้อิสระ จะยิ่งทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ครอบครัวควรรับฟังปัญหา อย่างใส่ใจและให้ความสำคัญแก่เด็กจะช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเอาใจจริงเอาใจและร่วมมือกันกับครอบครัว โรงเรียนแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะทำให้ปัญหาเหล่านี้ให้ลดน้อยลงหรือหมดไปในสังคม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง รูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2. ศึกษาปัญหาและแนวทางป้องกันปัญหารูปร่างวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนชาย กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อายุระหว่าง 15 – 18 ปี จำนวน 10 ราย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกและการสังเกตพฤติกรรมการตอบคำถาม โดยมีการกำหนดแนวคำถามเพื่อวงกรอบข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2552 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในแบบบรรยาย อธิบาย นำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกประเภทจัดหมวดหมู่ เสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์และแนวคำถามที่ตั้งในแต่ละประเด็น นำมาเขียนและสรุปรายงานผลการศึกษาลักษณะของปรากฏการณ์ที่ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย

เด็กวัยรุ่นผูกพันอยู่กับเพื่อนวัยเดียวกัน เพื่อนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิต เชื่อฟังเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ไม่อยากเปิดเผยความลับกับคนในครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันกับยินดีที่จะเปิดเผยความลับของตนกับเพื่อนร่วมกลุ่ม มักรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่แสดงถึงการมีตัวตนของตนเองในสังคม หลงวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ เรียนรู้และเติบโตในห้างสรรพสินค้า เพื่อฝัน ไม่สามารถแยกแยะความเป็นจริงกับจินตนาการได้

1.1 ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นลูกชายคนเดียวของครอบครัว อาศัยอยู่ในครอบครัวแบบเลี้ยงเดี่ยว คือ พ่อกับลูก แม่กับลูก สาเหตุของการเป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวคือ คู่สมรสถึงแก่กรรม รายได้ของครอบครัวเดือนละ 8,000 – 18,000 บาท ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและค่าใช้จ่ายเพื่อไปโรงเรียนนักเรียนได้รับเงินวันละประมาณ 50 – 100

บาท เนื่องจากเป็นนักเรียนที่พักอาศัยอยู่ต่างจังหวัดจำนวนเงินที่ได้รับจึงเพียงพอต่อความต้องการ และมีเหลือเก็บสะสม นักเรียนมีความต้องการทำงานพิเศษเพื่อหารายได้เองแต่เกรงว่าตนเองจะไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากคิดว่าตนเองยังไม่มีควมรับผิดชอบและความอดทนเพียงพอ กิจกรรมที่นักเรียนชอบทำมากที่สุดคนนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน คือ การดูโทรทัศน์ ฟังเพลง เล่นกีฬา เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและทำได้ขณะอยู่บ้าน รองลงมาคือการไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าเพื่อจับผู้หญิง การเดินชมสินค้าแฟชั่น อุปกรณ์ไอทีต่างๆ ถ้าต้องการของสิ่งไหนจะขอเงินพ่อแม่มาซื้อภายหลัง หากพ่อแม่ไม่ให้จะพยายามเก็บเงินตัวเอง ในด้านของความคิดและการตัดสินใจ นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง แต่ในเรื่องที่มีความสำคัญมาก เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับเงิน ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองจะปรึกษาพ่อแม่เพื่อขอความคิดเห็นบ่อยครั้งที่ความคิดเห็นของนักเรียนขัดแย้งกับพ่อแม่ แต่สุดท้ายก็ต้องเชื่อฟังพ่อแม่ เพราะพ่อแม่มีอิทธิพลต่อชีวิตของนักเรียน

1.2 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวของนักเรียนเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์ ไม่แน่นอน ไม่มีความใกล้ชิด พ่อแม่มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง มักกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตให้นักเรียนปฏิบัติตาม หากนักเรียนไม่เชื่อฟังจะตัดเงินค่าใช้จ่าย พ่อแม่จึงมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก

การอบรมเลี้ยงดูพ่อแม่ให้การสั่งสอนตามสมควร ด้านการศึกษาพ่อแม่คิดว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะให้ความรู้ พ่อแม่มักกดดันนักเรียนในเรื่องของการเรียน นักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนเก่ง แต่ต้องตั้งใจเรียน ไม่สอบตก อ่านหนังสือทำการบ้านตามที่ครูมอบหมาย นักเรียนช่วงวัยนี้ติดเพื่อนทำให้ไม่สนใจ การเรียน ไม่เข้าเรียนตามเพื่อน ทำให้ผลการศึกษาลดลง พ่อแม่มักกล่าวตักเตือนเรื่องของการเรียนและการคบเพื่อน มองว่านักเรียนคบเพื่อนไม่ดี ชักชวนกันไปในทางที่ผิด ชวนเที่ยวเล่น ทำให้ไม่สนใจการเรียน นักเรียนไม่ชอบที่จะถูกทำโทษด้วยการตี แต่ว่ากล่าวตักเตือนก็เพียงพอ นักเรียนบางคนต่อต้านการทำโทษโดยการหนีไปอาศัยอยู่บ้านเพื่อน เมื่อพ่อแม่หายโกรธจึงกลับบ้าน จากการศึกษพบว่าส่วนใหญ่เด็กนักเรียนมีพ่อแม่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตทำให้มีความขยัน มีความอดทน เพราะการเลี้ยงลูกคนเดียวเหนื่อยกว่าครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้การช่วยตัวเอง เช่น ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน เลี้ยงน้อง การหุงหาอาหาร เป็นต้น กิจกรรมที่นักเรียนชอบและร่วมทำกับครอบครัวเป็นประจำ คือ การดูโทรทัศน์เพื่อรับชมรายการข่าวและละคร รองลงมาคือ การออกไปเที่ยวและรับประทานอาหารนอกบ้าน นักเรียนชอบที่จะอยู่บ้านกับครอบครัวมากกว่าการออกไปข้างนอกกับครอบครัว

1.3 ด้านการศึกษา

นักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นนักเรียนที่เรียนในระบบการศึกษาแบบทางไกล การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจึงแตกต่างจากการเรียนในรูปแบบปกติ อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน ให้ข้อมูลทางการเรียน นักเรียนต้องขยัน รับผิดชอบตัวเอง นักเรียนไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ นักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง กลุ่มที่นั่งหน้าห้องเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนผู้หญิง วิธีการเรียนของนักเรียน คือการเรียนเฉพาะในห้องเรียนโดยไม่ได้เรียนพิเศษเพิ่มเติม การเรียนพิเศษต้องเรียนในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนหรือ วันเสาร์ – อาทิตย์ ทำให้ไม่มีเวลาอยู่กับเพื่อน คนรัก หรือทำกิจกรรมส่วนตัว นักเรียนใช้วิธีการจดบันทึกเพื่อไว้สำหรับทบทวนและเตรียมตัวก่อนสอบ หากไม่เข้าใจจะถามเพื่อน กรณีที่อ่านหนังสือเพื่อสอบไม่ทันจะใช้วิธีนั่งใกล้เพื่อนที่มีผลการเรียนดีเพื่อลอกข้อสอบ การทำรายงานกลุ่มในห้องเรียนนักเรียนจะขออยู่กลุ่มเพื่อนที่เรียนเก่ง และกลุ่มที่มีนักเรียนผู้หญิงหลายคน เพื่อคะแนนเก็บ บางครั้งขอลอกการบ้านจากเพื่อนในห้องเรียน วิชาที่นักเรียนชอบเรียนมากที่สุดคือวิชาพลศึกษา เพราะไม่ต้องเรียนในห้องเรียน เนื้อหาการเรียนไม่มาก ได้ออกกำลังกาย รองลงมาคือวิชาสังคมศึกษา เพราะเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยและสังคมโลก จะได้ทราบว่าโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร นักเรียนไม่สนใจเรื่องของการเมืองเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ นักเรียนไม่ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เพราะไม่ชอบการคำนวณ สอบได้คะแนนน้อย ขี้เกียจ ทำคิบบ่อยจึงเบื่อหน่าย และครูสอนไม่เข้าใจ สอนไม่สนุก ดูชอบบ่น ให้การบ้านมาก นักเรียนต้องการเรียนต่อในระดับชั้นปริญญาตรี เช่น เรียนด้านวิศวกรรมศาสตร์ นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตัดสินใจถึงการเรียน และการประกอบอาชีพในอนาคต

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายเพศหญิง จะกล่าวถึงลักษณะแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ซึ่งเริ่มตั้งแต่สัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย เช่น การรู้จักพูดคุยกันธรรมดาระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ไปจนกระทั่งสัมพันธ์กันมาก ๆ ถึงขั้นที่เรียกว่า การร่วมเพศ การปฏิบัติตนหรือการคบค้าสมาคมระหว่างเพื่อนต่างเพศ ไม่จำเป็นต้องจับเพื่อเป็นแฟนเสมอไป แต่เป็นเพียงเพื่อนกันธรรมดาก็ได้ และไม่ได้จำกัดเพียงแค่เฉพาะระหว่างเพศเท่านั้น แม้แต่เพศเดียวกันก็มีความสำคัญเช่นกัน

1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศ

นักเรียนเมื่อมีเพื่อนต่างเพศก็เริ่มไม่สนใจพ่อแม่ ไม่สนใจการเรียน ไม่เชื่อคำกล่าวตักเตือนของพ่อแม่ว่าไม่ให้คบเพื่อน กลับบ้านมีดคำ ตามรับส่งเพื่อนผู้หญิง นัดเที่ยวด้วยกันตามลำพัง พูดคุยโทรศัพท์บ่อยขึ้นและเป็นเวลานาน สำหรับเพื่อนผู้หญิงที่เรียนห้อง

เดียวกันจะคบแบบเพื่อน พูดคุยกันธรรมดา สามารถพูดคำหยาบด้วยได้ แต่จะไม่สนิทกับกลุ่มเพื่อนผู้หญิง เพราะเพื่อนผู้หญิงชอบนินทา คุยเก่ง ชอบคุยเรื่องคารานักร้อง สามารถคบได้ทุก คนเนื่องจากไม่ได้คบแบบลึกซึ้ง ความสัมพันธ์ไม่ได้สนิทแนบแน่น ถ้าเพื่อนผู้หญิงชอบคบเป็นคู่รัก ต้องคิดว่ารู้สึกอย่างไร ถ้าไม่ชอบจะบอกปฏิเสธขอคบเป็นเพียงเพื่อน ถ้ามีใจชอบอยู่แล้วก็จะทดลองคบเป็นคู่รักเพราะคิดว่าไม่เสียหาย

การคบเพื่อนต่างเพศแบบคู่รัก นักเรียนชายที่คบเพื่อนผู้หญิงที่เรียกว่า “แฟน” ส่วนใหญ่รู้จักกันโดยการแนะนำของเพื่อน เมื่อคบกันเป็นแฟนจะโทรคุยกันบ่อยครั้ง ประมาณวันละ 1 – 2 ชั่วโมง วันหยุดจะชวนกันไปเดินเที่ยวตามห้างสรรพสินค้า ในบางวันที่ชวนกันไปเที่ยวหลังเลิกเรียนต้องส่งแฟนก่อนกลับบ้านทำให้กลับถึงบ้านมืด หากไปเที่ยวสถานที่ที่เขยกลางคืนจะขออนุญาตผู้ปกครองก่อน นักเรียนชายมักคบแฟนครั้งละหนึ่งคน พฤติกรรมตอนคบกันเป็นแฟน ได้แก่ การเดินจูงมือกัน หรือนั่งกุมมือกันในที่สาธารณะ โอบกอดกันในที่ลับตาคน ในบางรายจะไม่มีเพศสัมพันธ์กันเด็ดขาดเพราะนักเรียนส่วนหนึ่งคิดว่าไม่สามารถรับผิดชอบเรื่องการตั้งครรภ์ การต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ประกอบกับสภาพสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ยังเป็นสังคมชนบทที่เคร่งครัดในเรื่องของศีลธรรม ขณะที่นักเรียนบางคนยอมรับการมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหากฝ่ายผู้หญิงยินยอมแต่จะป้องกันโดยการสวมถุงยางอนามัย หากไม่ได้พกถุงยางอนามัยจะใช้ยาคุมกำเนิดแบบฉุกเฉิน นักเรียนคิดว่าการมีความรักในวัยเรียนไม่เป็นเรื่องที่เสียหาย ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนทำตัวเหมาะสมหรือไม่ คิดว่าการมีความรักเป็นเรื่องที่ดี ทำให้มีกำลังใจในการเรียน

2 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเพศเดียวกัน

นักเรียนคบเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความคิด ความนิยมชื่นชอบเหมือนกัน มีความผูกพันกับเพื่อน เพราะเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการใช้ชีวิต เชื้อพียงเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ นักเรียนบางคนหัดขี่มอเตอร์ไซด์ สูบบุหรี่เพื่อการเข้าสังคม ใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ มักจะรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม เลือกคบเพื่อนที่พูดคุยกันรู้เรื่อง สนใจเรื่องเดียวกัน เพื่อนในกลุ่มมีอยู่ประมาณ 5 – 10 คน กิจกรรมที่ทำร่วมกันส่วนใหญ่ คือ เล่นฟุตบอล เพราะได้ออกกำลังกายและได้พบเพื่อน อีกกิจกรรมที่ชอบทำคือ การแข่งรถมอเตอร์ไซด์ เพราะชอบความเร็ว สถานที่ใช้สำหรับแข่งขันคือถนนสายเพชรเกษมเวลาประมาณ 21.00 นาฬิกา เป็นต้นไป เพราะช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีรถบรรทุก และถนนว่าง เมื่อไปที่ไหนจะไปเป็นกลุ่มใหญ่ และส่งเสียงดัง มีบ้างที่กระทบกะทั่งกับกลุ่มอื่น ๆ แต่ไม่ยกพวกตีกัน เหมือนเด็กในกรุงเทพมหานคร ใช้วิธีการพูดคุยเพื่อยุติปัญหา หากไม่สามารถยุติปัญหาได้จึงใช้วิธีการชกต่อยกัน หากนักเรียนคบเพื่อนที่ไม่ดี เมื่อทราบในภายหลังจะพยายามคิดตัวออกห่าง ไม่สนใจในสิ่งที่เพื่อนนำเสนอ เช่น ยาเสพติด การพนัน ถ้าเพื่อนสนิททำความผิดนักเรียนมักให้อภัยแต่ต้องไม่ทำซ้ำอีก

เพื่อนที่คิดในทัศนคติของนักเรียนต้องเป็นเพื่อนที่พูดคุยกันได้ทุกเรื่อง เปิดเผยเป็นห่วงเป็นใยซึ่งกันและกัน ว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยความจริงใจเมื่อนักเรียนกระทำผิด

3 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเพศที่สาม

สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่เปิดเผยมากขึ้น ปัจจุบันเด็กวัยรุ่นชายจะมีพฤติกรรมรักร่วมเพศและแสดงออกชัดเจนมากขึ้น บางรายถูกเพื่อนล้อเลียนมีปัญหาในการปรับตัว สูญเสียความมั่นใจ สำหรับนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลักแสดงความคิดเห็นว่า หากเพื่อนชายเป็นกระเทยหรือชายรักชาย พวกเขาเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ไม่สามารถบังคับจิตใจกันได้ แต่จะพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมของเพื่อนให้กลับมาเป็นผู้ชาย โดยการชวนเล่นกีฬาที่ต้องใช้กำลัง ชวนไปจีบผู้หญิง เพราะคิดว่าเกิดมาเป็นชาย ต้องเป็นผู้ชายให้สมบูรณ์ แต่ถ้าหากไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ก็ยอมให้เพื่อนเป็นสิ่งที่ต้องการ เพราะไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น การคบกับเพื่อนกระเทยรู้สึกสบายใจ ไม่ได้รังเกียจ แต่ถ้าเพื่อนเดินเข้ามาบอกว่า “เพื่อนกูรักมึงหะ” ไม่สามารถยอมรับได้

2. ปัญหาของวัยรุ่นชาย

เด็กวัยรุ่นชายมักจะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เนื่องจากเด็กวัยรุ่นหันไปให้ความสนใจเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว เมื่อถูกว่ากล่าวตักเตือนบ่อยครั้งแสดงการต่อต้านด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนการสอนนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง บางครั้งเป็นการปิดกั้นเฉพาะภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้เห็นจริงและรู้อจริง ในรายวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะนักเรียนหลีกเลี่ยงโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้น

2.1 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่

อย่างที่ทราบกันว่าในช่วงวัยรุ่นจะเป็นช่วงที่ฮอร์โมนเพศทำงาน ทำให้เด็กวัยรุ่นนี้อาจมีอาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น จิตใจว้าวุ่น ห่อเหี่ยว หรืออารมณ์แปรปรวน อารมณ์ต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นจากการเริ่มทำงานของฮอร์โมนเพศนั่นเอง ดังนั้นเด็กวัยรุ่นจำนวนมากอาจจะแสดง ออกทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น อาละวาด ก้าวร้าว เด็กหลายคนอาจเคยเป็นเด็กที่อ่านอนสอนง่ายเมื่อสมัยยังเล็กอยู่ แต่พอก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เด็กอาจเปลี่ยนบุคลิกนิสัยจากที่เคยอ่านสอนง่ายไปเป็นเด็กที่โต้เถียงพ่อ แม่ บางครั้งเด็กอาจควบคุมตัวเองไม่ได้จนถึงขั้นอาละวาด เด็กวัยรุ่นนี้อาจมีการทำร้ายเพื่อน รังแกสัตว์ รุกรานคนอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากจิตใจที่ว้าวุ่น (ข่าวสด 2549 : 31)

จากการศึกษา พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมักจะมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ด้วยสภาพครอบครัวที่เป็นครอบครัวแบบเลี้ยงเดี่ยวความ สัมพันธ์ในครอบครัวไม่แนบแน่น เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัว มีเวลา

ดูแลนักเรียนน้อยลง การพูดคุยสื่อสารระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่จึงน้อยลง นักเรียนจะแสดงออกถึงความต้องการอิสระและต้องการอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่ต้องการให้พ่อแม่ผู้ปกครองยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของตน ต้องการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง มักถูกตำหนิจากผู้ใหญ่อยู่เสมอ ทำให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวไม่ราบรื่น เกิดช่องว่างระหว่างวัยกับพ่อแม่ นักเรียนเคยเป็นเด็กที่อ่านหนังสือง่ายเมื่อสมัยยังเล็กอยู่ แต่พอก้าวเข้าสู่วัยรุ่นมีกลุ่มเพื่อน เปลี่ยนบุคลิกนิสัยจากที่เคยอ่านหนังสือง่าย ไปเป็นเด็กที่ได้เลี้ยงพ่อแม่ บางครั้งนักเรียนอาจควบคุมตัวเองไม่ได้ จนถึงขั้นอาละวาด การทำร้ายร่างกาย รุกรานคนอื่น ซึ่งพ่อแม่มีความเห็นว่าเป็นผลมาจากการคบเพื่อนของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนหันไปให้ความสนใจเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว คิดว่าเพื่อน คือคนสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตของนักเรียน ไม่เพียงแต่นักเรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนเท่านั้น แต่เพื่อนยังมีอิทธิพลหลายอย่าง เช่น พฤติกรรมการแต่งตัว การตัดสินใจ ตลอดจนความรู้สึกถึงคุณค่าในตัวเอง พ่อแม่ ผู้ปกครองจึงเกิดความเป็นห่วง เป็นกังวล แสดงออกถึงความไม่ชอบ ไม่พอใจเพื่อนที่นักเรียนคบ เมื่อยืนคำขาดไม่ให้นักเรียนคบเพื่อน นักเรียนเกิดความไม่พอใจจะทะเลาะกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง คิดว่าตนเองเป็นลูกเสมอ ต้องการปกป้องเพื่อน แสดงให้พ่อแม่เห็นว่าตัวนักเรียนไม่ใช่เด็ก สามารถพิจารณาเรื่องการเลือกคบเพื่อนเองได้โดยพ่อแม่ไม่ต้องแนะนำ เมื่อถูกว่ากล่าวตักเตือนบ่อยครั้งแสดงการต่อต้านด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน ไม่พูดคุยกับพ่อแม่ เป็นต้น

2.2 ปัญหาด้านการศึกษาเล่าเรียน

ศูนย์วิจัยกรุงเทพโพลล์ สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเพื่อรับทราบสถานการณ์เกี่ยวกับปัญหา ความทุกข์ และทางออกของวัยรุ่นไทย พบว่า วัยรุ่นที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีปัญหาความเครียดและเป็นทุกข์มากที่สุดคือ ร้อยละ 89.3 ปัญหาที่ทำให้เครียดและเป็นทุกข์ พบว่า อันดับแรกคือ ปัญหาเรื่องการเรียนรู้ เป็นเพราะเพิ่งย่างเข้าสู่วัยรุ่นจึงต้องปรับตัวในหลายๆ เรื่อง ประกอบกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาต้องรับภาระด้านการเรียนที่ค่อนข้างหนักเพื่อเตรียมตัวสอบเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย จึงมีปัญหาความเครียดและเป็นทุกข์กังวลมากกว่ากลุ่มอื่น (สุนิสา ประวิชัย 2552)

จากการศึกษาปัญหาของวัยรุ่นด้านการศึกษาเล่าเรียน พบว่า การจัดการศึกษาแบบทางไกลภายในโรงเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ นักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบตัวเอง ระบบการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนจำแนกเด็กออกเป็นห้องๆ เด็กเรียนเก่งมักอยู่ห้องอันดับต้นๆ ในขณะที่เด็กเรียนปานกลางกระทั่งเรียนไม่เก่งถูกจัดอยู่ในห้องลำดับท้ายๆ ซึ่งนักเรียนมักจะเรียนได้ไม่มีเท่าที่ควร คือ ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน อีกทั้งครูผู้สอนไม่ค่อยให้ความสนใจ นักเรียนเกิดความวิตกกังวล เกิดความกดดัน จนเรียนไม่ทันเพื่อน การจัดการเรียนการสอน

แบบทางไกลที่ออกสื่อโทรทัศน์ ก่อให้เกิดปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือนักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง นักเรียนที่เรียนเก่งมักถูกจัดให้นั่งแถวหน้าเสมอเมื่อมีการถ่ายทอดออกอากาศ การจัดการเรียนการสอนในบางครั้งเป็นการปิดกั้นเฉพาะภายในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ ทำให้ไม่มีโอกาสได้เห็นจริงและรู้จริง นักเรียนที่มีอคติชอบรู้สึกอึดอัดไม่เกิดกำลังใจที่จะเรียน อีกทั้งในรายวิชาที่มีเนื้อหาเฉพาะ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ซึ่งนักเรียนต้องเรียนรู้ เข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์ได้ ทำให้นักเรียนไม่สนใจ เบื่อหน่ายการเรียน ครูผู้สอนดู สอนไม่เข้าใจ ง่วงและหลับในห้องเรียน นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะเรียนโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้น ๆ ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

3. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายัยรุ่นชาย

เด็กวัยรุ่นชาย เป็นวัยศึกษาค้นคว้า อยู่ในช่วงการค้นหาและสร้างความเป็นตัวของตัวเอง การแก้ปัญหาเด็กวัยรุ่นของภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง โดยการบังคับหรือลงโทษ กวดขันอย่างเข้มงวด ปิดกั้นไม่ให้อิสระ จะยิ่งทำให้ปัญหารุนแรงมากขึ้น ต้องแก้อย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจากความตึงเครียดและกำนิบที่ผิดๆ การรับฟังปัญหา อย่างใส่ใจและให้ความสำคัญจากครอบครัวจะช่วยป้องกันปัญหาเหล่านี้ได้

จากการศึกษารูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยพบแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายัยรุ่นชาย ดังนี้

1. ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดในการแก้ไขปัญหายัยรุ่นชาย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ด้วยความรัก การพูดคุย การดูแลเอาใจใส่ การอธิบายความต้องการของพ่อแม่และรับฟังความต้องการของลูก เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้เด็กทราบว่าสิ่งที่ตนกระทำจะส่งผลอย่างไรกับครอบครัว
2. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรส่งเสริมให้เด็กมีอิสระทางความคิด การสร้างเป้าหมายในชีวิต เปิดโอกาสให้ค้นหาสิ่งที่เด็กต้องการ เป็นแรงสนับสนุนความมุ่งมั่นของลูกให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมให้กำลังใจและเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี
3. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักให้อภัยในสิ่งที่ลูกทำผิดพลาดไป มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยมากขึ้น ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่ดีกับลูกวัยรุ่น ให้เวลาดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นตัวอย่งที่ดีในการดำเนินชีวิต
4. โรงเรียน ครูอาจารย์ รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้การศึกษาและสร้างความเข้าใจ เรื่องเพศ ความสัมพันธ์ทางเพศ ตลอดจนวิธีการป้องกันการเมื่อมีเพศสัมพันธ์ แก่นักเรียนและบุตรหลานอย่างจริงจัง ทำให้เห็นถึงปัญหาที่จะตามมาในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ พยายามพูดคุยกับ

นักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ให้ความสนใจ รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลไม่ให้นักเรียนซิงสุกก่อนห้าม เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการออกจากโรงเรียนกลางคัน

5. โรงเรียนควรร่วมมือกับตำรวจ ในการสอดส่องดูแลมิให้เด็กวัยรุ่นทำกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การจัดตั้งสารวัตรนักเรียน เพื่อดูแลเด็กนักเรียนไม่ให้จับกลุ่มมั่วสุมในที่ลับตาเพื่อเสพยาเสพติด การรวมกลุ่มเพื่อแข่งขันรถมอเตอร์ไซค์ในเวลาว่าง ร่วมมือกับสถานประกอบการร้านค้าในการห้ามจำหน่ายบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี อย่างเคร่งครัด

6. โรงเรียนควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นตามความถนัดและความสนใจ ให้สามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ไปในทิศทางที่เหมาะสมเพื่อให้ก้าวทันโลกและมีความตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทันท่วงทีเหตุการณ์ในปัจจุบัน

7. โรงเรียนควรจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเน้นให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เน้นคุณธรรม จริยธรรม เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพเองได้ การจัดการเรียนการสอนควรเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้มาก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคม ให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวก เน้นสอนให้น้อยเรียนให้เยอะอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้แนะแนวให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

8. ครู อาจารย์ ควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิด ความสนใจในเนื้อหาที่สอน จะทำให้ผู้เรียนมีความชอบ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้ด้วยตนเองนอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน

9. กระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการป้องกันโรคที่เกิดจากความเชื่อและความเข้าใจเรื่องเพศ ที่ผิด ในลักษณะของความเชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนจารีตประเพณีของไทย การยกตัวอย่าง การแสดงออกในชั้นเรียน การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ ตลอดจนการนำเครื่องมืออย่างอื่นมาสาธิต ควรกระทำด้วยความรอบคอบ และระมัดระวังมิให้เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนให้เกิดการเลียนแบบหรือการลอกทำของนักเรียน

10. สังคมและชุมชน ต้องร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับวัยรุ่น เข้าถึงเหล่านักรัยาเสพติด รวมทั้งอบายมุขทุกชนิดได้ยาก พยายามลดพื้นที่ที่ทำให้ เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาลง ถึงแม้ในปัจจุบันกลุ่มวัยรุ่นจะมีโอกาสได้แสดงออกในสังคมมากขึ้น แต่พื้นที่สำหรับการแสดงออก

ของเด็กวัยรุ่นมีน้อย เพิ่มสนามกีฬา สวนสาธารณะ ห้องสมุด ลานกิจกรรม เพื่อให้เด็กวัยรุ่นเข้าไปใช้บริการมากขึ้น ให้ความสำคัญแก่พวกเขาอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมที่ช่วยให้กลุ่มวัยรุ่นเกิดความพึงพอใจ ความสุข และเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ

11. รัฐบาลควรเน้นหนักในเรื่องการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนในเมืองกับนักเรียนในชนบท โอกาสการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนในชนบทมีน้อยเนื่องจากสภาพครอบครัวยากจน และรัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้วิจารณญาณในการเลือกโอกาสที่ดีให้แก่ตนเอง และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดสามารถกลับตัวกลับใจได้ เพื่อไม่ให้พวกเขาต้องถลำลึกไปมากกว่านี้

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นชาย

จากการศึกษารูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Berkman, Lindquist และ Sirgy ที่ได้อธิบายลักษณะของรูปแบบการดำเนินชีวิตไว้ว่า

1. รูปแบบการดำเนินชีวิตได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่ม รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากหลายปัจจัย โดยกลุ่มทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว บุคคลสำคัญในชีวิต ดังกรณีจากการศึกษา พบว่า เด็กวัยรุ่นผูกพันอยู่กับกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน คบเพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน มีความนิยมชื่นชอบเหมือนกัน ดังนั้นรูปแบบการใช้ชีวิต ตลอดจนพฤติกรรมกรรมการแสดงออก จึงได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มเพื่อน เช่น การแต่งกาย การพูดจา

2. รูปแบบการดำเนินชีวิตมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล บุคคลจะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเอง เมื่อเรารู้รูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็มีความเป็นไปได้ที่เราจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลนั้นได้ ดังกรณีจากการศึกษา พบว่า เด็กวัยรุ่นต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ฉะนั้นเด็กพยายามเรียนรู้และปฏิบัติตามวิถีทางและแบบแผนของกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน เนื่องจากจิตใจของวัยรุ่นต้องการความสนุกสนาน ตื่นเต้น ศึกษานอง ต้องการเป็นที่ยอมรับของคนอื่น อยากรู้ อยากเห็น อยากลอง เด็กวัยรุ่นจึงชอบความท้าทายมักรวมกลุ่มเพื่อแข่งรถมอเตอร์ไซด์ รวมกลุ่มเพื่อสูบบุหรี่ หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

3. รูปแบบการดำเนินชีวิตสามารถบอกจุดศูนย์กลางของความสนใจของบุคคล (Center of interest) ทำให้เราสามารถคาดคะเนความสนใจอื่นๆ ที่เกี่ยวพันหรือใกล้เคียงกับความสนใจที่เป็นจุดศูนย์กลาง ดังกรณีจากการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นมีพ่อแม่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต เมื่อพ่อแม่มีความขยันทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว เด็กวัยรุ่นมักขยันทำงานพิเศษเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว

4. รูปแบบการดำเนินชีวิตแปรผันตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังกรณีจากการศึกษา พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชายในยุคปัจจุบันย่อมแตกต่างไปจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของเด็กวัยรุ่นในสังคมสมัยก่อน ที่การบ่งบอกว่าใครเป็นชายรักชายทำได้ยาก และการไม่กล้าเปิดเผยต่อครอบครัว อาจเป็นเพราะค่านิยมที่สืบทอดกันมาว่าเป็นเรื่องที่น่าอับอายหรือไม่ต้องการให้พ่อแม่เสียใจ เด็กวัยรุ่นชายในสังคมยุคปัจจุบันแตกต่างไปจากเดิม เด็กวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศสามารถแสดงออกได้ชัดเจนมากขึ้น

ปัญหาของวัยรุ่นชาย

จากการศึกษาปัญหาของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา สุภาพ ที่กล่าวว่าปัญหาของวัยรุ่น สาเหตุของปัญหารวัยรุ่น นั้นเกิดจาก

1. ตัวเด็กเอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ของเด็กจึงเปลี่ยนไปด้วย ความกังวลใจ รู้สึกไม่สบายใจ ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจและแสดงความเห็นอกเห็นใจ ดังกรณีจากการศึกษา พบว่า เด็กนักเรียนไม่อยากคุยกับพ่อแม่ เนื่องจากเมื่อคุยแล้วกลายเป็นการทะเลาะ รู้สึกหงุดหงิด เบื่อ พ่อแม่ไม่เข้าใจ เมื่อนักเรียนไม่ปฏิบัติตามพ่อแม่มักถูกทำโทษด้วยการตี นักเรียนมีความเห็นว่า นักเรียนเป็นผู้ใหญ่แล้วไม่ควรตีแค่ว่ากล่าวตักเตือนก็เพียงพอ

2. สิ่งแวดล้อม

2.1 บ้าน จากการศึกษพบว่า ด้วยสภาพครอบครัวที่เป็นครอบครัวแบบเลี้ยงเดี่ยวความ สัมพันธ์ในครอบครัวไม่แน่นอน เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูคนในครอบครัว มีเวลาดูแลนักเรียนน้อยลง การพูดคุยสื่อสารระหว่างนักเรียนกับพ่อแม่จึงน้อยลง นักเรียนจะแสดงออกถึงความต้องการอิสระและต้องการอยู่กับเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ไม่ต้องการให้พ่อแม่ ชุ่ยเกี่ยวกับชีวิตของตน ต้องการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง มักถูกตำหนิจากผู้ใหญ่อยู่เสมอ ทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ราบรื่น

2.2 ครู จากการศึกษพบว่า การจัดการศึกษาแบบทางไกลภายในโรงเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมที่ นักเรียนต้องขยันและรับผิดชอบตัวเอง นักเรียนกับครูผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงครูผู้สอนไม่ค่อยให้ความสนใจ ครูผู้สอนดู สอนไม่เข้าใจ นักเรียนที่มี

อดดีข้อมรู้สึกอึดอัดไม่เกิดกำลังใจที่จะเรียน นักเรียนหลีกเลี่ยงโดยการหนีเรียนในรายวิชานั้น ทำให้ผลการเรียนตกต่ำ

2.3 เพื่อน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนเคยเป็นเด็กที่อ่านหนังสือง่ายเมื่อสมัยยังเล็กอยู่ แต่พอก้าวเข้าสู่วัยรุ่นมีกลุ่มเพื่อน เปลี่ยนบุคลิกนิสัยจากที่เคยอ่านหนังสือง่าย ไปเป็นเด็กที่ได้เถียงพ่อแม่ บางครั้งนักเรียนอาจควบคุมตัวเองไม่ได้ จนถึงขั้นอาละวาด การทำร้ายร่างกาย รุกรานคนอื่น ซึ่งพ่อแม่มีความเห็นว่าเป็นผลมาจากการคบเพื่อนของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนหันไปให้ความสนใจเพื่อนมากกว่าคนในครอบครัว คิดว่าเพื่อน คือคนสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตของนักเรียน ไม่เพียงแต่นักเรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนเท่านั้น แต่เพื่อนยังมีอิทธิพลหลายอย่าง เช่น พฤติกรรมการแต่งตัว การตัดสินใจ ตลอดจนความรู้สึกถึงคุณค่าในตัวเอง

แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการศึกษาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ เสรี วงษ์มณฑา ที่กล่าวว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นไทยที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ พฤติกรรมที่ขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกในสิ่งชั่วดี หมกมุ่นในสิ่งที่ชั่วร้ายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นพนันบอล สื่อลามก เพศสัมพันธ์ เทียวเตรกกลางคืน ใช้ยาสูบเพื่อขี้ นอกจากนี้มีสิ่งที่ไม่เหมาะสมรอบตัวเยาวชน อาทิ ลัทธิปัจเจกชนนิยม และลัทธิมนุษยชน อิทธิพลของสื่อจากการที่ลัทธิมนุษยชนและปัจเจกชนนิยม คือความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้หลาย ๆ คนต่อต้านการควบคุมและมองว่าการควบคุมคือ การลิดรอนสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการจัดระเบียบสังคมจะต้องใช้กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรม ศีลธรรมร่วมกัน

นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาวิจัยของมหาวิทยาลัยแห่งมลรัฐนอร์ทแคโรไลนา วิทยาเขตแซเปิลฮิลล์ การวิจัยพบว่า สภาพครอบครัวที่อบอุ่นการใช้เวลาร่วมกันในครอบครัวของพ่อแม่ลูก การอบรมสั่งสอนให้รู้จักวิธีการใช้ตรากระหรือเหตุผลในการดำรงชีวิต รวมถึงตลอดถึงกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ในโรงเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงเยาวชนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ให้กลับกลายเป็นบุคคลที่มีจิตใจอ่อนโยนและเต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับครอบครัว

1. ครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดในการแก้ไขปัญหาของวัยรุ่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ด้วยความรัก การพูดคุย การดูแลเอาใจใส่ การอธิบายความต้องการของพ่อแม่และรับฟังความต้องการของลูก เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้เด็กทราบว่สิ่งที่ตนกระทำจะส่งผลอย่างไรกับครอบครัว
2. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรส่งเสริมให้เด็กมีอิสระทางความคิด การสร้างเป้าหมายในชีวิต เปิดโอกาสให้ค้นหาสิ่งที่เด็กต้องการ เป็นแรงสนับสนุนความมุ่งมั่นของลูกให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ พร้อมให้กำลังใจและเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาที่ดี
3. พ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องรู้จักให้อภัยในสิ่งที่ลูกทำผิดพลาดไป มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยมากขึ้น ให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่ดีกับลูกวัยรุ่น ให้เวลาดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. โรงเรียน ครูอาจารย์ รวมทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้การศึกษาและสร้างความเข้าใจ เรื่องเพศ ความสัมพันธ์ทางเพศ ตลอดจนวิธีการป้องกันการเมื่อมีเพศสัมพันธ์ แก่นักเรียนและบุตรหลานอย่างจริงจัง ทำให้เห็นถึงปัญหาที่จะตามมาในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ พยายามพูดคุยกับนักเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน ให้ความสนใจ รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลไม่ให้นักเรียนซิงสุกก่อนห้าม เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และการออกจากโรงเรียนกลางคัน
2. โรงเรียนควรร่วมมือกับตำรวจ ในการสอดส่องดูแลมิให้เด็กวัยรุ่นทำกิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การจัดตั้งสารวัตรนักเรียน เพื่อดูแลเด็กนักเรียนไม่ให้จับกลุ่มมั่วสุมในที่ลับตา เพื่อเสพยาเสพติด การรวมกลุ่มเพื่อแข่งขันรถมอเตอร์ไซค์ในเวลากลางคืน ร่วมมือกับสถานประกอบการร้านค้าในการห้ามจำหน่ายบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี อย่างเคร่งครัด
3. โรงเรียนควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นตามความถนัดและความสนใจ ให้สามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ไปในทิศทางที่เหมาะสมเพื่อให้ก้าวทันโลกและมีความตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน

4. โรงเรียนควรจัดหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเน้นให้เด็กมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เน้นคุณธรรม จริยธรรม เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพเองได้ การจัดการเรียนการสอนควรเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้มาก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคม ให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวก เน้นสอนให้น้อยเรียนให้เยอะอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้แนะแนวให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

5. ครู อาจารย์ ควรจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและเกิด ความสนใจในเนื้อหาที่สอน จะทำให้ผู้เรียนมีความชอบ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้ด้วยตนเองนอกเหนือจากการสอนในห้องเรียน

6. กระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการป้องกันโรคที่เกิดจากความเชื่อและความเข้าใจเรื่องเพศ ที่ผิด ในลักษณะของความเชื่อมโยงกับสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนจารีตประเพณีของไทย การยกตัวอย่าง การแสดงออกในชั้นเรียน การนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ ตลอดจนการนำเครื่องมืออย่างอื่นมาสาธิต ควรกระทำด้วยความรอบคอบ และระมัดระวังมิให้เป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนให้เกิดการเลียนแบบหรือการลอกทำของนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนและสังคม

1. สังคมและชุมชน ต้องร่วมกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีสำหรับวัยรุ่น เข้าถึงเหล่านูหรื ยาเสพติด รวมทั้งอบายมุขทุกชนิดได้ยาก พยายามลดพื้นที่ที่ทำให้ เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาลง ถึงแม้ในปัจจุบันกลุ่มวัยรุ่นจะมีโอกาสได้แสดงออกในสังคมมากขึ้น แต่พื้นที่สำหรับการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นมีน้อย เพิ่มสนามกีฬา สวนสาธารณะ ห้องสมุด ลานกิจกรรม เพื่อให้เด็กวัยรุ่นเข้าไปใช้บริการมากขึ้น ให้ความสำคัญแก่พวกเขาอย่างจริงจัง จัดกิจกรรมที่ช่วยให้กลุ่มวัยรุ่นเกิดความพึงพอใจ ความสุข และเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ

2. รัฐบาลควรเน้นหนักในเรื่องการกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนในเมืองกับนักเรียนในชนบท โอกาสการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนในชนบทมีน้อยเนื่องจากสภาพครอบครัวยากจน และรัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้วิจารณญาณในการเลือกโอกาสที่ดีให้แก่ตนเอง และส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดสามารถกลับตัวกลับใจได้ เพื่อไม่ให้พวกเขาต้องถลำลึกไปมากกว่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษายาทของครอบครัวต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ในความหมายของครอบครัว ด้านการอบรมเลี้ยงดู การดูแลเอาใจใส่ การให้การสนับสนุน การแก้ปัญหาของวัยรุ่น
2. ควรมีการศึกษายาทของเทคโนโลยีต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากปัจจุบันเยาวชนหมกมุ่นอยู่กับการใช้เทคโนโลยีเห็นไม่ว่าจะเป็น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือ โทรศัพท์มือถือ
3. ควรมีการศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมต่อบทบาทและค่านิยมทางเพศของวัยรุ่น โดยการเลียนแบบพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศและพฤติกรรมผิด ๆ จากสิ่งที่ทันสมัย เช่น จากสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

บรรณานุกรม

หนังสือ

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและดูแลเด็กวัยรุ่น. วัยรุ่นวัยสร้างสรรค์เพื่อสังคมไทย.

กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535.

จันทน์ เจริญศรี. โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิชาษา, 2545.

เฉลิมพล โสมอินทร์. การใช้ชีวิตของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : สุตรไพศาล, 2547.

ณัฐกานต์ ลิ้มสถาพร. Postmodern ดีกว่าแบรนด์ ซับซ้อ้นกว่าโฆษณา. กรุงเทพมหานคร : ทิปป์
พอยท์, 2546.

ธีรยุทธ บุญมี. การเปลี่ยนแปลงสังคม วัฒนธรรม การเมือง ครั้งที่ 2 ของไทย. กรุงเทพมหานคร : สาย
ธาร, 2548.

_____. ความคิดหลังตะวันตก. กรุงเทพมหานคร : สายธาร, 2546.

_____. โลก MODERN & POST MODERN. กรุงเทพมหานคร : สายธาร, 2548.

นิเทศ ดินณะกุล. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

_____. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : แอ็คทีฟ พริ้นท์, 2546.

ประเวศ วะสี และคณะ. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย, มปป.

ลักขณา ศรีวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2544.

วิทยากร เชียงกุล. เพื่อศตวรรษที่ 21 วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย.

กรุงเทพมหานคร : มิ่งมิตร, 2537.

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิ้ล กรุ๊ป, 2549.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ประกายพริก, 2530.

_____. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ศิริรัตน์ แอดสกุล. ครอบครัว : สาระที่น่านำรู้. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

สมบัติ ชำรงชัญญะ. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สาเหตุความสำคัญ ผลกระทบ.” ราชภัฏ
เพชรบูรณ์สาร. 4,1 (มิถุนายน – ตุลาคม 2543) : 14 – 43.

สมภพ เรืองตระกูล. การฆ่าตัวตายในเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, 2550.

สิริอร วิชาวุธ. จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2549.

สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.

สุภาวดี หาญเมธี. “เลี้ยงลูกในโลกที่เปลี่ยนแปลง.” เด็กไทยวัยก็ก. สถาบันวิจัยทัศน. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติงแอนด์พับลิชชิ่ง, 2547.

โสภณัท นุชนาถ. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.

วารสาร

เกื้อกูล สุนันทเกษม. “การศึกษารูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในจังหวัดสงขลา The Study of Teenager’s lifestyle in Songkha Province.” วารสารวิทยาการจักร 24,2 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2549) : 5.

จันทพิชัย กลัสมง. “วัยรุ่นกับยาเสพติด.” วิทยจารย์. 84,7 (กรกฎาคม 2529) : 8 – 9.

ธีรทัต ชูคำ. “บทสำรวจแนวความคิดเกี่ยวกับยุคหลังสมัยใหม่” วารสารหาดใหญ่วิชาการ . 6, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2551) : 51 – 62.

รัชนีบูล เศรษฐภูมิรินทร์ และ สุขุมาล ธนาเศรษฐอังกูต. “พ่อแม่กับการฆ่าตัวตายของลูกวัยรุ่น” .

วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 20,1-2 (2540) : 1 – 2.

หนังสือพิมพ์

“คิวเข้มพ่อแม่ รับมือลูกก้าวสู่วัยรุ่น.” ข่าวสด, 19 ตุลาคม 2549 , 31.

ฝ่ายงานสื่อสารสังคม (สกว.). “นักเรียนนักเลง ปัญหาโลกแตก ถึงเวลาสะสางอย่าให้อันธพาลครองเมือง”. เดลินิวส์, 26 มกราคม 2552.

สถาบันรามจิตติ. “สภาวการณ์เด็กไทย ในรอบปี 2550-2551.” มติชนรายวัน, 7 มกราคม 2552 , 23.

วิทยานิพนธ์

เกศินี สอนสีดา. “การสร้างตัวคนทางเพศของวัยรุ่นในฐานการตอบโต้ต่อแรงกดดันทางสังคม.”

วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2549.

ณัฐกานต์ บุญนนท์. “รูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อทางอินเทอร์เน็ตของกลุ่มวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.” รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต สาขาการตลาด คณะวิทยาการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

ทากายูกิ คาชิซากิ. “การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กที่เร่ขายของตามถนนในเมืองเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, 2546.

เนติมา กมลเลิศ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนช่วง
ชั้นที่ 4 ในโรงเรียนในเครือคณะเซนต์คาเบรียล เขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทาง
การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

ปกรณ์ สิทธิเลิศ. “รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.” การค้นคว้า
อิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

รติวรรณ ทับธง. “ภาวะทางอารมณ์ของวัยรุ่น.” ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนา
สังคม คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2543.

รพีพร เพชรรัตน์. “พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่นของวัยรุ่น ในเขตเมือง จังหวัดสงขลา.”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะ
แนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

สุพรรณิ ศรีสุขโข. “การพัฒนาตนเองในสังคมที่เปลี่ยนแปลง : ทักษะของวัยรุ่นหญิงในกรุงเทพ
มหานคร.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา วิทยาลัย
สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

อภิรัฐ จันทร์เทพ. “การศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรม
สามัญศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.

อัญชัน สันติไชยกุล. “รูปแบบการดำเนินชีวิต การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และการรับนวัตกรรมสินค้า
แฟชั่นของวัยรุ่น.” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการโฆษณา ภาควิชา
การประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อุมาภรณ์ เพชรหลิม. “อุปนิสัย 7 ประการของวัยรุ่นที่เป็นเลิศ ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ที่มีระดับปัญหาที่แตกต่างกัน ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.” การค้นคว้าอิสระปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, 2549.

เอกสารอัดสำเนา

หทัยรัตน์ มาประณีต. “การเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์.” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา มศว
251 มนุษย์กับสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ, 2552.(อัดสำเนา)

อำไพ อินฟ้าแสง. "จิตวิทยาวัยรุ่น". ภาคจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524. (พิมพ์ดีด)

สิ่งพิมพ์รัฐบาลและเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. "กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 – 2565)." 30 กันยายน 2550.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสามปี 2552. 6,4 (ธันวาคม 2552)

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์. แนวทางประยุกต์การศึกษากับกระแสรุ่น วัยรุ่นหลังสมัยใหม่ พวกเขาเรียนรู้กันอย่างไร?. [Online]. Accessed 7 May 2009. Available from <http://www.geocities.com/midnightuniv.org>

ผู้จัดการออนไลน์. โรคติดเกมหรือโรคนี้มีอยู่จริง?. [Online]. Accessed 7 May 2009. Available from <http://www.manager.co.th/Family/ViewNews.aspx?NewsID=9520000051003>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. เด็กแว้น. [Online]. Accessed 7 May 2009. Available from <http://th.wikipedia.org/wiki/>

สมเกียรติ ตั้งนโม. การต่อต้านนักคิดหลังสมัยใหม่(หลังสมัยใหม่:ทฤษฎีวิพากษ์และทฤษฎีวัฒนธรรม)Postmodern and Critical and Cultural Theory Antony Easthope. [Online]. Accessed 7 May 2009. Available from <http://www.geocities.com/midnightuniv.org>

สสส. ข่าววิกฤติปัญหาชีวิตวัยรุ่นไทยปี 53. [Online]. Accessed 13 January 2010. Available from http://www.news.mediathai.net/detail_news.php?newsid=66868.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เยาวชน, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชน ประจำปี 2548 – 2550. [Online]. Accessed 30 March 2009. Available from <http://www.oppo.opp.go.th>

สุนิสา ประวิชัย. เจาะใจวัยรุ่นผ่านผลโพลล์. [Online]. Accessed 7 May 2009. Available from <http://www.research.bu.ac.th/extra/article018.html>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ประวัติโรงเรียนวังไกลกังวล

ประวัติโรงเรียนวังไกลกังวล

ความเดิม

โรงเรียนวังไกลกังวลเป็นโรงเรียนเอกชน ถือกำเนิดด้วยพระกรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พุทธศักราช 2481 โดยพระสาสน์ประพันธ์ รัฐมนตรี ผู้สังฆราชการแทนนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งผู้บังคับบัญชาสำนักพระราชวัง ได้ไปตรวจราชการวังไกลกังวล และเห็นสภาพของครอบครัว เจ้าหน้าที่ผู้รักษาวังไกลกังวล และเห็นสภาพของครอบครัว เจ้าหน้าที่ผู้รักษาวังไกลกังวลมีบุตรหลานเล็ก ๆ อยู่เป็นอันมาก ไม่มีสถานที่เรียน ถ้ามีสถานที่พอจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีอายุน้อย ซึ่งไม่สามารถไปเรียนในสถานที่ไกล ๆ ด้วยตนเองโดยลำพังก็จะเป็นการดี ทางสำนักพระราชวังจึงได้พิจารณาเห็นว่าอาคารที่ทหารรักษาวังฯ ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณพระราชวังไกลกังวลอยู่จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชา อนุญาตให้สถานที่ดังกล่าวจัดตั้งเป็นโรงเรียน และขอพระราชทานเงินงบประมาณเพื่อจ้างครูและจัดหาเครื่องใช้ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล อนุญาตให้ใช้สถานที่ และอนุญาตให้จ่ายเงินพระราชกุศลเป็นรายปี เพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียน โดยเริ่มเปิดสอนชั้นอนุบาลจำนวน 25 คน เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พุทธศักราช 2481 มีครูผู้สอนจำนวน 1 คน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเงินค่าจ้างครู และค่าใช้จ่ายจัดหาอุปกรณ์ปีละ 300.00 บาท

เมื่อ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2481 ทางราชการอนุญาตให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนราษฎร ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร ให้เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมูล ถึงชั้นมัธยมปีที่ 2 มีนักเรียนหญิง 48 คน อาคารเรียนเมื่อแรกตั้ง เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว มีเนื้อที่บริเวณเพียงเล็กน้อย กิจการของโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้าเพียงเล็กน้อย กิจการของโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ จะเห็นได้จากปีพุทธศักราช 2488 เปิดสอนถึงชั้นมัธยมปีที่ 6

ประวัติโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงรับพระราชภารกิจสืบทอดจากสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช มีพระราชประสงค์จะขยายกิจการของโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพื่อให้ลูกหลานประชาชนที่อยู่ในเขตอำเภอหัวหินซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวประมง และชาวบ้านในเขตใกล้เคียง มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนต่อเนื่องตั้งแต่ระดับเตรียมประถม ประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษา สามารถไปศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษา และนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ประกอบทั้งในขณะนั้นโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาที่ยังไม่มี นอกจากนี้โปรดเกล้าฯ ให้เด็กที่

ขาดแคลนในบริเวณอำเภอหัวหินเป็นเด็กในพระบรมราชานุเคราะห์ ได้มีค่าใช้จ่ายส่วนตัวและเรียน โดยไม่เสียค่าเล่าเรียนปีละหลายคนทุกปี

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ความเจริญของโรงเรียนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับมา ปีพุทธศักราช 2594 กระทรวง ศึกษาธิการรับรองวิทยฐานะเทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาล ปีพุทธศักราช 2497 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตึกกองรักษาการณ์ของ ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์วังไกลกังวล ให้เป็นอาคารเรียนแทนอาคารไม้เก่าซึ่งชำรุดทรุดโทรม มาก การได้ย้ายมาอยู่ตึกใหม่นี้ เป็นการย้ายทั้งอาคารและสถานที่ อาคารเรียนนี้เป็นตึก 2 ชั้น ใหญ่โต โอ่โถงกว่าอาคารเรียนเดิมมา (ปัจจุบันไม่มีแล้ว) อาคารบริเวณก็กว้างขวาง มีเนื้อที่ 14 ไร่ 2 งาน 7 ตารางวา

ในปีพุทธศักราช 2502 กระทรวงศึกษาธิการ โดย ฯพณฯ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดสรรเงินงบประมาณสร้างอาคารเรียนสำหรับชั้นมัธยมให้ 1 หลัง ตามแบบของกรมศิลปากร เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 2 ชั้น ยาว 44 เมตร กว้าง 22 เมตร มี 10 ห้องเรียน ห้องพักครู 2 ห้อง แต่โดยที่เงินงบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ จัดสร้างเพียง 4 ห้องเรียน ก่อน ต่อมาในปีพุทธศักราช 2507กระทรวงศึกษาธิการ จึงจัดสรรงบประมาณมาให้สร้างจนแล้วเสร็จสิ้นค่าก่อสร้างรวมทั้งสิ้นเจ็ดแสน แปดหมื่นบาทถ้วน

ปีการศึกษา 2506 โรงเรียนเปิดสอนถึงชั้นมัธยมปีที่ 7 และปีการศึกษา 2507 เปิดชั้นมัธยมปีที่ 8

เมื่อ วันที่ 31 พฤษภาคม พุทธศักราช 2508 เวลา 15.00 นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงทำพิธีเปิดอาคารเรียนมัธยม

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2513 – 2514 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดสรรงบประมาณค่าก่อสร้างอาคารเรียนชั้นประถมให้อีก 1 หลัง เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวได้ถุนสูง รูปตัวแอล (L) เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก สิ้นค่าก่อสร้างสามแสนเก้าหมื่นเก้าพันบาทถ้วน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินทรเทพรัตนสุดาฯ ได้เสด็จไปทรงเปิดอาคารดังกล่าว เมื่อวันที่ศุกร์ที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2514 เวลา 12.00 นาฬิกา

ต่อมาสำนักพระราชวังได้ตัดแปลงอาคารหลังนี้โดยกั้นฝาชั้นล่างเป็นห้องเรียน เพิ่มขึ้น เปลี่ยนสภาพเป็นอาคาร 2 ชั้น มีห้องเรียนทั้งหมด 12 ห้องเรียน

ปีการศึกษา 2522 มีห้องเรียนรวม 24 ห้องเรียน

ห้องวิทยาศาสตร์	1 ห้อง
ห้องพยาบาล	2 ห้อง
ห้องพักรู	4 ห้อง
ท่าที่การฝ่ายธุรการ	1 ห้อง
ห้องสมุด	1 ห้อง
มีนักเรียนรวม 930 คน ครู 40 คน	

วิสัยทัศน์ (VISION)

โรงเรียนวังไกลกังวล จัดการศึกษาเพื่อสนองพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยการพัฒนาและอบรมบ่มนิสัยผู้เรียนให้เป็นคนดี มีเมตตา กรุณา ยึดมั่นในจริยธรรม คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ดำรงตนอย่างมีความสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและสิ่งแวดล้อม มีนิสัยสร้างเสริมสุขภาพส่วนบุคคลและบุคคลในชุมชน มีความรู้ ความสามารถตามศักยภาพ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมด้วยระบบการศึกษาทางไกลผ่าน ดาวเทียม รู้รัก สามัคคี ประองคองสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ เป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

โรงเรียน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จัดทรัพยากรและสภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัยและตลอดชีวิต

พันธกิจ

โรงเรียนวังไกลกังวล จัดระบบการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และระบบเครือข่ายสารสนเทศ นักเรียนต้องเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยตนเอง ครูต้องจัดการเรียนการสอนและควบคุมชั้นเรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นภารกิจ โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับ 3 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2550-2552 ให้มีโครงการ/งาน/กิจกรรม ครอบคลุมภารกิจ 4 ด้าน

1. ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึก ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ผลิตรายการให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาและเต็มตามศักยภาพของแต่ละ

บุคคล

3. เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพเชื่อถือ ตรวจสอบได้ด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
4. สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและมีการดำเนินการ ตามโครงการ/งานและกิจกรรม ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเกณฑ์กำหนด ดังนี้

เป้าหมาย

1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณมีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์
3. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
4. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. ผู้เรียนเห็นคุณค่าและส่วนร่วมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
6. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
7. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
8. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา
9. ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
10. ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ
11. ใช้หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
12. ใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้
13. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีระบบ
14. จัดโครงสร้างขององค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
15. จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้

16. มีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ

17. มีการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน ในการ
พัฒนาการศึกษา

แผนพัฒนาโรงเรียน

การเขียนแผนพัฒนาโรงเรียนวังไกลกังวลเป็นการรวบรวมปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน
ที่มีในปัจจุบันทุกด้าน เพื่อนำไปเชื่อมโยงสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้อง
ตามนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการพัฒนาคนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาด้านเศรษฐกิจ (ความ
เป็นอยู่ที่พอเพียง) และพัฒนาด้านสังคม (คุณธรรมจริยธรรม) โรงเรียนวังไกลกังวลดำเนินการจัด
การศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ได้ ประกาศไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมตลอด
ระยะเวลาที่ผ่านมาโรงเรียนได้ดำเนินการ ตามแนวธรรมนูญของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดและประสบ
ผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ธรรมนูญของโรงเรียนฉบับเดิม (2547-2549) หมดสถานภาพลงทาง
โรงเรียนโดยคณะผู้ร่วมบริหารและคณะครูได้ร่วมกันเขียนแผน พัฒนาโรงเรียนฉบับใหม่ (2550 –
2552) เริ่มใช้ในปีการศึกษา2550 เพื่อสานต่อนโยบาย และปรับปรุง วิสัยทัศน์

พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ โครงการ/งาน/กิจกรรมต่าง ๆให้ทันต่อเหตุการณ์
บ้านเมืองและการศึกษาในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งพัฒนาและบูรณาการ
กระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

ภาคผนวก ข

แนวคำถาม

แนวคำถาม

รูปแบบในการใช้ชีวิตของวัยรุ่นชาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีที่ 4 - 6 ที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ข้อมูลส่วนตัว

สนทนากับนักเรียนเรื่องประวัติส่วนตัวในประเด็นต่อไปนี้

1. พ่อ แม่ ผู้ปกครองมีชีวิตอยู่หรือไม่ ประกอบอาชีพอะไร
2. จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีกี่คนประกอบด้วยใครบ้าง กำลังศึกษาและไม่ได้ศึกษากี่คน
3. รายจ่ายของนักเรียนเฉลี่ยต่อเดือน
4. รายได้ของนักเรียนเฉลี่ยต่อเดือน
5. แหล่งที่มาของรายได้
6. วิธีการใช้เงินของนักเรียน (การใช้จ่าย การสะสม)

1. รูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่น

1.1 ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน

1. กิจกรรมอะไรบ้างที่นักเรียนทำนอกเหนือจากการเรียน ทำอย่างไร (เล่นInternet เล่นเกมส์ เล่นกีฬา เล่นดนตรี ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ชมภาพยนตร์/คอนเสิร์ต เดินเล่นตามศูนย์การค้า ทำงานบ้าน ทำงานพิเศษ ช่วยกิจกรรมของครอบครัว ฯลฯ

2. นักเรียนอยู่บ้านทำอะไรบ้าง
3. นักเรียนเล่าชีวิตประจำวันของวันที่มาโรงเรียนว่าทำอะไรบ้าง
4. นักเรียนเล่าชีวิตประจำวันของวันหยุดว่าทำอะไรบ้าง
5. นักเรียนเล่าถึงลักษณะการแต่งกาย
  - 5.1 รูปแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกาย
  - 5.2 สถานที่ซื้อเครื่องแต่งกาย
  - 5.3 วิธีการเลือกซื้อเครื่องแต่งกาย
  - 5.4 งบประมาณที่ใช้ในการจัดซื้อเครื่องแต่งกายแต่ละครั้ง
  - 5.5 ใครเป็นผู้แนะนำเรื่องการแต่งกาย หรือเลียนแบบดารานักร้อง
6. นักเรียนคิดอย่างไรเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการแต่งกายตามแฟชั่นของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน

อย่างไร

7. นักเรียนมีอิสระในการคิดและตัดสินใจ มากน้อยแค่ไหน อย่างไร

1.2 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับคนในครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
2. พ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นอย่างไร ใครมีอิทธิพลกับนักเรียนมากที่สุดตอนอยู่บ้าน
3. พ่อ แม่ ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูนักเรียนอย่างไร
4. พ่อ แม่ ผู้ปกครองเข้มงวดกับนักเรียนหรือไม่ อย่างไร
5. เมื่อประสบปัญหานักเรียนมักจะปรึกษาใครในครอบครัว เพราะอะไร
6. นักเรียนเคยทะเลาะกับพ่อ แม่ ผู้ปกครองหรือไม่ ถ้าเคยเรื่องอะไร และนักเรียนทำอย่างไรเมื่อทะเลาะกับท่าน
7. พ่อ แม่ ผู้ปกครองของนักเรียนเคยทะเลาะกันบ้างหรือไม่ ถ้าเคยเรื่องอะไร และนักเรียนทำอย่างไรเมื่อท่านทะเลาะกัน
8. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มักใช้มาตรการรุนแรงเมื่อเห็นว่านักเรียนไม่ปฏิบัติตาม
9. กิจกรรมอะไรที่นักเรียนร่วมกันทำกับครอบครัว และทำอย่างไร

1.3 ด้านการศึกษาเล่าเรียน

1. นักเรียนเลือกแผนการเรียนแบบใด ทำไมจึงเลือกแผนการเรียนนี้
2. นักเรียนมีวิธีการเรียนอย่างไร เรียนพิเศษหรือไม่ อย่างไร
3. เล่าการเดินทางไปโรงเรียนของนักเรียน
4. ผลการเรียนของนักเรียนที่ผ่านมาเป็นอย่างไร
5. วิชาอะไรที่นักเรียนชอบเรียน เพราะเหตุใด
6. วิชาอะไรที่นักเรียนไม่ชอบเรียน เพราะเหตุใด ทำอย่างไรกับวิชานี้
7. นักเรียนเคยทำผิดกฎของโรงเรียนหรือไม่ ถ้าเคยเล่าให้ฟังได้ไหม
8. นักเรียนมีปัญหาเรื่องการเรียนหรือไม่ ถ้ามีแก้ไขปัญหายังไง
9. โอกาสทางการศึกษาต่อของนักเรียนเป็นอย่างไร

1.4 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนต่างเพศ
  - 1) นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศอย่างไร
  - 2) นักเรียนเลือกคบเพื่อนอย่างไร
    - เพื่อนธรรมดา
    - แบบคู่รัก
  - 3) นักเรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างเพศที่เรียกว่าแฟนอย่างไร
    - การทำความรู้จัก

- การนัดพบ
  - การมีเพศสัมพันธ์
- 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีความรักในวัยเรียน
  2. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเพศเดียวกัน
    - 1) นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศเดียวกันอย่างไร
    - 2) เลือกคบเพื่อนอย่างไร
    - 3) กิจกรรมอะไรที่นักเรียนร่วมกันทำกับเพื่อน และทำอย่างไร
    - 4) เวล่านักเรียนเห็นเพื่อนสนิทมีความทุกข์แล้วนักเรียนทำอย่างไร
  3. ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเพศที่สาม
    - 1) นักเรียนมีความสัมพันธ์กับเพื่อนเพศที่สามอย่างไร
    - 2) เลือกคบเพื่อนอย่างไร
    - 3) นักเรียนจะทำอย่างไรเมื่อทราบภายหลังว่าเพื่อนสนิทมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ
  2. ปัญหาของวัยรุ่น
    1. ปัญหาที่นักเรียนคิดว่าหนักที่สุดในชีวิตที่เคยประสบมาคืออะไร
    2. เมื่อมีปัญหา นักเรียนปรึกษาใคร เพราะเหตุใด
  3. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหารวัยรุ่น
    1. นักเรียนมีวิธีการแก้ไขปัญหารที่นักเรียนประสบอย่างไร
    2. นักเรียนมีแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร
  4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....ผู้สัมภาษณ์

.....วัน เดือน ปี

.....เวลา

.....สถานที่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวประภาศรี ยินดี
ที่อยู่	88/25 ซอยหมู่บ้านบ่อฝ้าย ถนนคลองชลประทาน ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77110
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120 โทร. 0-3259-4043 ต่อ 1642
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2540	สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนหัวหิน
พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการบริหาร ธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
พ.ศ. 2545	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2545	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สังกัดคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน	นักบริหารงานทั่วไป สังกัดสำนักงานวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี มหาวิทยาลัยศิลปากร